दाखल क्र. M 394 विषय स्तोत्र

नांव सटीकासहस्रनाम

लेखक/लिपीकार शंकराचार्यरचित

पृष्ठ 46

काळ शके १७८० पूर्ण/अपूर्ण

अथसटीकासप्तशतीप्रारभ्यते

398

श्रीगणेशायनमः श्रीसरस्वत्यैनमः मार्कंडेयेनक्रोष्टुकिंभागुरिंप्रतिउक्तंस्तोत्रंजैमिनिंप्रतिपक्षरूपैर्मुनिपुत्रैरुक्तंमार्कंडेयपु-
राणेतत् यथामतिव्याचक्ष्महे तत्रादौव्याख्यास्यमानस्तोत्रेस्तूयमानदेवतास्वरूपंप्राधानिकरहस्याख्येग्रंथविशेषेउक्तम् वि-
विच्यदर्श्यते तत्रादौराज्ञःप्रश्नः भगवन्नवतारामेचंडिकायास्त्वयोदिताः एतेषांप्रकृतिंब्रह्मन्प्रधानंवक्तुमर्हसीति अत्रैतेषा-
मितिनिर्धारणेषष्ठी प्रकृतिंमूलकारणं तत्रोत्तरं तत्रलक्ष्यस्वरूपमाह मातुलिंगंगदांखेटंपानपात्रंचबिभ्रती नागंलिंगंचयो
निंचबिभ्रतीनृपमूर्द्धनि तप्तकांचनवर्णाभातप्तकांचनभूषणाइति अलक्ष्यस्वरूपमाह शून्यंतदखिलंस्वेनपूरयामासतेजसे
ति लिंगंयोनिंचबिभ्रतीत्यनेनास्याः पुंरूपत्वंस्त्रीरूपत्वंचध्वनितम् एतदेवरूपंशैवाःसदाशिवेत्याहुःवैष्णवाःवासुदेवेति
शाक्ताःमहालक्ष्मीति इयंमहालक्ष्मीःकूटस्थाप्रथममध्यमोत्तरचरित्रत्रयदेवतासमष्टिरूपा सकलदेवीमाहात्म्येदेवतेतिबो
ध्यम् एषाशैवीवैष्णवीच सदाशिवांकमारूढाशक्तिरिच्छाह्वयाशिवा महालक्ष्मीरितिख्यातादेवीसर्वगुणान्वितेतिशिवपुरा
णात् लक्ष्मीतंत्रे विष्णुशक्तिरूपयालक्ष्म्याशक्रंप्रतिकाल्यादीनांस्वावतारभेदत्वोक्तेश्च एतच्चसर्वात्म्येपर्यवस्यति मायाविशिष्टं
शब्दंब्रह्मेदंप्रधानतत्वस्थम् ततोगुणत्रयविभागेनाह शून्यंतदखिलंलोकंविलोक्यपरमेश्वरी बभाररूपमपरंतमसाकेवले-
नहि अत्रतमसःप्राधान्यमाश्रित्यकेवलानेत्युक्तिः तद्रूपमाह साभिन्नांजनसंकाशादंष्ट्रांकितवरानना विशाललोचनानारीबभूव
तनुमध्यमा खड्गपात्रशिरःखेटैरलंकृतचतुर्भुजा कबंधहारमुरसाबिभ्राणाहिशिरःस्रजम् अस्याःरूपेणतामसत्वमुक्त्वा तदेवमोह
जनकत्वोपपत्तयेज्ञानकल्पात्मत्वप्रदर्शनेनैवद्रढयति साप्रोवाचमहालक्ष्मींतामसीप्रमदोत्तमा नामकर्मचमेमातर्देहितुभ्यंनमोन
मइति अतएवमहालक्ष्मीरपरंरूपंबभारेत्यनेनाविरोधः अनेनहिमूलशक्तेरस्याश्चभेदोध्वन्यते ततोमहालक्ष्मीराह महामा
यामहाकालीमहामारीक्षुधातृषा निद्रातृष्णाचैकवीराकालरात्रिर्दुरत्यया इमानितवनामानिप्रतिपाद्यानिकर्मभिरिति इमांरुद्रेत्य
न्येव्यवहरंति ततःतामित्युक्त्वामहालक्ष्मीःस्वरूपमपरंनृप सत्वाख्येनातिशुद्धेनगुणेनेंदुप्रभंदधौ अक्षमालांकुशधरावीणापुस्त
कधारिणी साबभूववरानारीनामान्यस्यैवसाददौ अस्याःसत्वप्रधानत्वंदर्शयितुंज्ञानकलातिरोभावाभावोनामादिप्रश्नाभावेन

दर्शितः महामायामहावाणीभारतीवाक्सरस्वती आर्याब्राह्मीकामधेनुर्वेदगर्भाचधीश्वरीति इमांविष्णुरित्यन्ये श्वेतरूपधरत्वेनापि
विष्णोःस्मरणात् अत्रतमःसत्वयोःप्रविभागोत्तस्यामहालक्ष्मीरेवस्वयंरजःप्राधान्येनस्थितेत्युक्तंभवति इमांब्रह्मेत्यन्ये अलक्ष्यरूपंच-
सर्वमूलंचतुर्थंवेदितव्यम् आसांचमूलशक्त्याअभेदउक्तएव परस्परमपितदभिन्नाभिन्नस्यतदभिन्नत्वमितिन्यायेनबोध्यम् स्व
स्वरूपांशेनावृतज्ञानत्वादासांतदभेदज्ञानमपि एतास्तिस्त्रोपिकन्याएव तत्समानकक्षपुरुषांतरानुक्तेः सर्वासांपुंस्त्रीउभयरूपता
च अथोवाचमहालक्ष्मीर्महाकालींसरस्वतीम् युवांजनयतांदेव्यौमिथुनेस्वानुरूपतः इमाःआज्ञादानंसंमतिरूपंबोद्धव्यम् इत्यु-
क्त्वातेमहालक्ष्मीःससर्जमिथुनंस्वयम् हिरण्यगर्भौरुचिरौस्त्रीपुंसौकमलासनौ ब्रह्मन्विधेविरिंचेतिधातरित्याहतंनरम् श्रीःपद्मेकम
लेलक्ष्मीत्याहमाताचतांस्त्रियम् अत्रमातृत्वंततःप्राहुर्भावमात्रेण महाकालीभारतीचमिथुनेसृजतःसह नीलकंठंरक्तबाहुंश्वेतां
गंचंद्रशेखरम् जनयामासनामानितयोरपिवदामिते विष्णुःकृष्णोहृषीकेशोवासुदेवोजनार्दनः उमागौरीसतीचंडीसुंदरीसुभगाशु
भा एवंयुवतयःसद्यःपुरुषत्वंप्रपेदिरे पुरुषत्वमपीत्यर्थः एताश्चनसर्ववेद्याः तत्क्रियाचनसर्ववेद्येत्याह चक्षुष्मंतोहिपश्यंतिपश्यं
तिज्ञानचक्षुषइति तत्र ब्रह्मणेप्रददौपत्नीं महालक्ष्मीर्नृपत्रयीम् रुद्रायगौरींवरदांवासुदेवायचश्रियम् तत्रस्वस्वपत्न्यासहि-
तास्तेक्रमेणब्रह्मासृष्ट्यधिकारः विष्णुःपालनाधिकारः रुद्रःसंहाराधिकारंकृतवानित्यग्रेउक्तम् इयंत्रयीमहाकालीजन्यत्वात् क
र्मतः तमोमयी सितांस्त्रियमित्युक्तेरूपतःसत्वमयी एवंचतमःसत्वयोस्तस्यांसाम्यम् ब्रह्माचमहालक्ष्मीजन्यत्वात् हिरण्यगर्भा
वित्युक्तेस्वरूपतः कर्मतश्चरजोमयइति तत्ररजोद्वैगुण्यं विष्णुःसरस्वतीजन्यत्वात् सात्विकः कर्मतः कृष्णंचपुरुषमित्युक्तेःरूपतः
तमोमयइति तत्रसत्वतमसोःसमता लक्ष्मीस्तुब्रह्मवत् द्विगुणरजोगुणा रुद्रोमहाकालीजन्यत्वात् कर्मतस्तमोमयः श्वेतांगमि-
त्युक्तेरूपतःसत्वमयइति तत्रसत्वतमसोःसाम्यम् गौरीतुसरस्वतीजन्यत्वात् गौरीमित्युक्तेश्चकर्मतोरूपतश्चसत्वमयीति सत्व
द्वैगुण्यम् अतएवतत्तद्गुणानुरूपसृष्ट्यादिकर्मतेषां एवंचब्रह्मविष्ण्वोःस्त्रीपुंमिथुनंमिलित्वागुणत्रयमपि शिवमिथुनेतुसत्वंत्रि १
गुणम् एकगुणंतमः रजसःसर्वथाभावइतितत्वम् एतेप्रथमाब्रह्मादयः तदग्रेव ब्रह्मणोविष्णुरितिधारा रुद्राद्रुद्रस्तस्मात्पुनःरुद्रइति

रुद्रधारा काल्याः सरस्वतीसरस्वत्याश्चकालीतिकालीधारा सरस्वत्याः कालीकालीतः सरस्वतीतिसरस्वतीधारा लक्ष्म्याः
लक्ष्मीः ततोलक्ष्मीरितिलक्ष्मीधारा सर्वत्रापि गौरीकेशवौ लक्ष्मीब्रह्माणौ सरस्वतीशंकरौचेतिसहजौ सर्वत्र ब्रह्मणः सर
स्वती विष्णोर्लक्ष्मीः शिवस्यगौरीपत्न्यौत्सर्गिकीरीतिः सर्वेषांरूपकर्माणिमूलवदेव कदाचित्कल्पभेदेनस्थानभेदेनवा
लक्ष्मीतः कालीसरस्वत्यौ सरस्वत्याःसकाशादितरे काल्याःसकाशादितरे विष्णोर्ब्रह्मरुद्रौ ब्रह्मणोरुद्रविष्णू रुद्रात् ब्र-
ह्मविष्णूइत्यपिस्वेच्छादिवशात् इतिनानाप्रकारपुराणादिस्थसृष्टिक्रमेकश्चिन्नविरोधइति एतेसर्वेपिसर्वज्ञत्वादिसकल
शक्तिमंतः तत्तदधिकारनैयत्यात्तु किंचिज्ज्ञत्वादिव्यवहारोपिस्वस्वोर्ध्वब्रह्मादिनियमताच्च एवंयेजीवाःउपासनादिकर्मणात
त्तल्लोकेसारूप्यंप्राप्तास्ते तत्तल्लोकीयब्रह्मवास्कदेवादिभिः समानाकारत्वात् ब्रह्मादिसंज्ञाभाजोजीवाएव एषामपिकर्मानुरू
पंतत्तदधिकारभाक्त्वम् एषांसर्वेषांमूलाभेदेन तदभेदस्यसत्वेस्यात्मांशेआवरणहीनतयातेज्ञानंनचसर्वात्म्येनस्तुतिर्नवि
रुद्धा एवंवा अंडादिकादिब्रह्मादीनांस्वप्रादुर्भूतब्रह्माभेदज्ञापनायैव प्राधानिकरहस्येमुख्यलक्ष्म्यादिजन्यब्रह्मादीनामेव
अंडस्रष्टृत्वतद्भेदकत्वतत्पालकत्वतत्संहारकत्वादीनिअग्रेउक्तानीतिबोध्यम् स्वरयासहसंभूयविरिंचोंडमजीजनत् बिभं
दभगवान्रुद्रस्तं गौर्यासहवीर्यवानित्यादिना एवंचपृथिवीतत्वाधिष्ठातृभूतहरेर्योगनिद्रासंपादिकायास्ताद्दश्याअपिमहाका
ल्यामूलशक्त्यभेदादेव तयाविसृज्यतेसर्वंसाविद्यापरमामुक्तेरित्यादिनाक्रियमाणासर्वात्म्येनस्तुतिर्नविरुद्धा एवंजडात्मि-
कायाःप्रकृतेश्चेतनरूपायाश्चिच्छक्तेश्चाधिष्ठात्र्यधिष्ठेययोरभेदंमत्वा योगनिद्राजगत्सूतेः सैषाप्रसन्नावरदाइत्यादिनातत्रज
डचेतनयोःसामाधिकरण्यम् अत्रमूलभूतजडशक्ते र्महामायाकुंडिनीत्यादिशब्दैर्व्यवह्रियमाणायाअधिष्ठात्रीचिच्छक्ति
रपितदभेदात्महामायादिसंज्ञाभाक् एवंतमोमयीकालीसंज्ञाशक्तिरपिनिद्रामोहादिभिःपुरुषज्ञानावरकत्वान्महामाया
इत्युच्यते मूलशक्त्यभेदाच्च साचेयंशक्तिः मनोधिष्ठिताएव उपास्या तत्रशक्तस्यशक्तिंप्रत्याश्रयत्वेपिकार्योत्पत्तौ शक्तेरेव
प्राधान्यमतः शक्तिरूपास्येतिव्यवहारस्यनानुपपत्तिः एवंमुक्तिदातृत्वं सर्वाश्रयत्वादिव्यवहारोपि समंजसः उपास्यत्वंचमहा-

स॰ सप्त कात्यादिद्वारामूलशक्तेरेवेति सर्वसमंजसम् अन्यच्चतत्रतत्रवक्ष्यामः अस्याःशापोद्धारोत्कीलनेकात्यायनीतंत्रोक्तेत्रयोदशाध्यायं अ॰
२ पठित्वा प्रथमंपठेत् ततोद्वादशाद्वितीयोततएकादशातृतीयार्वितिक्रमेणपठेत् सप्तमंद्विरितिशापोद्धारः प्रथमंमध्यमचरित्रंपठित्वा १
ततःप्रथमतृतीयेपठेदित्युत्कीलनंइतिकेरलाः अथप्रसंगात्स्तोत्रविधिः तत्रवाराहीतंत्रे आधारेस्थापयित्वातुपुस्तकंवाचयेत्त
तः हस्तसंस्थापनाद्देविभवेदर्द्धफलंयतः यावन्नपूर्यतेध्यायस्तावन्नविरमेत्पठेत् यदिप्रमादादध्यायेविरामोभवतिप्रिये पुनरध्याय
मारभ्यपठेत्सर्वंमुहुर्मुहुः अनुक्रमात्पठेद्देविशिरःकंपादिकंत्यजेत् तथान्यत्र प्रणवंपूर्वमुच्चार्यस्तोत्रंवासंहितांपठेत् अंत्येचप्रणवंद
द्यादित्यवाचादिपूरुषः नमोंतंचपठेत्स्तोत्रंवा चकंतुप्रशस्यते यत्तुकीलके शनैस्तुजाप्यमानेस्मिन्स्तोत्रेसंपत्तिरुच्चकैरितितद
त्युच्चैःपाठनिषेधकंत्वरानिषेधकंच पुस्तकेवाचनंशस्तंसहस्रादधिकंयदि ततोन्यूनस्यतुभवेत् वाचनंपुस्तकंविना
विनापीत्यर्थः ऋषिछंदोंगंविन्यस्यपठेत्स्तोत्रंसमाहितः स्तोत्रेनदृश्यतेयत्रप्रणवंन्यासमाचरेत् भीष्मपर्वणियागीतासाप्रशस्ता
कलौयुगे विष्णोःसहस्रनामाख्यंस्तोत्रंपापप्रणाशनम् गजेंद्रमोक्षणंचैवतथाकारुण्यक स्तवः नारसिंहंतथास्तोत्रंस्तोत्रंश्रीरा
मसंज्ञकम् देव्याःसप्तशतीस्तोत्रंतथानामसहस्रकम् श्लोकाष्टकंनैलकंठंशैवंनामसहस्रकम् त्रिपुरायाःप्रसादाख्यंसूर्यस्यस्त
वराजकम् पैत्रोरुचिस्तवोयश्चइंद्राक्षीस्तोत्रमेवच वैष्णवंचमहालक्ष्म्यास्तोत्रमिंद्रेणभाषितम् भार्गवाख्येनरामेणप्रोक्तान्य
न्यानिकारणात् शुद्धेनाचलचित्तेनपठितव्यंप्रयत्नतः नस्वयंलिखितंस्तोत्रंनाब्राह्मणलिपिंपठेत् नचस्वयंकृतंस्तोत्रं तथान्ये
नचयत्कृतम् यतःकलौप्रशंसंतिऋषिभिर्भाषितंतुयत् क्वचित्तु अष्टम्यांवाचतुर्दश्यांकृष्णायांतुसमाहितः ददातिप्रतिगृह्णा
तिनान्यथैषाप्रसीदति इतिकीलकग्रंथे सप्तशतीग्रंथेशिवशापतदुद्धारावुक्तौ तथावैकृतिकरहस्ये ततःकृतांजलिर्भूत्वास्तु
वीतचरितैरिमैः एकेनवामध्यमेननैकेनेतरयोरिह चरितार्द्धंतुनजपेज्जपन्छिद्रमवाप्नुयात् इति अर्गलांकीलकंचादौजपित्वा
कवचंपठेत् जपेत्सप्तशतींपश्चात्क्रमएषऋचोदितः इतिकेरलसंप्रदायः इतिस्तोत्रपठनविधिः ॐनम श्चंडिकायैनमः २
मार्कंडेयउवाच सावर्णिरिति सवर्णायाश्छायायाअपत्यंसावर्णिः बाह्वादित्वादिघञ् विस्तराद्गदतोममेति अपादानशेषत्वावि

वक्ष्या यांषष्ठी निशामयजानीहि चुरादेरूपं तस्यनात्येमितोहेताविति मित्वनिषेधः सूर्यस्यतनयइतिदक्षसावर्ण्यादिनिरासार्थः
यद्वा यः यकारादष्टमोमनुर्हकारस्तस्याविशेषणंसूर्यतनयइति सचाग्निस्तेजस्वित्वेन तन्नोदिष्टत्वात्तेनतद्वीजंरेफोलभ्यते तद्व
त्वंवहकारस्यलक्षणयोच्यते तस्यैवविशेषणांतरात्सावर्णिरिति सवर्णालोहितशुक्लकृष्णवर्णसहिताप्रकृतिः तस्याअपत्यवत्सं
बंधीतद्वाच्कईकारकः तद्वत्वंलक्षणया अस्तिमोबिंदुस्तुभ्लोकेस्वरूपतएवनिवेशितइति ईं ह्रींइतिबीजं लब्धंतदुत्पत्तिंतन्मंत्रंप्र
तिपाद्यदेवतायाउत्पत्तिंनिशामयेतिसंबंधः यद्यपिएतदुपक्रमेप्रश्ने अस्मिन्कल्पेसप्तयेन्येभविष्यंतिमहामुने मनवस्तान्समा
चक्ष्वतेषुदेवादयश्चये इत्येवोक्तम् तथापिसावर्णिकाख्यानकथनोत्तरंमार्कंडेयपुराणेसावर्णिकमिदंसम्यक्प्रोक्तंमन्वंतरंतव त
थैवदेवीमाहात्म्यंपृष्टमेतत्तवोदितमित्युपसंहारेणतद्विषयक्रोष्टुकिप्रश्नस्यानयनात् उपक्रमप्रश्ननिबंधरूपलक्षणमितिबोध्यम् १

मार्कंडेयउवाच सावर्णिःसूर्यतनयोयोमनुःकथ्यतेष्टमः निशामयतदुत्पत्तिंविस्तराद्गदतो
मम १ महामायानुभावेनयथोमन्वंतराधिपः सबभूवमहाभागःसावर्णिस्तनयोरवेः २स्वा
रोचिषेंतरेपूर्वंचैत्रवंशसमुद्भवः सुरथोनामराजाभूत्समस्तेक्षितिमंडले ३

महामायेति विशसद्प्रतीतिसाधनमाया तस्यामहत्वंचसर्वविषयत्वमिति महामायाईश्वरशक्तिः तस्याअनुभावः इदम
स्यभवत्वितीच्छा मन्वंतरंकिंचिदधिकैकसप्ततियुगात्मककालः तथेत्यनेनतथातंप्रकारंनिशामयेत्यनुषंगोदर्शितः भागंभग
समूहः ऐश्वर्यस्यसमग्रस्यधर्मस्ययशसःश्रियः ज्ञानवैराग्ययोश्चैवषण्णांभगइतीरणेतिविष्णुपुराणात् बभूवेतिभूतवदुपचा
रः तद्भवनस्यावश्यकत्वद्योतनाय सावर्णिस्तनयोरवेरितिसंभ्रमेपुनरुक्तिः २ स्वारोचिषेइति स्वारोचिषाधिकारोपलक्षितेद्वि
तीयमन्वंतरे पूर्वमितिकथाकालापेक्षया चैत्रस्तस्यैवमनोःसुतः नामेतिप्रसिद्धौ ३ ५ ५ ५

तस्येति सम्यक्नीतिशास्त्रानुसारेण कोलासुरथस्यैवराजधान्यंतरम् तथाअतिशयेनकोलाविध्वंसिनइत्यर्थः ४ तस्यतैरिति अतिप्रबलदंडकर्तुः छांदसत्वात्कर्मधारयादिभिः इदंपराजयनिमित्तं न्यूनैरल्पसाधनैः ५ ततइति ततःभंगानंतरम् तैःप्रबलैःअरिभिःशत्रुभिराक्रांतोआक्रमितःमहाभागःस्वपुरंआयातःनिजदेशाधिपएवाभवत् नसार्वभौमइत्यर्थः भाव्येतज्जन्मभवजन्मांतरीणमहाराज्यमितिबुद्धोस्वीकृत्यमहाभागइत्युक्तम् ६ अमात्यैरिति ततःतस्यसार्वविभक्तिकस्तसिः तत्रस्वपुरेऽतिकोशोऽर्थसंचयःबलंसैन्यंचापहृतं आत्मसात्कृतम् दुष्टत्वंराजविषयद्वेषवत्वं दुरात्मत्वंराज्यलोभाक्रांतत्वं दुर्बलत्वंक्षीणबलवत्वम् रिपुकृताभिभवान् ७

तस्यपालयतःसम्यक्प्रजाःपुत्रानिवौरसान् बभूवुःशत्रवोभूपाःकोलाविध्वंसिनस्तथा ४ तस्यतैरभवद्युद्धमतिप्रबलदंडिनः न्यूनैरपिसतैर्युद्धेकोलाविध्वंसिभिर्जितः ५ ततःस्वपुरमायातोनिजदेशाधिपोभवत् आक्रांतःसमहाभागस्तैस्तदाप्रबलारिभिः ६ अमात्यैर्बलिभिर्दुष्टैर्दुर्बलस्यदुरात्मभिः कोशोबलंचापहृतंतत्रापिस्वपुरेततः ७ ततोमृगयाव्याजेनहृतस्वाम्यःसभूपतिः एकाकीहयमारुह्यजगामगहनंवनम् ८ सतत्राश्रममद्राक्षीद्द्विजवर्यस्यमेधसः प्रशांतश्वापदाकीर्णंमुनिशिष्योपशोभितम् ९ तस्थौकिंचित्सकालंचमुनिनातेनसत्कृतः इतश्चेतश्चविचरंस्तस्मिन्मुनिवराश्रमे १०

ततइति हृतस्वाम्यःहृताधिपत्यः एकाकी असहायः ८ सतत्रेति मेधाइतिऋषिनाम वस्तुतोवसिष्ठस्यनामांतरमिदं अमुष्याःसावतारायामहालक्ष्म्याममानुषजन्मानिचरितैःसार्द्धैःस्तोत्रैर्वाविदवादिना कथितानिपुराशक्रवसिष्ठेनमहात्मनास्वारोचिषेंतरेराज्ञेसुरथायमहात्मनेसमाधयेचवैश्यायप्रणतायचसीदतइतिलक्ष्मीतंत्रोक्तेः श्रीशास्तुरूपमास्थायपुराविप्रस्यमेधसः स्वमायांज्ञापयामाससुरथायसमाधये इत्यन्यत्रप्रशांतत्वंपरहिंसाविरहत्वंमुनिभिस्तच्छिष्यैश्चशोभितमित्यर्थः ९ तस्थाविति किंचित्कालमितिकालाध्वनोरितिद्वितीयाइतश्चेतःअ

नियतदिग्देशम् मुनिवरेतिभार्गुरिसंबोधनम् आश्रमविशेषणंवा १० सोचिंतयदिति ममेतिषष्ठ्यंतप्रतिरूपकमव्ययम् तस्य भावोममत्वं ममेदमित्यभिमानः तेनापकृष्टानिवृत्तिमार्गादपकृष्टाचेतनाबुद्धिर्यस्यसः मत्पूर्वैः पूर्वजैरित्यर्थः हिपादपूरणे उत्तर-श्लोकेनान्वयः मानसइतिपाठेपि आकृष्टमानसंयस्य ११ मद्भृत्यैरिति तथापालनेहेतुरसद्वृत्तैरिति प्रधानैर्महामात्रैः सहितः सप्रधानः शूरहस्तीतिकर्मधारयः किमवस्थइतिनजानेइत्यन्वयः १२ ममेति वशपारतंत्र्यम् कान्कियंतः कीदृशान्वा नजाने-इत्यस्यानुषंगः अनुगताः सेवकाः सेवकत्वेहेतुः प्रसादेत्यादि प्रसादस्तुष्टिदानम् धनंमासिकादिवेतनम् भोजनंप्रतिदिनंदी

सोचिंतयत्तदातत्रममत्वाकृष्टचेतनः मत्पूर्वैः पालितंपूर्वंमयाहीनंपुरंहितत् ११ मद्भृत्यैस्तैरसद्वृत्तैर्धर्म-तः पाल्यतेनवा नजानेसप्रधानोमेशूरहस्तीसदामदः १२ ममवैरिवशंयातः कान्भोगानुपलप्स्यते येममानुगतानित्यप्रसादधनभोजनैः १३ अनुवृत्तिंध्रुवंतेद्यकुर्वंत्यन्यमहीभृताम् असम्यग्व्ययशी लैस्तैः कुर्वद्भिः सततंव्ययम् १४ संचितः सोतिदुःखेनक्षयंकोशोगमिष्यति एतच्चान्यच्चसततंचिं तयामासपार्थिवः १५ तत्रविप्राश्रमाभ्याशेवैश्यमेकंददर्शसः सपृष्टस्तेनकस्त्वंभोहेतुश्चागमनेत्र कः १६ सशोकइवकस्मात्त्वंदुर्मनाइवलक्ष्यसे इत्याकर्ण्यवचस्तस्यभूपतेः प्रणयोदितम् १७ ॥

यमानंते: १३ अन्यानुवृत्तावपिएतेएवहेतवः ध्रुवमितिवितर्के हामांधिगित्यध्याहारः असम्यगितिश्रियोर्थे तुरीयांशाधिकोव्ययः स म्यग्व्ययंसततमितिसमस्तम् १४ दुःखेनेतिनिर्विसर्गपठंतिविसर्गलः कोशोमूलधनं अन्यदनुक्तमपि १५ तत्रेति विप्रेति भार्गु रिसंबोधनम् मेधार्थकतयाऽश्रमविशेषणंवा अभ्याशेनिकटेसंवैश्यः भोइत्यामंत्रणे अत्रआश्रमे १६ सशोकइति इष्टवियोगानुचिंतनंशोकः दुः खानिबंधनचिंतावसादोदुर्मनादौर्मनस्यं सशोकइवउपहतशरीरत्वात् दुर्मनाइवक्रियास्वस्थैर्यात् इत्याकर्ण्येतिश्लोकःस्पष्टार्थः प्रणयोविश्रंभः

प्रश्रयोविनयः मार्कंडेयेनस्फुरथंप्रतिक्रम्युक्तावनुदितायांभागुरेःकिंवैश्यउवाचेतिजिज्ञासामालक्ष्यमार्कंडेयआह वैश्यउवाच समाधिरि
ति १८ असाधुभिःपुत्रदारैर्धनलोभान्निरस्तःअधिक्षिप्तेभर्त्सितइतिइतियावत् चादन्यैरपीत्यर्थःविहीनश्चेति दारैःपुत्रैर्मेधनमादायगृही
ता धनैर्विहीनश्च अंशस्याप्रदानात्तद्रहितःकृतोहम् १९ धनहीनत्वादेवाप्तैःसुहृद्भिः बंधुभिश्चनिरस्तस्त्यक्तोहं वनमभिआगतइत्यन्वयः
सोहमिति २० प्रवृत्तिर्वार्त्तांताएवविवृणोति किंन्विति किंन्वितिद्वयंविकल्पे तेषांपुत्रदारस्वजनानांगृहेदारापत्यादौ कथंतेकिंविधास्ते वृ
त्तःव्यवहारःस्फुताइत्युपलक्षणम् २१ राजोवाच यैरिति धनैरितिभर्त्सनरूपेनिरासेहेतुःकिमितिप्रश्ने २२ वैश्यउवाच एवमिति

प्रत्युवाचसतंवैश्यःप्रश्रयावनतोनृपम् वैश्यउवाच समाधिर्नामवैश्योहमुत्पन्नोधनिनांकुले १८ पुत्रदारैर्नि
रस्तश्चधनलोभादसाधुभिः विहीनःस्वजनैर्दारैःपुत्रैरादायमेधनम् १९ वनमभ्यागतोदुःखीनिरस्तश्चाप्तबंधुभिः
सोऽहंनवेद्मिपुत्राणांकुशलाकुशलात्मिकाम् २० प्रवृत्तिंस्वजनानांचदाराणांचात्रसंस्थितः किंनुतेषांगृहेक्षेममक्षे
मंकिंनुसांप्रतम् २१ कथंतेकिंनुसद्वृत्तादुर्वृत्ताःकिंनुमेसुताः राजोवाच यैर्निरस्तोभवाँल्लुब्धैःपुत्रदारादि-
भिर्धनैः तेषुकिंभवतःस्नेहमनुबध्नातिमानसम् २२ वैश्यउवाच एवमेतद्यथाप्राहभवानस्मद्गतंवचः॥
किंकरोमिनबध्नातिममनिष्ठुरतांमनः २३ यैःसंत्यज्यपितृस्नेहंधनलुब्धैर्निराकृतः पतिस्वजनहार्दंचहार्दितें
ष्वेवमेमनः २४ किमेतन्नाभिजानामिजानन्नपिमहामते यत्प्रेमप्रवणंचित्तंविगुणेष्वपिबंधुषु २५ तेषांकृतेमे
निश्वासोदौर्मनस्यंचजायते करोमिकिंयन्नमनस्तेष्वप्रीतिषुनिष्ठुरम् २६

अस्मद्गतमस्मदीयविषयकं २३ यैरिति यैः
पुत्रदारस्वजनैः पतिहार्दं स्वजनहार्दंच हार्दंस्नेहः तेष्वपितथाविधेष्वपिमेमनःहार्दिवेत्यन्वयः २४ किमेतदिति तेषांदोषंजानन्नपियत्
विगुणेष्वपिबंधुषुप्रेमप्रवणंचित्तंकरोमि तत्किमिति तस्माद्धेतोरेतन्नजानामीत्यन्वयः २५ तेषामिति तन्निमित्तंयन्मेनिश्वासादेकंजायते

अप्रीतिषुप्रीतिरहितेषु अपितेषु यन्मे मनो निष्ठुरं न तत्किं करोमीत्यन्वयः २५ मार्कंडेय उवाच ततइति सहितौ मिश्रत्वेन संगतौ समुपस्थितौ समुपसत्तौ २७ कृत्वेति यथान्यायं यथाशास्त्रं यथार्हं यथायोग्यं संविदं संभाषां उपविष्टौ अंतर्भावितण्यर्थत्वेनोप वेशितावित्यर्थः तेनेतिकर्तरि तृतीया काश्चित्स्वपरविषयाः २८ राजोवाच भगवन्निति वदस्वेतियत्नार्थे आत्मनेपदम् यत्नेन वदेत्यर्थः एकं रहस्यं वदस्व तदाह मे मनसः संकल्पात्मकस्यांतःकरणस्य स्वचित्ते निश्चयात्मके स्वस्वरूपे आयत्ततां निरोधं विनादुःखाय यदित्यन्वयः संकल्पविकल्पात्मकमेवमंतःकरणं न निश्चयात्मकमतो न मे तन्निर्णयेऽधिकारइतिभावः २९ दुःखहेतु

मार्कंडेय उवाच ततस्तौ सहितौ विप्र तं मुनिं समुपस्थितौ समाधिर्नाम वैश्योसौ स च पार्थिवसत्तमः २७
कृत्वा तु तौ यथान्यायं यथार्हं तेन संविदम् उपविष्टौ कथाः काश्चिच्चक्रतुर्वैश्यपार्थिवौ २८ राजोवाच
भगवंस्त्वामहं प्रष्टुमिच्छाम्येकं वदस्व तत् दुःखाय यन्मे मनसः स्वचित्तायत्ततां विना २९ ममत्वं गतरा
ज्यस्य राज्यांगेष्वखिलेष्वपि जानतोपि यथाज्ञस्य किमेतन्मुनिसत्तम ३० अयं च निकृतः पुत्रैर्दारैर्भृत्यै
स्तथोज्झितः स्वजनेन च संत्यक्तस्तेषु हार्दी तथाप्यति ३१ एवमेष तथाहं च द्वावप्यत्यंतदुःखितौ दृष्ट
दोषेपि विषये ममत्वाकृष्टमानसौ ३२

त्वमाह ममत्वमिति राज्यस्येति सप्तम्यर्थस्य शेषत्वविवक्षायां षष्ठी राज्ये इत्यर्थः तेषु मदीयत्वं जानतोपि मम यथा अज्ञस्य अज्ञस्येव राज्यादिषु ममत्वम् एतत्किम् किंनिबंधनमित्यर्थः स्वाम्यमात्यसुहृत्कोशराष्ट्रदुर्गबलानि च राज्यांगानि प्रकृतयः पौराणां श्रेणयोपि च एषु स्वाम्यं प्रधानम् ३० नाहमेव तथा अयमपीत्याह अयं च निकृतइति निकृतः तिरस्कृतः उज्झितः त्यक्तः नीत्युपसर्गपूर्वात् कृञ्क्तः तथेति समुच्चये ३१ एवमिति विषये राज्यपुत्रादौ ममत्वेनाकृष्टं विषयाधीनं कृतं मानसमंतःकरणं ययोस्तौ ३२ ७ ७

तत्केनेति ज्ञानिनोर्विषयेदोषवत्तज्ज्ञानवतोरपिममास्यचेतिसर्वान्वयि उभयनिष्ठमोहस्यायुक्तत्वमाह यत् यतः एषाएतज्जा तीयामूढता अविवेकांधस्य अविवेकवतः भवति नतुदोषज्ञानरूपविवेकवतइति आवयोःसाऽयुक्तेतिभावः ३३ अत्रोत्तरमा ह ऋषिरुवाच ज्ञानमिति ननुज्ञानमात्रस्यमोहवैयधिकरण्यंतवाभिमतम् ज्ञानविशेषस्यवानाद्यःसर्वस्यैवनिर्मोहत्वप्रसं गादित्याह ज्ञानमिति अंत्यस्तुतथापीत्यनेनखंडयिष्यते विषयिणोतिबध्नातीति विषयोबंधकः तद्रूपेगोचरेविषयेज्ञानंस र्वस्यजंतोरस्ति नचमोहाभावइत्याह विषयश्चेति एवंवक्ष्यमाणप्रकारेण पृथक्पृथक्भिन्नप्रकारेणज्ञानविषयत्वंयातीत्य र्थः ३४ तदेवाह दिवांधाइति केषांचिदुलूकादीनांदिवाज्ञानाभावःकेषांचित्काकादीनांरात्रौ केषांचित्किंचुलुकादीनांसर्वदातथा

तत्केनैतन्महाभागयन्मोहोज्ञानिनोरपि ममास्यचभवत्येषाविवेकांधस्यमूढता ३३ ऋषिरुवा च ज्ञानमस्तिसमस्तस्यजंतोर्विषयगोचरे विषयश्चमहाभागयातिचैवंपृथक्पृथक् ३४ दिवां धाःप्राणिनःकेचिद्रात्रावंधास्तथापरे केचिद्दिवातथारात्रौप्राणिनस्तुल्यदृष्टयः ३५ ज्ञानिनोमनु जाःसत्यंकिंतुतेनहिकेवलम् यतोहिज्ञानिनःसर्वेपशुपक्षिमृगादयः ३६

तथातुल्यदृष्टयःअंधाअनंधाइत्य र्थः एवंचज्ञानमात्रस्यमोहवैयधिकरण्येदिनादौउलूकादीनांमोहोनस्यादितिभावः किंच राक्षसादीनांदिवारात्रौचविषयज्ञानव तां नकदाचिदपिमोहःस्यात् किंचुलुकादीनांसर्वदैवमोहप्रसंगइति तेषामपिकिंचिद्विषयेमोहदर्शनात् एवंचनज्ञानमात्रस्यमोहवै यधिकरण्यम् नापिज्ञानाभावस्यमोहसमानाधिकरण्यमित्युक्तंभवति अत्र तथेतिरात्रिसमुच्चये ३५ ननुमनुष्याएवज्ञानित्वेनाभि मताइतिचेत्तत्राह ज्ञानिनइति मनुजाज्ञानिनइतितेमतंसत्यं पृच्छति तेकेवलंज्ञानिनःज्ञानिनएव किंतु स्वयमेववितर्कोत्तरयति नहिकिं तज्ज्ञानसंवलितज्ञानिनइत्यर्थः एवंज्ञानेनज्ञानित्वाभिमानस्त्वयुक्तः यतःसर्वेपश्वादयोपिएवंसतिज्ञानिनएवस्युःहिंगुरिवार्थे भिन्नक्र

मश्वपशुत्वेनैव सिद्धे मृगग्रहणं तद्विशेषप्रतिपत्त्यर्थः ३६ तमेवार्थं मनुष्याणां पश्वादिभिस्तुल्यत्वप्रतिपादनेन द्रढयति ज्ञानंचेति
यत् यादृशं तत् तादृशं मनुष्याणांच यत्तेषां मृगादीनामित्यर्थः अन्यदाहारभयमैथुननिद्रारूपमिति उभयोस्तुल्यं साधारणमि-
त्यर्थः ३७ अर्थक्रियासाम्यमपि तयोरस्तीत्याह ज्ञानेपीति तद्भोजनेन नास्माकं तृप्तिरिति ज्ञाने सत्यपि पतंगा निर्तिनिरनुस्वा
रम् ३८ स्वशरीरापेक्षया बहिरंगेष्वपि अतिप्रीतिरिति तेषु मोहज्ञानयोः सामानाधिकरण्यमुपपाद्य मनुष्येष्वप्याह मानुषाइति
व्याघ्रशब्दः श्रेष्ठवाची मानुषा लोभात् प्रत्युपकारलोभात् सुतान्प्रति साभिलाषाः एते सुताश्च तु निश्चयेन प्रत्युपकारायन-
भवंति इदं किं न पश्यसीत्यर्थः एवं पूर्वपूर्वव्यवहारं पश्यंतोपि अग्रेअग्रे पुनः सुताभिलाषाइति मोहज्ञानयोः सामानाधिक

ज्ञानंच तन्मनुष्याणां यत्तेषां मृगपक्षिणाम् मनुष्याणांच यत्तेषां तुल्यमन्यत्तथोभयोः ३७ ज्ञानेपि सति पश्यैते-
तान्पतगान्शावचंचुषु कणमोक्षादृतान्मोहात्पीड्यमानानपि क्षुधा ३८ मानुषा मनुजव्याघ्र साभिलाषाः
सुतान्प्रति लोभात्प्रत्युपकाराय नन्वेते किं न पश्यसि ३९ तथापि ममतावर्त्ते मोहगर्त्ते निपातिताः महामा
याप्रभावेन संसारस्थितिकारिणः ४० तन्नात्र विस्मयः कार्यो योगनिद्रा जगत्पतेः महामाया हरेश्चैतत्तया
संमोह्यते जगत् ४१ ज्ञानिनामपि चेतांसि देवी भगवती हि सा

रण्यम् तेष्वपीति भावः ३९ नन्वेवंविधव्यवहारदर्शिनां संसा
राद्विरक्तिः कुतो नेत्यत आह तथापीति एवंविधलोकव्यवहारसाक्षात्कारो यद्यप्यस्ति तथापीत्यर्थः महामायाप्रभावेन कर्त्रा ममता ममेदमिति बु
द्धिः सैव भ्रामकत्वादावर्त्त इवावर्त्तः संसारे पुनःपुनरावर्त्तकः यत्र तादृशे मोहगर्त्ते निपातिताः मानुषाः संसारस्थितिं तामेव कुर्वंति न तु ततो विरज्यंते
इत्यर्थः आवर्त्तो भ्रसांभ्रमः ४० ननु मायाया आश्चर्यमयं शक्तिरत आह तदिति योगनिद्रा तमःप्रधाना शक्तिः एतज्जगत्तया संमोह्यत इत्यन्वयः
जगत्पतित्वेन तस्य मोह्यकोटिबहिर्भावः सूचितः ४१ भवादृशानां संसारिणां कावार्त्ता अपक्वकषायानां योगिनामपि सा मोहिकेत्याह ज्ञानिना

मपीति आकृष्येत्यस्याविवेकादित्यादि मोहायप्रयच्छति मोहवंतिकरोतीत्यर्थः एवंचस्वकर्त्तव्यसृष्टिवृद्धयेएवंप्रभावासेत्यर्थः ४२ विश्वंसम
स्तंनन्वेवंमुक्तिदुर्लभैवस्यात्तदाह सैषेति मोहकारिणामपिसाउपासनादिभिःस्वार्पितनित्यकर्मादिभिश्चप्रसन्नामोक्षायवरदाभवति ४३
नन्वेकस्यैववस्तुनः बंधमोक्षोभयहेतुनानुपपन्नेत्यतआह साविद्येति सर्वेश्वरस्येश्वरीइश्वरत्वसंपादिका अतोनकाचिदसंभावनातस्या
मित्यर्थः किंच विद्याविद्योभयरूपत्वादपिनैतदसंगतिरित्याह परमाउत्तमपुरुषार्थसाधनीभूता विद्याब्रह्मज्ञानरूपासैवसनातनीअनादिरं
नंतान्च संसारबंधहेतुरविद्यान्च सैवेत्यर्थः एवंचचिज्जड प्रकृत्युभयात्मकत्वादुभयहेतुः ततोपपन्नेतिभावः ४४ विशेषजिज्ञासयापुनःपृ
च्छतिराजोवाच भगवन्निति काकिंजातीया कथंकेनप्रकारेण अस्याःकर्मचकिम् ४५ यत्स्वभावेत्यादिनास्वभावस्वरूपोत्पत्तिकारणप्रश्नत्रयं ब्रह्म

बलादाकृष्यमोहायमहामायाप्रयच्छति ४२ तयाविसृज्यतेविश्वंत्रैलोक्यंसचराचरम् सैषाप्रसन्नावरदानृ
णांभवतिमुक्तये ४३ साविद्यापरमामुक्तेर्हेतुभूतासनातनी संसारबंधहेतुश्चसैवसर्वेश्वरेश्वरी ४४ राजो
वाच भगवन्काहिसादेवीमहामायेतियांभवान् ब्रवीतिकथमुत्पन्नासाकर्मास्याश्चकिंद्विज ४५ यत्स्व-
भावाचसादेवीयत्स्वरूपायदुद्भवा तत्सर्वंश्रोतुमिच्छामित्वत्तोब्रह्मविदांवर ४६ ऋषिरुवाच नित्यैवसा
जगन्मूर्त्तिस्तयासर्वमिदंततम् तथापितत्समुत्पत्तिर्बहुधाश्रूयतामम ४७

विदांवरइत्यनेन ऋषिप्रोक्तसर्वप्रक
रणस्यश्रुतिशिरोनुजायित्वंस्फुटितम् ४६ उत्तरयति ऋषिरुवाच नित्यैवेति जगन्मूर्त्तिरित्यनेनजगदतिरिक्तमुख्यशरीराभा
वोध्वनितः जगदाश्रयभूताशक्तिरित्यर्थः केनजातिप्रश्नोत्तरं स्वरूपप्रश्नोत्तरंच तयासर्वमिदंततमित्यनेनस्वभावोत्तरम् सृ-
ष्टिस्वभावासेत्यर्थः ततंविस्तारितमित्यर्थः व्याप्तमितिच इत्यर्थकस्यचित्स्वभावचित्यर्थः सृष्टीत्युपलक्षणम् नित्येत्यनेनमुख्योत्पत्ते
रभावात्कारणस्यस्फुतरामभावेनगौण्यौकारणोस त्ती तिदर्शितम् तेउत्पत्तितत्करणप्रश्नोत्तरं तत्समुत्पत्तिःगौरीसा ममेत्यपा
दानस्यशेषत्वविवक्षायांषष्ठी मत्तइत्यर्थः ४७ ७ ७ ७

६

देवानांकार्यसिद्ध्यर्थमिति सर्वकर्मप्रश्नोत्तरम् अनेनैव देवदेवप्रार्थनया आविर्भावस्य ध्वननात् कथमुत्पन्नेत्युत्तरमपि ४८ कथंदेवप्रार्थनया तत्कार्यसिद्ध्यर्थमवतारइतिजिज्ञासायातांनिवर्त्तयितुंमोहकारणस्यैवचराज्ञः पृष्टत्वेनादोमोहिकायास्तमोगुणप्रधानाया अवतारंवक्तुमितिहासमाह योगनिद्रामिति कल्पांतेब्रह्मदिनांते योगनिद्रांतामसींशक्तिं भगवान् उत्पत्तिंप्रलयंचैव भूतानामागतिंगतिम् वेत्तिविद्यामविद्यांचसवाच्यो भगवानिति उक्तलक्षणः तेनभूतानांप्रलयकालंज्ञात्वा सेयंपालनव्यवहारतिरोधानमंतरातदसंभवंमत्वा स्वपालनव्यवहारतिरोधायिकांतामसींशक्तिमभजत् पटेनैवतयात्मानमावृतवानित्यर्थः प्रभुरित्यनेनस्वेच्छयातदंगीकारः ननुतयाबलादस्यावरणमितिध्वनितम् अतएवयोगनिद्रेत्युक्तम् इतरजननिद्रावत्मोहपारवश्यापादनीभवति

देवानांकार्यसिद्ध्यर्थमाविर्भवतिसायदा उत्पन्नेतितदालोकेसानित्याप्यभिधीयते ४८ योगनिद्रांयदाविष्णुर्जगत्येकार्णवीकृते आस्तीर्यशेषमभजत्कल्पांतेभगवान्प्रभुः ४९ तदाद्वावसुरौघोरौविख्यातौमधुकैटभौ विष्णुकर्णमलोद्भूतौहंतुंब्रह्माणमुद्यतौ ५० सनाभिकमलेविष्णोःस्थितोब्रह्माप्रजापतिः दृष्ट्वातावसुरौचोग्रौप्रसुप्तंचजनार्दनम् ५१ तुष्टावयोगनिद्रांतामेकाग्रहृदयस्थितः विबोधनार्थायहरेर्हरिनेत्रकृतालयाम् ५२

लीलयासखीवल्लोचनपिधानमात्रंकरोति तदुक्तंहरिवंशे सखीसर्वसहस्येषामायाविष्णोःशरीरजा सैषानारायणसुखेस्थिताकमललोचनेति तेनअतःस्वस्वरूपज्ञानावरकत्वंदर्शितम् ४९ तदेति मलोद्भूतावित्यनेनानयोरतितामसत्वंसूचितमितरत्स्पष्टम् ५० तत्रब्रह्माकेत्यतआह सनाभिकमलेति प्रजापतिर्नियंतेतिब्रह्मणोविशेषणम् प्रसुप्तंत्यक्तपालनव्यवहारम् ५१ तुष्टवेति सएकाग्रमनवच्छिन्नंहृदयंयस्यसतादृशःस्थितःसन्नित्यर्थः हृदयस्थितइत्यतःसपरेरवरि वाविसर्गलोपः विबोधनार्थायपालनव्यवहारप्रवृत्त्यर्थंनेत्रेत्युपलक्षणम् सर्वांगस्थितत्वात्तस्याः लोकेनेत्रयोरेव भूयोनिद्राभिव्यक्तिमत्वात्नेत्रेत्युक्तिः ५२

योगनिद्रायाः मूलशक्त्यभेदं मत्वा विशेषयति विश्वेश्वरीमिति तत्वमेव विविच्याह जगद्धात्रीमित्यादि धात्रीं जननीम् अनेन जगदुत्पत्तिस्थितिलयकर्तृत्वं ब्रह्मलिंगं दर्शितम् अतुलामित्यंतानि विष्णुनिद्राविशेषणानि तेजसः प्रभुरिति ब्रह्मविशेषणम् तत्स्तुत्यत्वेनास्युत्कर्षोस्या ध्वनितः विष्णुमोहकतयाइतरमोहकत्वमनाश्चर्यमित्यपि ध्वनितम् आयाततोर्थः वस्तुतो विष्णोरिति राहोः शिरइतिवत् षष्ठी विष्णुरूपां निद्रामित्यर्थः ब्रह्मापि सर्वेश्वरः सर्वशक्तिमान् लोकानुग्रहाय स्वयं मोहितइव दुःखनिवृत्तयेइव भगवतीं स्तौति ऋषेः सर्वज्ञादिविशेषांसर्वात्मत्वं सर्वशक्तीनामुपक्रमे दर्शितमेवेति नकश्चिद्विरोधः ५३ कथं तुष्टावेत्यत आह ब्रह्मोवाच त्वमिति स्वाहा देवदानमंत्रोग्निपत्नी च स्वधा पित्र्यदानमंत्रः पितृपत्नी च वषट् क्रियते यत्र स वषट्कारो यज्ञः यज्ञदेवाह्वानमंत्रश्च स्वराः षोडश आ

विश्वेश्वरीं जगद्धात्रीं स्थितिसंहारकारिणीम् निद्रां भगवतीं विष्णोरतुलां तेजसः प्रभुः ५३ ब्रह्मोवाच

त्वं स्वाहा त्वं स्वधा त्वं हि वषट्कारः स्वरात्मिका सुधा त्वमक्षरे नित्ये त्रिधा मात्रात्मिका स्थिता ५४ अर्द्धमात्रा

स्थिता नित्या यानुच्चार्या विशेषतः त्वमेव सा त्वं सावित्री त्वं देवी जननी परा ५५

दयस्तदात्मिका च सुधा देवान्नं

अक्षरे उपचयापचयपरिणामहीने आभ्यां सत्तामात्ररूपत्वम् त्रिधा मात्रात्मिका ह्रस्वदीर्घप्लुतरूपा अर्द्धमात्रा व्यंजनरूपा अविशेषकत्वाध्वनालिंगितया अनुच्चार्यत्वं तदालिंगितानु तथेति बोध्यम् त्रिधेत्यतो विशेषतइत्यंतेन प्रणवरूपता चोक्ता मात्रात्रयमकारोकारमकारात्मकम् तदूर्द्धमर्धमात्रा तत्र मात्रात्रयम् जाग्रत्स्वप्नसुषुप्त्यभिमानि विश्वतैजसप्राज्ञाभिधेयम् अर्द्धमात्रा तु वेदांतवाक्यार्थभूतनित्यमुक्ततुरीयाभिधेया तदुक्तम् व्यक्ता तु प्रथमा मात्रा द्वितीयाव्यक्तसंज्ञिता मात्रा तृतीया चिच्छक्तिरर्द्धमात्रा परं पदमिति त्वमेवेति सा त्वमेवेति पूर्वान्वयित्वम् सावित्री तत्सवितुरिति ऋक् तदधिष्ठात्री तद्वाच्या चेत्यर्थः हे देवि त्वं परा उत्कृष्टा जननी सर्वजनकत्वात् सर्ववाग्जननी परा च ५४ ५५ ७ ७ ७

सर्वंजगत् त्वयैवधार्यते सर्वधारणशक्तिमतीत्वमेव अग्रेएतत्सदानिसर्वपरामर्शकानि असिआत्मसात्करोषि तैश्चब्रह्मलिंगंदर्शितम् ५५
त्वयैतत्पाल्यते सृष्ट्यादिक्रियारूपापित्वमेवेत्याह विसृष्टाविति समन्यंतानितत्काललाक्षणिकानि तथेति जगद्रूपेइत्यर्थके जगन्मयेइत्यत्र
छांदसत्वाड्डीबभावः ५७ महाविद्यामहावाक्यलक्षणा महामायासच्चिदानंदेआत्मनिसंसा रत्वरूपानर्थविभासहेतुमूलविद्या महामेधा भग
वतःसर्वत्वशक्तिः महास्मृतिःविधेःसृष्ट्यनुकूलातीतकल्पगतसकलवस्तुस्मृतिरूपादेवरूपास्य महामोहेति संसारसमूलकारणरागरूपमो
हस्वरूपा महादेवी सकलदेवशक्तिरूपा महासुरी हिरण्याक्षादिशक्तिरूपा ५८ सत्वरजस्तमोगुणत्रयैर्विभाव्यतेयासर्वस्यजडवर्गस्यप्रकृतिः

त्वयैतद्धार्यतेसर्वंत्वयैतत्सृज्यतेजगत् त्वयैतत्पाल्यतेदेवित्वमत्स्यंतेचसर्वदा ५५ विसृष्टौसृष्टिरूपात्वंस्थिति
रूपाचपालने तथासंहृतिरूपांतेजगतोस्यजगन्मये ५७ महाविद्यामहामायामहामेधामहास्मृतिः महा
मोहाचभवतीमहादेवीमहासुरी ५८ प्रकृतिस्त्वंहिसर्वस्यगुणत्रयविभाविनी कालरात्रिर्महारात्रिर्मोहरात्रि
श्चदारुणा ५९ त्वंश्रीस्त्वमीश्वरीत्वंह्रीस्त्वंबुद्धिर्बोधलक्षणा लज्जापुष्टिस्तथातुष्टिस्त्वंशांतिःक्षांतिरेवच ६०

मूलंप्रधानतत्वाख्यंत्वमेव एतेनपरमाण्वादीनांमूलकारणत्वनिरासः कालरात्रिरिति ब्रह्मलयोपलक्षितामहारात्रिः मलपरात्रिःमोहरा
त्रिः ममतावर्त्तमोहगर्त्तपातिनीमहामायास्यासंसृतिकर्त्री उक्तंच दंष्ट्राकरालकालाग्निरुद्रकल्पातिदारुणा मोहरात्रिर्महत्तनुर्जगत्सूतेज
जगत्करीति दारुणत्वंचास्याः ब्रह्मज्ञानातिरिक्तानिवर्त्यत्वेनमोहरात्रिर्निशाच अस्यास्त्वनुक्तमोहारानिशादिवसनाशिनीतिहरिवंशोक्तेः ५९
श्रीःसंपत्लक्ष्मीःबीजंच ईश्वरीऐश्वर्यशक्तिःकामराजबीजंच ह्रीःभुवनेशीबीजंच उभयत्राप्यनुनासिकलोपः छांदसः बोधोनिर्णयात्म
कज्ञानलक्षणंस्वरूपंयस्यास्तादृशीबुद्धिरंतःकरणम् त्वमेवेत्यर्थः लज्जेति अंतःकरणवृत्तिविशेषःपुष्टिःरूपचयः तुष्टिरधिगतार्थादन्यत्रतु
च्छत्वबुद्धिः शांतिःविषयेभ्यइंद्रियोपरमः क्षांतिःसत्यांशक्तौपरापराधसहिष्णुता एवकारस्त्वमित्यनंतरेयोज्यः ६० ६ ७

घोराएकहस्तस्थशिरसाभयंकरी शंखिनीति बाणभुशुंडीपरिघश्चायुधानियस्याःसा अनेनास्याःकाल्याःदशभुजात्वंसूचितम् तदुक्तंवैकृति
कंरहस्ये योगनिद्राहरेरुक्तामहाकालीतमोगुणा मधुकैटभनाशार्थयांतुष्टावांबुजासनः दशवक्त्रादशभुजादशपादांजनप्रभा विशालयाराज
जमानात्रिंशल्लोचनमालया स्फुरद्दशनदंष्ट्रासाभीमरूपापिभूमिप रूपसौभाग्यकांतीनांसाप्रतिष्ठामहाश्रियाम् खड्गबाणगदाशूलशंख
चक्रभुशुंडिभृत् परिघंकार्मुकंशीर्षनिश्च्योतद्रुधिरंदधौ एषासावैष्णवीमायामहाकालीदुरत्यया आराधितावशीकुर्यात्पूजाकर्तुश्चराचरमि
ति उड्डीयोड्डीयचप्राप्ध्नदंतीदशकर्त्तिका क्रमतेवानतांगीवासाभुशुंडीनिगद्यते परिघोलोहबद्धोलगुडः ६१ सौम्याअक्रूराभक्तेषु असौ
म्यतरा दैत्येषु अशेषसौम्येभ्यःसकलसुंदरेभ्यस्तुअतिसुंदरीत्यर्थः परेति इदमुपलक्षणंपश्यंतीमध्यमावैखरीणांपराबीजरूपाच पराणां

खड्गिनीशूलिनीघोरागदिनीचक्रिणीतथा शंखिनीचापिनीबाणभुशुंडीपरिघायुधा ६१ सौम्यासौम्यतराशेष-
सौम्येभ्यस्त्वतिसुंदरी परापराणांपरमात्वमेवपरमेश्वरी ६२ यच्चकिंचित्क्वचिद्वस्तुसदसद्वाखिलात्मिके तस्य
सर्वस्ययाशक्तिःसात्वंकिंस्तूयसेतदा ६३ ययात्वयाजगत्स्रष्टाजगत्पात्यत्तियोजगत् सोपिनिद्रावशंनीतः
कस्त्वांस्तोतुमिहेश्वरः ६४ विष्णुःशरीरग्रहणमहमीशानएवच कारितास्तेयतोतस्त्वांकःस्तोतुंशक्तिमा
न्भवेत् ६५ सात्वमित्थंप्रभावैःस्वैरुदारैर्देविसंस्तुता

उत्कृष्टानांपरमाप्रधानंत्वमेव यतस्त्वंपरमेश्वरी ६२ सत्ब्रह्मवर्गः
असत्जडवर्गःतस्यसर्वस्ययाशक्तिःसायदात्वंतदात्वंकथंस्तव्येत्यर्थः पदपदार्थस्तोत्रस्तुत्यतच्छक्तिस्तुतीनांत्वत्तोन्यत्वाभावद्भेदनिबंध
नात्स्तुतिःकथंस्यादितिभावः ६३ स्तुत्यत्वाभावमेवाह पुनः ययाब्रह्मविष्णुरुद्रात्मना जगत्सृष्टिस्थितिलयकर्त्तापिनिद्रावशंनीतःप्रापित
इत्यर्थः पातिपालकः अत्तिस्वस्मिन्लयंप्रापयति तमोगुणप्रधानमायासंबंधादेवभगवतःसर्वोपसंहारेणस्वस्वरूपेवस्थानमितिभावः ६४
अहंब्रह्माशरीरग्रहणंकारिताः केवलमायिकत्वाच्छरीराणामितिभावः ६५ सानंतरोक्तस्वभावात्वमित्थमेवंविधैरुदारैरक्षासाधारणैः

स्वे ःप्रभावैर्महात्म्यैः संस्तुता एतौ मोहय इत्यर्थः मोहश्च भगवंतंप्रति वरदातृरूपः ६६ प्रबोधंजागरणंपालनोद्यमरूपम् हंतुंबोधःप्रवृत्तिः प्रवृत्तिस्वभावत्वात्तवेतिभावः ब्रह्मणःस्रष्टृत्वेनविषवृक्षोपीतिन्यायेन नहनने प्रवृत्तिः विष्णूपरियद्यपि पालनप्रधानं तथापि सतांपा लनस्यदुष्टहननंविनासंभवात् पालनानुगुणेनैव कदाचिद्हंतृत्वमपितस्यनानुपपन्नम् एवंच भगवत्कृतेपिमधुकैटभवधेमाणवक कर्तृकाध्ययने आचार्येण कार्यमाणे कारीषाग्नेरिव तत्सामर्थ्याचरणेन भगवतस्तद्वधविषयकप्रवृत्तिसंपादकत्वेन प्रेरकतयातद्धंतृत्वं देव्याअपीतिबोध्यम् ६७ ऋषिरुवाच एवंस्तुतेति तामसी आवरकत्वेनतमःप्रधानाद्यंशशक्तिः मधुकैटभौ एतौ निहंतुंचेत्यर्थः

मोहयैतौदुराधर्षावसुरौमधुकैटभौ ६६ प्रबोधंचजगत्स्वामीनीयतामच्युतोलघु बोधश्चक्रियतामस्यहंतुमे तौमहासुरौ ६७ ऋषिरुवाच एवंस्तुतातदादेवीतामसीतत्रवेधसा विष्णोःप्रबोधनार्थायनिहंतुंमधुकैटभौ ६८ नेत्रास्यनासिकाबाहुहृदयेभ्यस्तथोरसः निर्गम्यदर्शनेतस्थौब्रह्मणोव्यक्तजन्मनः ६९ उत्तस्थौचजगन्ना थस्तयामुक्तोजनार्दनः एकार्णवेहिशयनात्ततःसददृशेचतौ ७० मधुकैटभौदुरात्मानावतिवीर्यपराक्रमौ क्रोधरक्तेक्षणावत्तुंब्रह्माणंजनितोद्यमौ ७१ समुत्थायततस्ताभ्यांयुयुधेभगवान्हरिः पंचवर्षसहस्राणिबा हुप्रहरणोविभुः ७२ तावप्यतिबलोन्मत्तौमहामायाविमोहितौ उक्तवंतौवरोस्मत्तोव्रियतामितिकेशवम् ७३

६८ नेत्रास्येति विष्णोरित्यादि उरोवक्षः प्राण्यंगत्वेपिनैकवच्छांदसत्वात् अव्यक्तादीश्वरात्जन्मप्रादुर्भावोयस्य तस्यब्रह्मणः दर्शनेच क्षुर्विषयेतस्थावित्यन्वयः ६९ उत्तस्थौचेति तयामुक्तस्त्यक्तइत्यर्थः अहिशयनात्शेषशयनात् सःतौददृशे अर्थात्तावपितंददृशातेइ तिकर्मव्यतिहारो आत्मनेपदम् ७० तौविशेषयति मधुकैटभाविति आद्यपादेनवाक्षरत्वंछांदसत्वात् वीर्यमुत्साहः पराक्रमःशक्त्यतिश यः अत्तुंग्रसितुं अनेनप्रवृद्धस्यतमसोभिभावकत्वंसूचितम् ७१ ७२ तावपीति वरइष्टोर्थः व्रियतांगृह्यताम् ७३ ५

श्रीभगवानुवाच भवेतामिति यत्रयदितदेवपूरणीयंयदितुष्टौतदातर्हिवध्यौभवेतामित्यन्वयः वृतमिति नपुंसकेभावेक्तः ममेति
कर्त्तुःशेषत्वविवक्षायांषष्ठी ७४ ऋषिरुवाच वंचिताभ्यामिति तदातस्मिन्समयेइतिएवंवरप्रार्थनयावंचिताभ्यांभगवतीकृतमो
हवशयात्सर्वंजगत्आपोमयंविलोक्यताभ्यांभगवान्गदितइत्यर्थः आपोमयइत्यत्रापशब्दसमानादात्प्रकृतिकास्त्रनंतायशब्दा
न्मयट् आपोमयमिदंसर्वमापोमूर्त्तिःशरीरिणामितिवत् ७५ किंगदितंतत्राह आवामिति नयत्रोर्वीयत्रवानसलिलेनपरिप्लुतात
त्रावांजहीत्यर्थः ७६ ऋषिरुवाच तथेति पूर्ववर्त्तमानकथाभिप्रायेणऋषिरुवाचेत्युक्तिः अत्रभूयउपहाराभिप्रायेण वस्तुतःसप्तशती
तव्यवहारप्रयोजकसप्तशतमंत्रसंख्यापूरणीयतयाउक्तिः यथाचैतत्तथाकात्यायनीसंमतिपूर्वकंसर्वांतेउपपादयिष्यामः तत्र नयत्रोर्वी-

भगवानुवाच भवेतामद्यमेतुष्टौममवध्यावुभावपि किमन्येनवरेणात्रएतावद्धिवृतंमम ७४ ऋषिरुवा
च वंचिताभ्यामितितदासर्वमापोमयंजगत् विलोक्यताभ्यांगदितोभगवान्कमलेक्षणः ७५ आ
वांजहिनयत्रोर्वीसलिलेनपरिप्लुता ७६ ऋषिरुवाच तथेत्युक्त्वाभगवताशंखचक्रगदाभृता कृत्वाचक्रे
णवैछिन्नेजघनेशिरसीतयोः ७७ एवमेषासमुत्पन्नाब्रह्मणासंस्तुतास्वयम्

त्येवंसंपादयन् तयोःशिरसीजघ
नेउपस्थादूर्ध्वंनाभेरधोभागेकृत्वाचक्रेणछिन्नवान् ७७ एतेनभगवद्देहस्यशरुद्मापकत्वेनापांचभौतिकतयाजघनेमारणेपिसलि
लप्लुतत्वाभावविशिष्टोर्व्यांप्रार्थितस्यवधस्याधृतिरितिपरास्तमुपहरति एवमेषेति समुत्पन्नाप्रादुर्भूताअस्यादेव्याइतिअधिकरणेष
ष्ठी अस्याःतामस्याःमूलभूतायाःत्रिगुणामहालक्ष्मीःतस्या इत्यर्थः अतएवतुशब्दसंगतिः भूयःप्रभावंपुनःप्रादुर्भावंभूयइत्युक्तिस्तु
तामस्यास्तस्याअंशाभेदात्पूर्वोक्तप्रभावोपितस्याएवध्वनयितुं यद्वा प्राधानिकरहस्योक्तआद्यचतुर्भुजप्रादुर्भावापेक्षयामध्यच ९
रित्रवक्ष्यमाणाष्टादशभुजाप्रादुर्भावस्यपुनस्त्वमादायतदुक्तिः तदुक्तंलक्ष्मीतंत्रे योगनिद्राहरेरुक्तायासादेवीदुरत्यया महाकाल्यास्त

त्तुंविद्धि तांमांदेवींसनातनीम् मधुकैटभनाशार्थमहितोचतदातया जघ्नातेवरलाभेनदेवदेवेनविष्णुना एषासावैष्णवीमायामहाका
लीदुरत्ययया स्तुत्यावशीकृताकुर्यात् दिशस्तोतुश्चराचरमिति स्तुताविश्वेश्वर्यादिसूक्तरूपया तदुक्तम् विश्वेश्वर्यादिकंसूक्तं दृष्टंतद्ब्र
ह्मणातदा स्तुतयेयोगनिद्रायाःसमदेव्याःपुरंदर अस्यादेव्याःसमुत्पत्तिंश्चरितंस्तोत्रमित्यपि हितायसर्वभूतानांधार्यतेब्रह्मवादिभि
रिति विश्वेश्वर्यादिसूक्तमेवरात्रिसूक्तमितिव्यवह्रियते कालरात्रिर्महारात्रिरिति तत्र रात्रिपदाभ्यासादितिबोध्यम् विश्वेश्वरिपदेनोप
क्रमात् विश्वेश्वरीसूक्तमपि ७८ समाप्तोसावर्णेः कःप्रकाशोयत्रतादृशेमन्वंतरेतद्वर्णनेइत्यर्थः इतिशिवभट्टसुतस तीगर्भजना
गोजीभट्टकृतसप्तशतीव्याख्यानेप्रथमोऽध्यायः १ भूयःशृणिवत्युक्तंतत्रेतिहासमाह ऋषिरुवाच देवासुरमिति असुराणाम-

प्रभावमस्यादेव्यास्तुभूयःशृणुवदामिते ७८ इतिश्रीमार्कंडेयपुराणेसावर्णिकेमन्वंतरेदेवीमाहात्म्ये
मधुकैटभवधोनामप्रथमोध्यायः १ ऋषिरुवाच देवासुरमभूद्युद्धंपूर्णमब्दशतंपुरा महिषेऽसुराणामधि
पेदेवानांचपुरंदरे १ तत्रासुरैर्महावीर्यैर्देवसैन्यंपराजितम् जित्वाचसकलान्देवानिंद्रोभून्महिषासुरः २
ततःपराजितादेवाःपद्मयोनिंप्रजापतिम् पुरस्कृत्यगतास्तत्रयत्रेशगरुडध्वजौ ३ यथावृत्तंतयोस्तद्व
न्महिषासुरचेष्टितम् त्रिदशाःकथयामासुर्देवाभिभवविस्तरम् ४

धिपेमहिषेचसति पुनर्देवानामधिपेपु-
रंदरेइंद्रेसति देवाअसुराश्चप्रहर्त्तारोयत्रतादृशंयुद्धमब्दशतमासीदित्यर्थः देवासुरमित्यत्रार्शआदित्वादच् रंभासुरतपस्ययाप्रस-
न्नस्यशिवस्यांशोयं तत्सुतोमहिषः सचतपसादेवीनिकटेममसायुज्यंभवत्विति वरंप्रार्थितवानितिकालीपुराणेस्पष्टम् १ तत्रेतिइंद्रः
सुरराट् २ ततइति पद्मयोनिंब्रह्माणंप्रजापतिमितितस्यविशेषणम् ब्रह्मणःप्रजास्त्रष्टृत्वेनसिद्धसंबंधत्वात् आदौदेवानांतत्रगमनम् ततः
पालनसंहारयोःशिवविष्ण्वोरेवाधिकारात्सब्रह्माणंतयोःसमीपेगमनम् ३ यथावृत्तमिति देवानामभिभवस्यविस्तरःप्रपंचोयत्रेतिचेष्टितविशे
षणम् ४

सूर्येंद्रेति सस्वयमित्यत्र एतत्तदोरितिसुलोपः स्वयमितिद्विसकारपाठस्तुअनन्विचेतिद्वित्वेनबोध्यः ५ स्वर्गादिति निराकृताःनिःसारिताः ६ एतद्व इति वःइतिद्वयोर्बहुवचनम् गौरवात् चपरंशरणंप्रपन्नाःआगतास्मोभवामः ७ इत्थमिति भ्रुवोःकुटीकौटिल्यंतेनकुटिलेभुग्नेआनने ययोस्तौ भ्रूशब्दस्यपृषोदरादित्वान्ह्रस्वः कुटेरिक्प्रत्ययांतात् कृदिकारादितिङीप् ब्रह्मणःकोपेपिरजआधिक्येनशिवस्यतमोगुणप्राधान्ये न कोपेपितमोगुणस्याधिक्येनविष्णुकोपस्यपालकमूलत्वेनसत्वाधिक्यवत्तयात्रिगुणाएषाइतिध्वन्यते अतएवोक्तंवैकृतिकरहस्ये सर्वदेवशरीरेभ्योयाविर्भूतामितप्रभा त्रिगुणासामहालक्ष्मीःसाक्षान्महिषमर्द्दिनी तत्रापिरजःसत्वयोराधिक्यं देवानांरजःसत्वमयत्वात् ८

सूर्येंद्राग्न्यनिलेंदूनांयमस्यवरुणस्यच अन्येषांचाधिकारान्सस्वयमेवाधितिष्ठति ५ स्वर्गान्निराकृताःसर्वेतेन देवगणाभुवि विचरंतियथामर्त्यामहिषेणदुरात्मना ६ एतद्वःकथितंसर्वममरारिविचेष्टितम् शरणंचप्रपन्नाः स्मोवधस्तस्यविचिंत्यताम् ७ इत्थंनिशम्यदेवानांवचांसिमधुसूदनः चकारकोपंशंभुश्चभ्रुकुटीकुटिलाननौ ८ ततोतिकोपपूर्णस्यचक्रिणोवदनात्ततः निश्चक्रामहत्तेजोब्रह्मणःशंकरस्यच ९ अन्येषांचैवदेवानांशक्रादीनांशरीरतः निर्गतंसुमहत्तेजस्तच्चैक्यंसमगच्छत १० अतीवतेजसःकूटंज्वलंतमिवपर्वतम् ददृशुस्ते सुरास्तत्रज्वालाव्याप्तदिगंतरम् ११ अतुलंतत्रतत्तेजःसर्वदेवशरीरजम् एकस्थंतदभून्नारीव्याप्तलोकत्रयं त्विषा १२ यदभूच्छांभवंतेजस्तेनाजायततन्मुखम् याम्येनचाभवन्केशाबाहवोविष्णुतेजसा १३

ततइति द्वितीयंततइति प्रसिद्धादित्यर्थकं वदनादित्यर्थकं वदनादित्यस्यविशेषणम् ९ अन्येषांचेति कुपितानामितिविशेषः यत्तेजःनिर्गतंतच्चब्रह्मादीनांतेजश्चऐक्यंएकत्वंसमगच्छत छांदसस्तङ् १० अतीवेति तत्रेत्यस्यकालेइतिदेशेइतिवाविशेषः ११ अतुलमिति तत् ततः तत्रपुराणांतरप्रसिद्धे कात्यायनाश्रमे तत्तेजःएकस्थंसन्नारीअभूत् त्विषादीप्त्या १२ तेजोविभागेनांगविभागमाह यदिति शंभोःश्वेतांगत यात्तेजमायातंमुखंश्वेतमित्यर्थः विष्णो

नीलवर्णतयाबाहवोष्टादशनीलाः १३ सौम्येनेति सोमसंबंधिनेत्यर्थः छांदसत्वादिदमर्थेपियण् अतएवश्वेतस्तनी ऐंद्रेणमध्यंरक्तं जंघोरूइत्यत्रपूर्वनिपातेनैकवद्भावविधेरनित्यात्तद्दोषः भिन्नेपदेवा जंघे ऊरूचवारुणेनेत्यन्वयः भुवःपृथ्व्याः नितंबः कटिपश्चाद्भागः १४ ब्रह्मणइति अतएवपादौरक्तौ एतदुक्तंवैकृतिकरहस्ये श्वेताननानीलभुजासुश्वेतस्तनमंडला रक्तमध्यारक्तपादानीलजंघोरुरुन्मदा सुचित्रजघनाचित्रमाल्यांबरविभूषणा चित्रानुलेपनाकांतिरूपसौभाग्यशालिनीति एवंचरूपेणापित्रिगुणात्वंसूचितम् स्वस्यचित्तत्वात् चित्रमाल्यादिधारणम् वसूनामित्यस्यतेजसेतिशेषः एवमन्यत्रापि १५ तस्याइति प्राजापत्येनदक्षादितेजसा तेनब्रह्मणःतेजसापादा

सौम्येनस्तनयोर्युग्मंमध्यमैंद्रेणचाभवत् वारुणेनचजंघोरू नितंबस्तेजसाभुवः १४ ब्रह्मणस्तेजसा-
पादौतदंगुल्योर्कतेजसा वसूनांचकरांगुल्यः कौबेरेणचनासिका १५ तस्यास्तुदंताःसंभूताःप्राजापत्येन ते
जसा नयनत्रितयंजज्ञेतथापावकतेजसा १६ भ्रुवौचसंध्ययोस्तेजः श्रवणावनिलस्यच अन्येषांचैवदेवा
नांसंभवस्तेजसांशिवा १७ ततःसमस्तदेवानांतेजोराशिसमुद्भवाम् तांविलोक्यमुदंप्रापुरमरामहिषार्दि
ताः १८ शूलंशूलाद्विनिष्कृष्य ददौतस्यैपिनाकधृक् चक्रंचदत्तवान्कृष्णः समुत्पाद्यस्वचक्रतः १९ शंखंचवरु
णः शक्तिंददौतस्यैहुताशनः मारुतोदत्तवांश्चापंबाणपूर्णेतथेषुधी २०

वित्यनेननविरोधः पावकोग्निः १६ भ्रुवौचेति सं
ध्ययोस्तेजः भ्रुवावभूतामित्यन्वयः करणस्यैवकर्तृत्वविवक्षापुंनपुंसकयोः कर्णः श्रवणः श्रवणंश्रुताविविति हेममाली अन्येषांचदेवानांसंबंधितेजसांशिवाचंडीसंभवः एकीभावः कार्यैवेत्यर्थः एवंप्रसिद्धो १७ ततइति तेजोराशिसमुद्भवामितिसापेक्षत्वेविगमकत्वात्समासः मुदंहर्षम् १८ ब्रह्मादिषुविद्यमानस्वतेजसैवभगवतीआविर्भूतेतितात्पर्यम् एवमायुधदानमपिबोध्यम् शूलमिति विनिष्कृष्यआकृष्येत्यर्थः समुत्पाद्य-
जनयित्वेत्यर्थः पदेर्ण्यंतस्यरूपम् एवमग्रेपि अत्रचक्रंचेतिचाददात् १९ शंखंचेति वरुणाच्छंखस्य अग्नेःशक्तेः वायोश्चापबाणयोर्लाभइत्यर्थः शं-

खंचेति चकारोवक्ष्यमाण पाशसमुच्चयेऽस्यर्थेवा २० वज्रमिति देयभेदादेकस्यैवदातुः क्वचित्पुनरुपादानेपिन दोषः २१ कालेति उत्साद्येति शेषः प्रजानांपतिर्ब्रह्मा अक्षमालांकमंडलुंचददावित्यन्वयः ब्रह्माक्षमालांकमंडलुमितिवामनपुराणात् २२ समस्तेति कालस्तदभिमानिनीदेवता तस्याइतिसंबंधत्वेनविवक्षायांषष्ठी २३ क्षीरोदश्चेति अंगुलीयरत्न दा नांतंक्षीरोदःकर्त्ता २४ विश्वकर्मणःपरशुःअस्त्रकवचदातृत्वं चूडामण्यादिकवचदानांतंविश्वकर्मकर्तृत्वमित्यन्वयः तन्मते अर्द्धचंद्रशब्देन तदाकारोललाटभूषणविशेषः २५।२६ अम्लाने

वज्रमिंद्रःसमुत्पाद्यकुलिशादमराधिपः ददौतस्यैसहस्राक्षोघंटामैरावताद्गजात् २१ कालदंडाद्यमोदंडंपाशंचांबुपतिर्ददौ प्रजापतिश्चाक्षमालांददौब्रह्माकमंडलुम् २२ समस्तरोमकूपेषुनिजरश्मीन्दिवाकरः कालश्चदत्तवान्खड्गं तस्याश्चर्मचनिर्मलम् २३ क्षीरोदश्चामलंहारमजरेचतथांबरे चूडामणिंतथादिव्यंकुंडलेकटकानिच २४ अर्द्धचंद्रंतथादिव्यंकेयूरान्सर्वबाहुषु नूपुरौविमलौतद्वद्ग्रैवेयकमनुत्तमम् २५ अंगुलीयकरत्नानिसमस्तास्वंगुलीषुच विश्वकर्माददौतस्यैपरशुंचातिनिर्मलम् २६ अस्त्राण्यनेकरूपाणितथाभेद्यंचदंशनम् अम्लानपंकजांमालांशिरस्युरसिचापराम् २७ अददज्जलधिस्तस्यैपंकजंचातिशोभनम् हिमवान्वाहनंसिंहंरत्नानिविविधानिच २८ ददावशून्यंसुरयापानपात्रंधनाधिपः शेषश्चसर्वनागेशोमहामणिविभूषितम् २९

त्यारभ्य पंकजदानांतंजलधिःकर्त्ता तत्रपंकजंहस्तेरत्नसिंहयोर्दानेहिमवानददादिति ददुदानेइत्यस्यलङिरूपम् छांदसत्वात्परस्मैपदम् २७ २८ ददाविति अनेनाष्टादशभुजासहस्रभुजाचैषेतिसूचितम् तदुक्तंवैकृतिकरहस्ये अष्टादशभुजापूज्यासासहस्रभुजासती अष्टादशभुजधार्याणांविशिष्योक्तेः २९ सामान्यतःअन्यैरपिदेवैरायुधैरयुक्तेश्चेतिभावः आयुधान्यत्रवक्ष्यंतेदक्षिणाधःकरक्रमात् अक्षमालाचकमलंबाणोसिःकुलिशंगदा चक्रंत्रिशूलंपरशुःशंखोघंटाचपाशकः शक्ति ११

दंडश्चर्मचापंपानपात्रंकमंडलुः अलंकृतभुजामेभिरायुधैःकमलासनाम् सर्वदेवमयीमीशांमहालक्ष्मीमिमांनृप पूजयन्सर्वलोकानां
सदेवानांप्रभुर्भवेत् इति एवंस्वरूपायुधैरस्याब्राह्मीत्वंवैष्णवीत्वंचत्रिगुणात्वंचसर्वमूलभूतशक्तेरयंप्रादुर्भावस्तत्समानइतिचसूचितम् य
द्यप्यत्र ब्रह्मादीनामिंद्रादीनांचशरीरान्निष्क्रांततेजोदेवीविग्रहरूपेणाभिव्यक्तमासीत् आयुधानिचदेवैःस्वस्वशूलादिभ्योविनिर्गमय्यदत्ता
निइत्येवोक्तम् तथापिदेवीशक्त्यंशाएवतत्तद्देवपालनीयैकदेशपालनशक्तित्वेनयेदेव्यानिवेशितास्तेएवमहिषवधेनसर्वलोकरक्षणायपु
नरेकीभूयदेवीरूपंप्राप्ताः एवंतदायुधाःनिजशक्त्यंशाअपीतिबोध्यम् अहंविभूत्याबहुभिरित्यादितृतीयचरितगतवचनसमूहात् लक्ष्मी
तंत्रेपिशक्रंप्रतिलक्ष्मीवचनानि महालक्ष्मीरहंशक्रपुनःस्वायंभुवेंतरे हितायसर्वदेवानांजातामहिषमर्दिनी मदीयाःशक्तिलेशायेतत्रदेव

नागहारंददौतस्यैधत्तेयःपृथिवीमिमाम् अन्यैरपिसुरैर्देवीभूषणैरायुधैस्तथा ३० संमानितानानादोच्चैःसाट्टहासं
मुहुर्मुहुः तस्यानादेनघोरेणकृत्स्नमापूरितंनभः ३१ अमायतातिमहताप्रतिशब्दोमहानभूत् चुक्षुभुःसकलालो
काःसमुद्राश्चचकंपिरे ३२ चचालवसुधाचेलुःसकलाश्चमहीधराः जयेतिदेवाश्चमुदातामूचुःसिंहवाहिनीम्
३३ तुष्टुवुर्मुनयश्चैनांभक्तिनम्रात्ममूर्तयः दृष्ट्वासमस्तंसंक्षुब्धंत्रैलोक्यममरारयः ३४ सन्नद्धाखिलसैन्यास्तेस
मुत्तस्थुरुदायुधाः

शरीरगाः धृतंमयातैःसंभूतैः रूपंपरमशोभनम् आयुधानिचदेवानांयानियानिसुरेश्वर मच्छक्तयस्तदाकाराण्या
युधानिममाभवन्निति ३० संमानितेति साट्टहासमितिनादक्रियाविशेषणम् साट्टहासेत्यर्थहासः नभइतिभूर्वर्लोकलक्षणम् ३१ अमायतेति
मामानेदेवादिकर्तृकतानांनभसमासः तेनअसंभवतेत्यर्थः अस्यनभसीत्यादि ३२ चचालेति महीधराःपर्वताः ३३ तुष्टुवुरिति भक्त्यान
म्राःअपकृष्टत्वज्ञानवानात्माशरीरंनम्रंयेषांसंक्षुब्धंआकुलंयातमितिशेषः अमरारयश्चसंक्षुब्धाइत्यर्थः ३४ सन्नद्धेति युद्धायसज्जानिधृ-
तसन्नाहानि अखिलसैन्यानियेषां आःइतिक्रोधाविष्कारे अनेनचमहिषासुरस्यतमोमयत्वमुक्तम् दूताप्रेरणात् कस्यचित्सैनिकस्यप्रथ

ममप्रेषणाच्च स्वयमेवक्रोधजमाह नप्रथममेवयुद्धार्थंधावमानाच्च रूपेणापितमोमयत्वाच्च अतएवरजःसत्वाधिकदेव्यास्तद्दृत्वम् ३५ अभ्यधावतेति स्वरितेत् ३६ देवींविशेषयतिसाहैन पादेति धनुषोज्याया श्वनिस्वनेन धनुषःक्रेंकारःज्यायाष्टंकारः ३७ दिशइति समंतात्सर्वतः ३८ शस्त्रास्त्रैरिति शस्त्रंकेवलंमंत्ररस्तयुक्तमस्त्रम् ३९ युयुधेइति अन्यैःप्रधानदैत्यैःसहितःचामराख्यःचिक्षुराख्यश्च रथनागहयपादातरूपचतुरंगसेनायुतोयुयुधेइत्यर्थः ४० अयुध्यतेति अयुतानामिति नियुतैरितिच तद्गतबहुत्वविवक्षयाबहुवचनम् ए

आःकिमेतदितिक्रोधादाभाष्यमहिषासुरः ३५ अभ्यधावततंशब्दमशेषैरसुरैर्वृतः सददर्शततोदेवींव्याप्तलोकत्रयांत्विषा ३६ पादाक्रांत्यानतभुवंकिरीटोल्लिखितांबराम् क्षोभिताशेषपातालांधनुर्ज्यानिःस्वनेनताम् ३७ दिशोभुजसहस्रेणसमंताद्व्याप्यसंस्थिताम् ततःप्रववृतेयुद्धंतयादेव्यासुरद्विषाम् ३८ शस्त्रास्त्रैर्बहुधामुक्तैरादीपितदिगंतरम् महिषासुरसेनानीश्चिक्षुराख्योमहासुरः ३९ युयुधेचामरश्चान्यैश्चतुरंगबलान्वितः रथानामयुतैःषड्भिरुदग्राख्योमहासुरः ४० अयुध्यतायुतानांचसहस्रेणमहाहनुः पंचाशद्भिश्चनियुतैरसिलोमामहासुरः ४१ अयुतानांशतैःषड्भिर्बाष्कलोयुयुधेरणे गजवाजिसहस्रौघैरनेकैःपरिवारितः ४२ वृतोरथानांकोट्याचयुद्धेतस्मिन्नयुध्यत बिडालाख्योयुतानांचपंचाशद्भिरथायुतैः ४३ युयुधेसंयुगेतत्ररथानांपरिवारितः अन्येचतत्रायुतशोरथनागहयैर्वृताः ४४

वमग्रेपि एकंदशशतंचैवसहस्रमयुतंतथा लक्षंचनियुतंचैवकोटिरर्बुदमेवच वृंदंखर्वोनिखर्वश्च शंखपद्मौचसागरः अंत्यमध्यपरार्द्धंचदशवृद्ध्यायथाक्रममितिब्रह्मांडे ४१ अयुतानामिति गजवाजीत्यतोबिडालसैन्यम् ४२ वृतइति अथतेषांवधानंतरम् अयुतानांपंचाशद्भिरयुतैःपरिवारितोबिडालनामातत्रसंयुगेयुयुधेइत्युत्तरश्लोकेनान्वयः दुर्धरोदुर्मुखश्चैवबिडालनयनस्तथेतिवामनपुराणेपिबिडालनयनशब्दोयोगरूढोनकेवलंयौगिकः प्रकृतेन्वनामैकदेशेनामग्रहणं अतएवबिडालस्यासिनेतिवक्ष्यमाणंसंगच्छते ४३ युयुधे १२

इतिस्पष्टम् ४४ युयुधुरिति अस्यपूर्वेणान्वयः अनुदात्तेत्वलक्षणतङोनित्यत्वात्परस्मैपदम् उत्तरार्द्धमुत्तरान्वयि ४५ हयानांचेति
रथदंतिहयानांप्रत्येकंकोटिकोटिसहस्रसंख्यायुतोमहिषस्तत्राभूदित्यर्थः उत्तरान्वयिभिंदिइतिदंत्यांतः ४६ युयुधुरितिकेचिद्दैत्याइ
तिशेषः अपरेइत्युत्तरान्वयि ४७ देवीमिति अपरेतुतेप्रसिद्धदैत्याइत्यर्थः प्रोपाभ्यामित्यात्मनेपदम् नछांदसत्वात् ४८ लीलयैवे

युयुधुःसंयुगेदेव्यासहतत्रमहासुराः कोटिकोटिसहस्रैस्तुरथानांदंतिनांतथा ४५ हयानांचवृतोयुद्धेतत्राभू
न्महिषासुरः तोमरैर्भिंदिपालैश्चशक्तिभिर्मुसलैस्तथा ४६ युयुधुःसंयुगेदेव्याखड्गैःपरशुपट्टिशैः केचिच्च-
निक्षिपुःशक्तीःकेचित्पाशांस्तथापरे ४७ देवींखड्गप्रहारैस्तुतेतांहंतुंप्रचक्रमुः सापिदेवीततस्तानिशस्त्राण्य
स्त्राणिचंडिका ४८ लीलयैवप्रचिच्छेदनिजशस्त्रास्त्रवर्षिणी अनायस्ताननादेवीस्तूयमानासुरर्षिभिः ४९ मुमो
चासुरदेहेषुशस्त्राण्यस्त्राणिचेश्वरी सोपिक्रुद्धोधुतसटोदेव्यावाहनकेसरी ५० चचारासुरसैन्येषुवनेष्विवहु-
ताशनः निःश्वासान्मुमुचेयांश्चयुध्यमानारणेंबिका ५१ तएवसद्यःसंभूतागणाःशतसहस्रशः युयुधुस्तेपरशु
भिर्भिंदिपालासिपट्टिशैः ५२ नाशयंतोसुरगणान्देवीशक्त्युपबृंहिताः अवादयंतःपटहान्गणाःशंखांस्तथापरे
५३ मृदंगांश्चतथैवान्येतस्मिन्युद्धमहोत्सवे ततोदेवीत्रिशूलेनगदयाशक्तिवृष्टिभिः ५४ खड्गादिभिश्चशत
शोनिजघानमहासुरान् पातयामासचैवान्यान्घंटास्वनविमोहितान् ५५

आयासरहितानना ४९ मुमोचेतिउत्त
रार्द्धमुत्तरान्वयि धुताःकंपिताः ५० चचारेति उत्तरार्द्धमुत्तरान्वयि यान्यावत् ५१ तएवेति तावंतएवेत्यर्थः एकैकनिश्वासादेकैकगणः
संभूतइत्यर्थः तेगणाः ५२ नाशयंतइति देवीप्रभावेनाप्यायिताः अवादयंतःअवादितवंतइत्यर्थःगणाःकेचिदितिशेषः ५३ मृदंगांश्चेति
युद्धमेवमहोत्सवोवीराणांहर्षत्वात् शक्तीनांवृष्टिभिर्वर्षैः इत्यर्थः ५४ खड्गेतिस्पष्टम् ५५

अस्त्रानितिभकर्षयदिति कृषेश्चौरादिकाल्लङ् अपरइत्युत्तरान्वयि ५६ विपोथिताइति अपरेगदयाविपोथिता आमर्दिताः निपातेननिपतनेन भूविशेरतइत्यन्वयः वेसुरितिछांदसम् ५७ केचिदिति शूलेनवक्षसिभिन्नाः भूमौनिपातिताः निपेतुरित्यन्वयः उत्तरार्द्धमुत्तरान्वयि ५८ सेनेति सेनामनुपश्चात्कुर्वंतिसेनाग्रगाः शरौघव्याप्तत्वात् सेनाः शल्लकस्यस्ततस्सदृशाश्च अपरेछिन्नग्रीवाः प्राणान्मुमुचुरित्यर्थः ५९ शिरांसीति छिन्नानीतिशेषः ६० एकइति आशिरःपादपर्यंतंपाटिताइत्यर्थः उत्तरार्द्धमुत्तरान्वयि ६१ कबंधाइति मनुष्याणांसहस्रेषु हतेषुहतमूर्द्धस्क तदाविशा

अस्त्रानभ्रविपाशेनबध्वाचान्यानकर्षयत् केचिद्विधाकृतास्तीक्ष्णैःखड्गपातैस्तथापरे ५६ विपोथितानिपाते
नगदयाभुविशेरते वेसुश्चकेचिद्रुधिरंमुसलेनभृशंहताः ५७ केचिन्निपातिताभूमौभिन्नाः शूलेनवक्षसि निरा
कृताः शरौघेणकृताःकेचिद्रणाजिरे ५८ सेनानुकारिणःप्राणान्मुमुचुस्त्रिदशार्दनाः केषांचिद्बाहवश्छिन्नाश्छि
न्नग्रीवास्तथापरे ५९ शिरांसिपेतुरन्येषामन्येमध्येविदारिताः विच्छिन्नजंघास्त्वपरे पेतुरुर्व्यांमहासुराः ६०
एकबाह्वक्षिचरणाःकेचिद्देव्याद्विधाकृताः छिन्नेपिचान्येशिरसिपतिताःपुनरुत्थिताः ६१ कबंधायुयुधुर्देव्या
गृहीतपरमायुधाः ननृतुश्चापरेतत्रयुद्धेतूर्यलयाश्रिताः ६२ कबंधाश्छिन्नशिरसःखड्गशक्त्यृष्टिपाणयः ति
ष्ठतिष्ठेतिभाषंतोदेवीमन्येमहासुराः ६३ पातितैरथनागाश्वैरसुरैश्चवसुंधरा अगम्यासाभवत्तत्रयत्राभू-
त्समहारणः ६४ शोणितौघामहानद्यःसद्यस्तत्रविसुस्रुवुः मध्येचासुरसैन्यस्य वारणासुरवाजिनाम् ६५

त्कबंधःस्यादेकोमूर्द्धक्रियान्वितइतिलक्षितः अपरेकबंधाश्चयुयुधुः ६२ कबंधाइति उभयत्रापियुयुधुरितिशेषः छिन्नाशिरसइतिस्वरूपकथनम् छिन्नानिशिरांसियेषामितिवा ऋष्टयःउभयतोधाराःखड्गाः भाषंतइतिछांदसः ६३ पातितैरिति रथनागसहितैरश्वैरित्यर्थः एवमग्रेपिद्ध् शोणितौघेति असुरसैन्यस्यमध्ये वारणासुरवाजिनाम् शोणितस्य ओघःप्रवाहोयासुताःदृशोनद्यःप्रसुस्रुवुः छांदसत्वात्समासः ६५ ७

६६ सचेति क्षयंनिन्येइतिशेषः तत्रोत्प्रेक्षते अमरारीणांशरीरेभ्यो असून्विचिन्वतीव भूतेर्लङिइतियोऽडागमःछांदसः ६७ देव्याइति चोप्य र्थेतुतुषुस्तुष्टः ६८ इतिशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागोजीभट्टकृतेसप्तशतीव्याख्यानेद्वितीयोध्यायः २ ऋषिरुवाच निहन्यमानं मिति १।२ तस्येति उत्करःसमूहः वाजिनांयंतारंचरथंचजघानेत्यन्वयः ३ चिच्छेदेति आशुगाःबाणाः४।५ सिंहमिति सव्येवामे ६ त

क्षणेनतन्महासैन्यमसुराणांतथांबिका निन्येक्षयंयथावह्निस्तृणदारुमहाचयम् ६६ सचसिंहोमहानादमुत्सृ जन्धुतकेसरः शरीरेभ्योमरारीणामसूनिवविचिन्वति ६७ देव्यागणैश्चतैस्तत्रकृतंयुद्धंतथासुरैः यथैषांतुतुषु र्देवाःपुष्पवृष्टिमुचोदिवि ६८ इतिश्रीमार्कंडेयपुराणे॰ देवीमाहात्म्येमहिषासुरसैन्यवधोनामद्वितीयोऽध्या यः २ ऋषिरुवाच निहन्यमानंतत्सैन्यमवलोक्यमहासुरः सेनानीश्चिक्षुरःकोपाद्ययौयोद्धुमथांबिका म् १ सदेवींशरवर्षेणववर्षसमरेसुरः यथामेरुगिरेःशृंगंतोयवर्षेणतोयदः २ तस्यछित्वाततोदेवीलीलयै वशरोत्करान् जघानतुरगान्बाणैर्यंतारंचैववाजिनाम् ३ चिच्छेदचधनुःसद्योध्वजंचातिसमुच्छ्रितम् वि- व्याधचैवगात्रेषुछिन्नधन्वानमाशुगैः ४ सच्छिन्नधन्वाविरथोहताश्वोहतसारथिः अभ्यधावततोदेवींखड्ग चर्मधरोसुरः ५ सिंहमाहत्यखड्गेनतीक्ष्णधारेणमूर्द्धनि आजघानभुजेसव्येदेवीमप्यतिवेगवान् ६ तस्याःखड्गोभुजंप्राप्यपफालनृपनंदन ततोजग्राहशूलंसकोपादरुणलोचनः ७ चिक्षेपचततस्तत्तुभद्रकाल्यांमहासु रःजाज्वल्यमानंतेजोभीरविबिंबमिवांबरात् ८ दृष्ट्वातदापतच्छूलंदेवीशूलममुंचत तेनतच्छतधानीतंशूलंस चमहासुरः ९

स्याइति पफालविशीर्णःतस्याभुजमित्यन्वयः ७ चिक्षेपेति ततशूलंअंबराद्रविबिंबमिवइत्युत्तरान्वयि तेजोभीइत्यत्र इलोपइतिदीर्घः ८ दृष्ट्वेति ततएवंसुंदरंशूलमापतत् आगच्छत् ६ वान्वेत्यर्थः सचशतधानीतमितिशेषः ९ ७ ७

१० सोपीति हुंकारैरितिहृस्वम् ११ १२ ततइति समुत्सत्य आप्लुत्य गजकुंभांतरस्थितइत्येकंपदम् १३ युध्यमानाविति नागात् गजात् युयुधाते
इत्यत्रप्रगृह्यत्वाभावाच्छांदसः १४ ततइति युद्धानंतरम् वेगात्लवमुत्सत्य गत्वा पुनस्ततोनिपत्यावतीर्यइत्यर्थः १५ उदग्रश्चेति रणेयुद्धेदं
तैर्गजदंतनिर्मितायुधैः मुष्टिभिः तलैश्चपेटैश्चइत्यर्थः यद्वा दंतैर्दंतलक्षणैरित्यर्थः १६ देवीति उद्धतं तत्र माभिंदीतीदमध्यः १७ बिडालस्येति

हतेतस्मिन्महावीर्येमहिषस्यचमूपतौ आजगामगजारूढश्चामरस्त्रिदशार्दनः १० सोपिशक्तिंमुमोचाथदेव्यास्ताम
बिकाद्रुतम् हुंकाराभिहतांभूमौपातयामासनिष्प्रभाम् ११ भग्नांशक्तिंनिपतितांदृष्ट्वाक्रोधसमन्वितः चिक्षेप
चामरः शूलंबाणैस्तदपिसाच्छिनत् १२ ततः सिंहः समुत्सत्यगजकुंभांतरस्थितः बाहुयुद्धेनयुयुधेतेनोच्चैस्त्रि
दशारिणा १३ युध्यमानौततस्तौतुतस्मान्नागान्महींगतौ युयुधातेतिसंरब्धौप्रहारैरतिदारुणैः १४ ततोवेगा
त्खमुत्पत्यनिपत्यचमृगारिणा करप्रहारेणशिरश्चामरस्यपृथक्कृतम् १५ उदग्रश्चरणेदेव्याशिलावृक्षादि
भिर्हतः दंतमुष्टितलैश्चैवकरालश्चनिपातितः १६ देवीक्रुद्धागदापातैश्चूर्णयामासचोद्धतम् बाष्कलंभिंदि
पालेनबाणैस्ताम्रंतथांधकम् १७ उग्रास्यमुग्रवीर्यंचतथैवचमहाहनुम् त्रिनेत्राचत्रिशूलेनजघानपरमे
श्वरी १८ बिडालस्यासिनाकायात्पातयामासवैशिरः दुर्धरंदुर्मुखंचोभौशरैर्निन्येयमक्षयम् १९ एवंसं-
क्षीयमाणेतुस्वसैन्येमहिषासुरः माहिषेणस्वरूपेणत्रासयामासतान्गणान् २० कांश्चित्तुंडप्रहारेणखुरक्षे
पैस्तथापरान् लांगूलताडितांश्चान्यान्शृंगाभ्यांचविदारितान् २१ वेगेनकांश्चिदपरान्नादेनभ्रमणेनच निश्वा
सपवनेनान्यान्पातयामासभूतले २२

यमक्षयंयमगृहम् १९ एवमिति गणान् निश्वाससंभवान् २० कांश्चिदिति खुरः
कवर्गादिः २१ वेगेनकांश्चिदिति वेगयुक्तभ्रमणेन वर्णागतेर्भ्रमणम् मंडलाकारगतिः २२ ५ ५

निपात्येति प्रमथाःगणाः २३,२४ वेगेनेति विक्षुण्णाकुटिता व्यशीर्यतेकर्मकर्त्तरिरूपंसर्वतःसार्वविभक्तिकस्तसिः प्लावयामासजलेनेति
शेषः २५ धुतेनि कंपितेत्यर्थःखंडस्यखंडायस्यांक्रियायां श्वासानिलेनाकाशंप्रत्यस्ताःक्षिप्ताःअचलाःपुनराकाशात्पेतुरित्यर्थः २६,२७सेति
सातस्योपरिपाशंक्षिप्त्वातंबबंधेत्यन्वयः २८ ततइति तस्यसिंहीभूतस्य अदृश्यतदेव्येतिशेषः २९ ततइति तंपुरुषंदेवी आश्वेवखड्गचर्मणे

निपात्यप्रमथानीकमभ्यधावत्तसोऽसुरः सिंहंहंतुंमहादेव्याःकोपंचक्रेततोंबिका २३ सोपिकोपान्महावीर्यःखु-
रक्षुण्णमहीतलः शृंगाभ्यांपर्वतानुच्चांश्चिक्षेपचननादच २४ वेगभ्रमणविक्षुण्णामहीतस्यव्यशीर्यत लांगूले
नाहतश्चाब्धिःप्लावयामाससर्वतः २५ धुतशृंगविभिन्नाश्चखंडंखंडंययुर्घनाः श्वासानिलास्ताःशतशोनिपे
तुर्नभसोऽचलाः २६ इतिक्रोधसमाध्मातमापतंतंमहासुरम् दृष्ट्वासाचंडिकाकोपंतद्वधायतदाकरोत् २७ सा
क्षिप्त्वातस्यवैपाशंतंबबंधमहासुरम् तत्याजमाहिषंरूपंसोपिबद्धोमहामृधे २८ ततःसिंहोभवत्सद्योयावत्त
स्यांबिकाशिरः छिनत्तितावत्पुरुषःखड्गपाणिरदृश्यत २९ ततएवाशुपुरुषंदेवीचिच्छेदसायकैः तंखड्गचर्म
णासार्द्धंततःसोभून्महागजः ३० करेणचमहासिंहंतंचकर्षजगर्जच कर्षतस्तुकरंदेवीखड्गेननिरकृंतत ३१
ततोमहासुरोभूयोमाहिषंवपुरास्थितः तथैवक्षोभयामासत्रैलोक्यंसचराचरम् ३२ ततःक्रुद्धाजगन्माता-
चंडिकापानमुत्तमम् पपौपुनःपुनश्चैवजहासारुणलोचना ३३ ननर्दचासुरःसोपिबलवीर्यमदोद्धतः विषा
णाभ्यांचचिक्षेपचंडिकांप्रतिभूधरान् ३४

तिसमाहारद्वंद्वः तत्सहितंसायकैश्चिच्छेदेत्यन्वयः ३० करेणेति महासिंहं
देवीवाहनंकर्षनइत्यस्यसिंहमित्यादिनिरकृंतनेतिछांदसम् ३१ ततइति तथैवप्राग्वदेव ३२ ततइति महिषस्यशिवावतारत्वेनजाय
मानदयादिविच्छेदायात्रमद्यपानंपानंमद्यं कर्मणिल्युट् पानादरुणलोचनापुनःपुनर्जहासेत्यन्वयः ३३ ननर्देति बलंशारीरंवीर्यमुत्साहःताभ्यां
मदोगर्वः ३४

साचेति मदेनोद्भूतअतिशयेनजातोमुखेरागोयस्याःसा आकुलाक्षरमितिवचनक्रियाविशेषणम् मद्यस्वभावोयम् ३५ देव्युवाच गर्जगर्जे-
ति संभ्रमेणद्विरुक्तिर्मदेनच पिबामीतिपूर्वपपावित्युक्तिराजानंप्रतिक्रमेइतिनदोषः३६ ऋषिरुवाच एवमिति समुत्पत्यकूर्दनंकृत्वातंसा-
आरूढा अथएनंपादेनाक्रम्यदृढंबध्वाकंठेशूलेनाताडयदित्यन्वयः ३७ ततइति तयापादाक्रांतःदृढंधृतोपिसः ततःशूलताडनोत्तरंततःमहि
षस्वरूपीयात् निजमुखादर्द्धनिष्क्रांतः निसृतार्द्धकायःएवदेव्यावीर्येणअतिअतिशयेनसंवृतःपरिरुद्धःनिष्क्रमितुंनाशकदित्यर्थः ३८ अ
र्द्धेति एवंचशिरश्छेदोद्भवंतंदानवंशूलपाणिनमितिविशेषःकल्पांतरायइतिबोद्ध्यम् ३९ ततइति ननाशपलायितं हाहेतिकृतंयेनेतिसैन्यवि-

साचतान्महितांस्तेनचूर्णयंतीशरोत्करैः उवाचतंमदोद्भूतमुखरागाकुलाक्षरम् ३५ देव्युवाच गर्जगर्जक्षणंमू
ढयावन्मधुपिबाम्यहम् मयात्वयिहतेत्रैवगर्जिष्यंत्याशुदेवताः ३६ ऋषिरुवाच एवमुक्त्वासमुत्पत्यसारूढातंम
हासुरम् पादेनाक्रम्यकंठेचशूलेनैनमताडयत् ३७ ततःसोपिपदाक्रांतस्तयानिजमुखात्ततः अर्द्धनिष्क्रां-
तएवातिदेव्यावीर्येणसंवृतः ३८ अर्द्धनिष्क्रांतएवासोयुध्यमानोमहासुरः तयामहासिनादेव्याशिरश्छि-
त्वानिपातितः ३९ ततोहाहाकृतंसर्वंदैत्यसैन्यंननाशतत् प्रहर्षंचपरंजग्मुःसकलादेवतागणाः ४० तुष्टुवु
स्तांसुरादेवींसहदिव्यैर्महर्षिभिः जगुर्गंधर्वपतयोननृतुश्चाप्सरोगणाः ४१ इतिश्रीमार्कंडेय॰ देवीमाहात्म्ये॰
महिषासुरवधस्तृतीयोध्यायः ३ ऋषिरुवाच शक्रादयःसुरगणानिहतेतिवीर्येतस्मिन्दुरात्मनिसुरारिबले
चदेव्या

शेषणम् ४० तुष्टुवुरिति सुराइंद्राद्याः दिव्यैर्ब्रह्मादिभिःसहमहर्षिभिश्चसह तुष्टुवुरित्यर्थः ४१ इतिशि
वभट्टसुतसतीगर्भजनागोजीभट्टकृतेसप्तशतीव्याख्यानेमहिषासुरवधोनामतृतीयोध्यायः ३ तुष्टुवुःसुराइत्युक्तांतां-
स्तुतिमाह ऋषिरुवाच शक्रादयइति तस्मिन्महिषासुरेदेव्यानिहतेइत्यन्वयः शिरोधराग्रीवा अंसःस्कंधः पुलकाः

रोमांचाः १ देव्येति आततंव्याप्तंततंसृष्टंच निःशेषदेवगणशक्तीनांसमूहनायदृद्ध्ये तच्छक्तिसमूहएवतेजोंशप्रचयएवचमूर्त्तिर्विग्रहोयस्यास्त
येत्यर्थः सम्मूहइतिभावेकः नतास्मेत्यत्रवाशरीतिविसर्गस्यसः २ यस्याइति यस्याअतुलंप्रभावंतेजःबलंशरीरं वक्तुमनंतःसहस्रास्योपि ब्रह्मास्रष्टा
पि हरःसर्वशक्तिरपिनालंपर्याप्ताः असुरेभ्योभयस्येत्यर्थः द्वंद्वेवासमाहारेवा ३ याश्रीरिति पापात्मनांभवनेषलक्ष्मीः कृतधियांनिर्मलांतःकरणानांहृ
दयेबुद्धिः स्वर्गापवर्गसाधनंज्ञानं सतांहृदयेषुश्रद्धा आस्तिक्यबुद्धिः कुलजनप्रभवस्यशुद्धजन्मनोहृदयेषुलज्जा करणीया प्रवृत्तिलक्षणोंतःकरणवृ
त्तिविशेषः नतास्मेतिप्राग्वत् ४ एषाआपाततस्तुतिर्वस्तुतस्त्वनिर्वाच्यास्तुत्यैवेत्याह किमिति असुरादैत्याः देवाःशिवादयःगणाःप्र

तांतुष्टुवुःप्रणतिनम्रशिरोधरांसावाग्भिःप्रहर्षपुलकोद्गमचारुदेहाः १ देव्यायया ततमिदंजगदात्मशक्त्या
निःशेषदेवगणशक्तिसमूहमूर्त्या तामंबिकामखिलदेवमहर्षिपूज्यांभक्त्यानताःस्मविदधातुशुभानिसानः २
यस्याःप्रभावमतुलंभगवाननंतोब्रह्माहरश्चनहिवक्तुमलंबलंच साचंडिकाखिलजगत्परिपालनायनाशायचा
शुभभयस्यमतिंकरोतु ३ याश्रीःस्वयंसुकृतिनांभवनेष्वलक्ष्मीःपापात्मनांकृतधियांहृदयेषुबुद्धिः श्रद्धासतां-
कुलजनप्रभवस्यलज्जातांत्वांनताःस्मपरिपालयदेविविश्वम् ४ किंवर्णयामतवरूपमचिंत्यमेतत्किंचातिवीर्य-
मसुरक्षयकारिभूरि किंचाहवेषुचरितानितवातियानिसर्वेषुदेव्यसुरदेवगणादिकेषु ५ हेतुःसमस्तजगतांत्रि
गुणापिदोषैर्नज्ञायसेहरिहरादिभिरप्यपारा

मथाः तत्प्रभृतिषु अचिंत्यंसर्वोत्कृष्टत्वादनिरूपणीयंतवरूपं अतःकिंकेनप्रकारेण
वर्णयामचपरं दैत्यनाशकारीभूरिवीर्यंअतिअत्युत्कृष्टम् चपरंयुद्धेषु यानिचरितानि तान्यप्यति अत्युत्कृष्टानि अतःकिंवर्णयामेत्यन्वयः सर्वत्रा
चिंत्याइति ५ मूलप्रकृतिस्त्वमेवेत्याह हेतुरिति त्वंसमस्तजगतांहेतुर्मूलकारणम् तत्रहेतुर्यतःत्रिगुणासत्वरजस्तमोयुता नन्वेवंरागादि
संबंधेनसर्वकारणंनस्यादतआह अपीति त्रिगुणापिदोषैरागादिभिर्नज्ञायसेनविषयाक्रियसे यद्वा दोषैर्विशिष्टाकेनापिनज्ञायसेतदभावा

दित्यर्थः नन्वेवंपरिच्छिन्नतयासर्वहेतुत्वंनस्यादतआह हरिहरादिभिरप्यपारा अज्ञातपरिच्छेदा परिच्छेदाभावादित्यर्थः तत्रहेतुः
सर्वाश्रया सर्वमाश्रयंयस्याःसाकार्यंहिकारणमाश्रयते सर्वत्रवर्त्तमानाच्च यतश्चएवजगत् तवांशभूतं सर्वसमष्टेर्ब्रह्मणस्त्वदंशत्वात्
एतद्दृयंपरिच्छिन्नत्वव्याहतंस्यादितिभावः नत्वेवंविकारापत्तिरतआह अव्याकृता षड्विधविकाररहितत्वात् हियतः संसारस्याद्यप्र
थमाप्रकृतिः सत्वरजस्तमसांसाम्यावस्थासि कीदृशीपरमा परमात्मामीयतेजीवभावेन चिच्छिद्यतेयया परमात्मैवप्रकृतिःधर्माध्या
सात् जीवत्वेनाध्यवसीयते ६ यस्याइति हेदेवि यस्याःसमुदीरणेनउच्चारणेनसमस्तसुरता सकलसुरसमूहः सर्वयज्ञेषुतृप्तिं
प्रयातिसास्वाहा त्वमेवासि वेदप्रसिद्धम् तथापितृगणस्यापितृप्तिहेतुस्त्वमेव अतएवजनैःपितृकर्मणिस्वधाचउच्चार्यते वास्वाहा ७

सर्वाश्रयाखिलमिदंजगदंशभूतमव्याकृताहिपरमाप्रकृतिस्त्वमाद्या ६ यस्याःसमस्तसुरतासमुदीरणेन तृ
प्तिंप्रयातिसकलेषुमखेषुदेवि स्वाहासिवैपितृगणस्यचतृप्तिहेतुरुच्चार्यसेत्वमतएवजनैःस्वधाच ७ यामु-
क्तिहेतुरविचिंत्यमहाव्रतात्वमभ्यस्यतेसुनियतेंद्रियतत्वसारैः मोक्षार्थिभिर्मुनिभिरस्तसमस्तदोषैर्विद्या-
सिसाभगवतीपरमाहिदेवी ८ शब्दात्मिकासुविमलर्ग्यजुषांनिधानमुद्गीथरम्यपदपाठवतांचसाम्नाम्

प्रकृतिरूपत्वमुक्त्वा ब्रह्मापित्वमेवेत्याह येति हेदेवि यामुक्तिहेतुः अविचिंत्यमनुष्ठेयत्वचिंतायाअप्यविषयं महाव्रतं अहिंसासत्या-
स्तेयब्रह्मचर्यापरिग्रहरूपं योगशास्त्रप्रसिद्धंसाधनंयस्या ईदृशीचयासाभगवती भगवद्विषया परमाउत्कृष्टविद्या तद्विषयावरण-
भर्जिका ब्रह्मज्ञानरूपात्वमेवासि हियतः अतस्त्यक्तसमस्तरागादिमोक्षेच्छुभिर्मुनिभिर्वशीकृतेंद्रियैः तत्वंब्रह्मैवज्ञेयत्वेनसारोयेषां-
तैरभ्यस्यतेइत्यर्थः अभ्यस्यसेइत्यत्रासंधिःसंहितायाअनित्यत्वात् ८ शब्देति सुविमलानामपौरुषत्वेनदोषरहितानां ऋचांय
जुषांसाम्नांच निधानमाश्रयः शब्दब्रह्मरूपा भवस्यसंसारस्य भावनायप्रवृत्त्यविच्छेदाययादेवीद्योतनशीला त्रयी वेदत्रयीसात्वं

भगवती भवंतितेभवाःप्राणिनस्तेषांभवायजीवनाय वार्त्ताकृषिवाणिज्यपशुपालत्वम् ९ तदधिष्ठात्र्यपित्वमेवेत्याह मेधासीति मेधा
सरस्वतीसैवदुःखप्राप्यत्वेन दुर्गासीत्युच्यते दुर्गसंसारसागरस्यनौः ज्ञानद्वारा एवंपूर्वार्द्धेनब्राह्मीत्वंचोक्तम् प्रसिद्धनौतोव्यतिरेकमा
ह असंगेति साहिकर्णधारादिसंगवती शंभोःकृताप्रतिष्ठाआस्पदंयया अर्द्धशरीरत्वात् उत्तरार्द्धेनरौद्रीत्वं वैष्णवीत्वंचोक्तम् १० ईषदि
ति ईषत् हाससहितंछांदसःपदव्यत्ययः पूर्वार्द्धोक्तगुणविशिष्टंतववक्त्रंविलोक्यापिआप्तरोषेण प्राप्तरोषेणमहिषासुरेण सहसादर्शन
समकालमेव तथातिनिष्ठुरंयत्प्रहृतंतदत्याश्चर्यमित्यर्थः जगन्मोहकमिति दृष्ट्वातत्तस्यमोहइति अतिस्तंभेदोयम् तादृशस्यापिवधेनदे

देवीत्रयीभगवतीभवभावनायवार्त्ताचसर्वजगतांपरमार्त्तिहंत्री ९ मेधासिदेविविदिताखिलशास्त्रसारा
दुर्गासिदुर्गभवसागरनौरसंगा श्रीःकैटभारिहृदयैककृताधिवासागौरीत्वमेवशशिमौलिकृतप्रतिष्ठा १० ईष
त्सहासममलंपरिपूर्णचंद्रबिंबानुकारिकनकोत्तमकांतिकांतम् अत्यद्भुतंप्रहृतमात्तरुषातथापिवक्त्रंवि-
लोक्यसहसामहिषासुरेण ११ दृष्ट्वातुदेविकुपितंभ्रुकुटीकरालमुद्यच्छशांकसदृशच्छवियन्नसद्यः प्राणा
न्मुमोचमहिषस्तदतीवचित्रंकैर्जीव्यतेहिकुपितांतकदर्शनेन १२ देविप्रसीदपरमाभवतीभवायसद्योवि
नाशयसिकोपवतीकुलानि विज्ञातमेतदधुनैवयदस्तमेतन्नीतंबलंसुविपुलंमहिषासुरस्य १३

व्याएवोत्कर्षःसिद्ध्यति ११ दृष्ट्वात्विति दृष्ट्वापीत्यर्थः भ्रुवोःकुटीवक्रतातयाकरालंभीषणं उद्यच्छशांकेत्येनेनाति रक्तता अनेनमहि
षस्यापि धीरत्वंदेव्युत्कर्षःप्राग्वदेव १२ देवीति देविप्रसीदेत्युक्त्वाविचार्यव्यर्थमेतद्वचः प्रसन्नत्वादेवतवेत्याह भवतीपरासानुग्रहा
माबुद्धिर्यस्यास्तादृशीकथमेतत्ज्ञानंतत्राह यतोनोभवाय कोपवतीत्वंनोरिपूणांकुलानिसद्योविनाशयसि तत्रसंप्रतिपत्तिमाह वि
ज्ञातमित्यादि एवंचकोपोप्यपररक्षणफलकोनतुस्वाभाविकइतिसत्वगुणप्रधानत्वंदर्शितम् १३ ५ ५ ७

तेइति संमताः महाजनांगीकृताः धर्मघटितोवर्गः धर्मार्थकाममोक्षरूपः धन्याः पुण्यवत्वेनप्रसिद्धाः निभृताः नितरांपोषिताः अभ्युदयदासर्वमनोरथदा १४ धर्म्याणीति हेदेवि भवतीप्रसादात्यः सुकृतीप्राग्जन्मार्जितपुण्यवान् सततमेवसुकृतलब्धत्वत्प्रसादादेव अत्यादृतः नित्यनैमित्तिकादावतिश्रद्धावान् प्रतिदिनंसदैव षष्ठिघटिकावच्छेदेनसकलानिधर्म्याणिकर्माणिकरोतिपुनस्त्वत्तएवत्वत्प्रीत्युद्देशेनकृतकर्मभ्योलब्धत्वत्प्रसादादेवस्वर्गंप्रयाति ततः क्रमेणवामोक्षंच ननुनिश्चये तेनत्वंलोकत्रयेपिफलदाइतिशेषः १५ दुर्गेइति दुर्गेदुर्गमेसंकटेइतियावत् तन्नामइतिच दारिद्र्यशब्दभावेप्यत्र भयंप्रतिकूलप्रतिसंधानजं आर्द्रचित्तास्निग्धचित्ता १६ सर्वोपकारित्वमुपपादयति

तेसंमताजनपदेषुधनानितेषांतेषांयशांसिनचसीदतिधर्मवर्गः धन्यास्तएवनिभृतात्मजभृत्यदारायेषांसदाभ्युदयदाभवतीप्रसन्ना १४ धर्म्याणिदेविसकलानिसदैवकर्माण्यत्यादृतः प्रतिदिनंसुकृतीकरोति स्वर्गंप्रयातिचततोभवतीप्रसादाल्लोकत्रयेपिफलदाननुदेवितेन १५ दुर्गेस्मृताहरसिभीतिमशेषजंतोः स्वस्थैः स्मृतामतिमतीवशुभांददासि दारिद्र्यदुःखभयहारिणिकात्वदन्यासर्वोपकारकरणायसदार्द्रचित्ता १६ एभिर्हतैर्जगदुपैतिसुखंतथैतेकुर्वंतुनामनरकायचिरायपापम् संग्राममृत्युमधिगम्यदिवंप्रयांतुमत्वेतिनूनमहितान्विनिहंसिदेवि १७ दृष्ट्वैवकिंनभवतीप्रकरोतिभस्मसर्वासुरानरिषुयत्प्रहिणोषिशस्त्रम् लोकान्प्रयांतुरिपवोपिहिशस्त्रपूताइत्थंमतिर्भवतितेष्वहितेषुसाध्वी १८ खड्गप्रभानिकरविस्फुरणैस्तथोग्रैः शूलाग्रकांतिनिवहेनदृशोसुराणाम्

एभिरिति दैत्यैरित्यर्थः उपैतीतिलट् उपैष्यतीत्यर्थः एतेदैत्याः नामेत्यभ्युपगमेनरकायेतितादर्थ्येचतुर्थी तथापिरणेमृत्युंप्राप्यस्वर्गंगच्छंतु इतिहेतुत्रयंमनसिकृत्वाजगदहितान्हंसीत्यर्थः १७ दृष्ट्वैवेति दर्शनोत्तरमेतावन्मात्रेणैवभस्मकरणयोग्येषुयत्त्वंशस्त्रंपातयसितत्तेषामुत्तमलोकमाप्नयेइतितेष्वपिउपकारित्वमेवेतिकिंवक्तव्यम्भक्तेष्वितिभावः १८ खड्गेति निकरःस

मूहविस्फुरणंसर्वत्रप्रसरणम् निवहःसमूहः यद्विलयंनागतास्तदेतत् अंशरूप यदिंदुखंडंतद्योगिमद्भक्तमाननं तवविलोकयतांत्वेषामाश्र
यादितिशेषः १९ दुर्वृत्तानां वृत्तंपापंतस्यशमनंतवशीलंस्वाभाविको गुणः तथान्यैरतुल्यमत एवाविचिंत्यम् कीदृशमितिचिंताविषयम्
दृष्टैवकिन्नेत्यादिनारूपं रूपमाकृतिःचपरंहताआत्मसात्कृताः देवायेनईदृशःपराक्रमोयेषांतेषांदैत्यानांहंतृवीर्यएवंचेदृशरूपेणेदृशबलेन
तेषांशस्त्रतोहननमिति तदीयपापशांतये इतितेषुदयैवत्वयाकृतेतिभावः २० केनेति अतिहारिमनोहरं विरोधोत्रालंकारः केनोपमेति तृ

यन्नागताविलयमंशरूमदिंदुखंडयोग्याननंतवविलोकयतांतदेतत् १९ दुर्वृत्तवृत्तशमनंतवदेविशीलंरू
पंतथैतदविचिंत्यमतुल्यमन्यैः वीर्यंचहंतृहतदेवपराक्रमाणांवैरिष्वपिप्रकटितैवदयात्वयेत्थम् २०
केनोपमाभवतुतेस्यपराक्रमस्यरूपंचशत्रुभयकार्यतिहारिकुत्र चित्तेकृपासमरनिष्ठुरताचदृष्टात्वय्ये
वदेविवरदेभुवनत्रयेपि २१ त्रैलोक्यमेतदखिलंरिपुनाशनेनत्रातंत्वयासमरमूर्द्धनितेपिहत्वा नीता-
दिवंरिपुगणाभयमप्यपास्तमस्माकमुन्मदसुरारिभवंनमस्ते २२ शूलेनपाहिनोदेविपाहिखड्गेनचां
बिके घंटास्वनेननःपाहिचापज्यानिःस्वनेनच २३ प्राच्यांरक्षप्रतीच्यांचचंडिकेरक्षदक्षिणे भ्राम
णेनात्मशूलउत्तरस्यांतथेश्वरि २४ सौम्यानियानिरूपाणित्रैलोक्येविचरंतिते

तीया आर्षत्वात् चित्तेकृपारिपु
ष्वप्युपकारत्वात् निष्ठुरतातुस्पष्टैव अत्रकृपास्वाभाविकीनिष्ठुरतात्वारोपितेतिविरोधपरिहारइतिबोध्यम् २१ त्रैलोक्यमिति त्वयेत्यं
तमेकान्वयः ततोरिपुगणाइत्यंतंअपरंवाक्यं भयमित्यतोभवमित्यंतमपरं अनेनचित्तेकृपेत्येतद्विवृतम् नमस्तेइत्यनेननमस्काराति-
रिक्तप्रत्युपकारकरणेनास्माकंसामर्थ्यमितिध्वनितम् २२ २३ प्राच्यामिति दक्षिणेइत्यस्यदिग्भागेइतिशेषः भ्रामणेनेत्यत्रह्रस्वा
भावः संज्ञापूर्वकविधेरनित्यत्वात् २४ सौम्यानीति सृष्टिस्थितिव्यापाराणि अत्यर्थघोराणि संहारव्यापाराणि तथाभुवंपृथि-

वींचेत्यर्थः २५ खड्गेति संगः संसर्गः २६ ऋषिरुवाच एवमिति नंदनं देवोद्यानम् दिव्यैः उत्कृष्टैः गंधाः श्रीनागादयः अनुलेपनं श्रीचंदनादि २७ भक्त्येति अंतःकरणेनप्रेमतयाभजनंसेवनं भक्तिः तयाप्रेमलक्षणयाभक्त्यादिव्यैर्मनोज्ञैः धूपैस्त्विति पाठः २८ देव्युवाच व्रियतामितिदेवाऊचुः भगवत्येति २९ यदिति यतइत्यर्थः पूर्वान्वय्यर्थम् उत्तरार्द्धमुत्तरान्वयि यदिवापीति वाशब्दएवमर्थे य द्येवंसत्यपिवरोदेयइतिवच्छेदात्तदा वक्ष्यमाणमस्त्वित्यर्थः अस्माकमस्मभ्यमित्यर्थः ३० संस्मृतेति हिंसेथाइत्यार्षः उत्तरार्द्धमुत्तरान्वयि

यानिचात्यर्थघोराणितैरक्षास्मांस्तथाभुवम् २५ खड्गशूलगदादीनियानिचास्त्राणितेंबिके करपल्लवसं- गीनितैरस्मान्रक्षसर्वतः २६ ऋषिरुवाच एवंस्तुतासुरैर्दिव्यैः कुसुमैर्नंदनोद्भवैः अर्चिताजगतांधा त्रीतथागंधानुलेपनैः २७ भक्त्यासमस्तैस्त्रिदशैर्दिव्यैर्धूपैस्तुधूपिता प्राहप्रसादसुमुखीसमस्तान्प्र णतान्सुरान् २८ देव्युवाच व्रियतांत्रिदशाःसर्वैर्यदस्मत्तोभिवांछितम् देवाऊचुः भगवत्याकृतंस र्वंनकिंचिदवशिष्यते २९ यदयंनिहतःशत्रु रस्माकंमहिषासुरः यदिवापिवरोदेयस्त्वयास्माकंमहे श्वरि ३० संस्मृतासंस्मृतात्वंनोहिंसेथाःपरमापदः यश्चमर्त्यस्तवैरेभिस्त्वांस्तोष्यत्यमलानने ३१ तस्य वित्तर्द्धिविभवैर्धनदारादिसंपदाम् वृद्धयेस्मत्प्रसन्नात्वंभवेथाःसर्वदांबिके ३२ ऋषिरुवाच इतिप्रसा दितादेवैर्जगतोर्थेतथात्मनः तथेत्युक्त्वाभद्रकालीबभूवांतर्हितानृप ३३ इतितत्कथितंभूपसंभूतासा यथापुरा देवीदेवशरीरेभ्योजगत्त्रयहितैषिणी ३४

३१ तस्येति वित्तर्द्धिविभवैरितिसहयोगेतृतीया भवनेचसाहित्यंवित्तं ज्ञानंतस्यवृद्धिरुपचयः विभवाऐश्वर्यादयः धनदारादीनांसंपदअनुरूपाआत्मभावाः आदिनापुत्रादि वृद्धयेउपचयाय ३२ ऋषिरुवाच इतीति तथा त्मनः आत्मनश्चार्थेइत्यर्थः तथेत्युक्त्वातथास्त्वित्युक्त्वा भद्रंकालयतीतिभद्रकाली अंतर्हिताऽदृश्याबभूवेत्यन्वयः ३३ इतीतिस्पष्टम् ३४ ७

पुनश्चेति गौरीदेहः कारणं यस्या इत्यर्थः समुद्भवः प्रादुर्भावः यथा तत्र हेतुर्दुष्टवधो देवलोकरक्षणं वा ननु तेनाप्यस्याः कोऽर्थस्तदाह उपकारिणीति उपकारस्वभावा यत इत्यर्थः तच्छृणुष्वेत्यार्षस्तङ् तत्प्रकारं मया मत्तः निपातोयम् ख्यातं लोकप्रसिद्धम् एनामुपक्रम्य लक्ष्मीतंत्रे लक्ष्मीवाक्यम् अभिष्टुता सुरैः साहं महिषं जघ्नुषी क्षणात् महिषांतकरीसूक्तं दृष्टं देवैर्महर्षिभिः उत्पत्तिं युद्धविक्रांतिं स्तोत्रं चेति सुरेश्वर कथयंति स्म विस्तीर्णं ब्राह्मणा वेदपारगाः लभंते च फलं शश्वदाधिपत्यमनश्वरम् इति महिषांतकरीसूक्तं देवैर्महर्षिभिश्च दृष्टम् देव्या यया ततमिति श्लोके खिलदेवमहर्षिपूज्यत्वविशेषणात् युष्माभिस्तुत योयाश्चेति श्लोके ब्रह्मर्षीणां स्तुतिकर्तृत्वप्रतिपादनाच्चेति बोध्यम् ३५ इति शिवभट्टसुतसतीगर्भजनागोजीभट्टकृते सप्तशतीव्याख्याने चतुर्थोऽध्यायः ४ यथावत्कथयामीति प्रतिज्ञातमितिहासमाह ऋषिरुवाच पुरेति कश्यपात् दन्वां सुतसंनौ नमुचिज्येष्ठौ शुंभनिशुंभावि

पुनश्च गौरीदेहात्सा समुद्भूता यथाभवत् वधाय दुष्टदैत्यानां तथा शुंभनिशुंभयोः ३५ रक्षणाय च लोकानां देवानामुपकारिणी तच्छृणुष्व मयाख्यातं यथावत्कथयामि ते ३५ इति श्रीमार्कंडेयपुराणे सावर्णिके मन्वंतरे देवीमाहात्म्ये शक्रादिकृतदेव्याःस्तुतिः महिषासुरवधः चतुर्थोऽध्यायः ४ ऋषिरुवाच पुरा शुंभनिशुंभाभ्यामसुराभ्यां शचीपतेः

मौसतालब्धौ चेति वामनपुराणे लक्ष्मीतंत्रेपि तामसे त्वंतरे शक्र महाविद्यां विधाय सा गौरीदेहात्समुद्भूता कौशिकीति तदाप्यहम् वधाय दुष्टदैत्यानां तथा शुंभनिशुंभयोः मदीयाः शक्तयो यास्ता देवश्रेष्ठ शरीरगाः तास्तास्तद्रूपधारिण्यः साहाय्यं विदधुर्मम ताभिर्निहतं दैत्येंद्रात् हंतव्यो मे यथा तथा संहृत्यात्मनि ताः सर्वा मदीया विप्रुषोऽखिलाः अहं निजघ्नुषी पश्चाद् दैत्यौ शुंभनिशुंभकाविति नारायणीस्तुतिर्नाम सूक्तं परमशोभनम् पुरंदर तदा दृष्टं देवैरग्निपुरोगमैः एषा संपूजिता भक्त्या सर्वज्ञत्वं प्रयच्छति कौशिकी सर्वदेवेश सर्वकामप्रदाप्यहम् उत्पत्तिर्युद्धविक्रांतिः स्तुतिश्चेति पुरातनैः पठ्यते त्रितयं विप्रैर्वेदवेदांगपारगैः एतासां परमा प्रोक्ता कूटस्था सा महीयसी महालक्ष्मीर्महाभागा प्रकृतिः परमेश्वरी अमुष्याः स्तुतये दृष्टं ब्रह्माद्यैः सकलैः सुरैः नमो देव्यादिकं देवीसूक्तं सर्वफलप्रदम् इमां देवीं स्तुवन्नित्यं स्तोत्रेणानेन मामिह क्लेशानती

त्यसकलानैश्वर्यमहदस्कृतइति यज्जस्त्वा वैश्यस्तथौपरांसिद्धिमवापतुरिति अग्निमुखदेवगणदृष्टस्तोत्रंनारायणीसूक्तम् तत्रनारायणिनमोस्तु
तइतिबहुधाभ्यासात् नमोदेव्यैइत्यादिकंदेवीसूक्तंदेवीपदेनोपक्रमादितिबोध्यम् मदोगर्वः बलंशक्तिः १ तावेति स्कृवतिकर्मणिलोकंप्रेरयतीतिसूर्य
स्तस्यभावः सर्वलोककर्मप्रेरकता तद्दैंदंवमधिकारं तथाकौबेरं वरुणस्यचाधिकारमित्यन्वयः २ ताविति पवनः ऋध्यतेनेनेतिकरणेक्तिन् तेन
तदधिकारमित्यर्थः हृतेति आत्मसात्कृताइत्यर्थः अधिकारस्त्रिराहृतादशात्रिदशाः अधिकारवृत्तरूपांतभावेनैकार्थाभावः तेनत्रयस्त्रिंशदित्यर्थः तेचा-
र्कादूादशरुद्राएकादशवसवोष्टौविश्वेदेवौद्वाविति एकएवत्रिशब्दस्तंत्रेणोभयार्थः निराकृताः स्वर्गादपिनिराकृताः निःसारिताः संस्मरंतिस्मृतवंतः

त्रैलोक्यंयज्ञभागाश्चहृताम्दबलाश्रयात् १ तावेवसूर्यतांतद्वदधिकारंतथैंदवम् कौबेरमथयाम्यंचचक्रातेवरु
णस्यच २ तावेवपवनर्द्धिंचचक्रतुर्वन्हिकर्मच ततोदेवाविनिर्धूताभ्रष्टराज्याःपराजिताः ३ हृताधिकारास्त्रि
दशास्ताभ्यांसर्वेनिराकृताः महासुराभ्यांतांदेवींसस्मरंत्यपराजिताम् ४ तयास्माकंवरोदत्तोयथापत्सुस्मृ-
ताखिलाः भवतांनाशयिष्यामितत्क्षणात्परमापदः ५ इतिकृत्वामतिंदेवाहिमवंतंनगेश्वरम् जग्मुस्तत्रततोदे
वींविष्णुमायांप्रतुष्टुवुः ६ देवाऊचुः नमोदेव्यैमहादेव्यैशिवायैसततंनमः नमःप्रकृत्यैभद्रायैनियताःप्रण
तास्मताम् ७ रौद्रायैनमोनित्यायैगौर्यैधात्र्यैनमोनमः ज्योत्स्नायैचेंदुरूपिण्यैसुखायैसततंनमः ८

वर्त्तमानसामीप्येभूतेल
ट् ३ ४ तत्रैवहेतुमाह तयेति स्मृतासती अखिलाः परमापदइत्यन्वयः ५ इतीति भवान्याअभिव्यक्तिस्थानत्वाद्धिमवद्गमनं तत्रहिमवतिशुंभनि
शुंभदमन्याः सरस्वतीत्वेपियथाविष्णुमायात्वं तथोक्तमुपक्रमे ६ घोतितांसर्वात्म्येनस्तुतिमाह देवाऊचुः नमइति देवी द्युत्यादीनि महादेवी
महतांब्रह्मादीनामपिस्वर्गादिव्यवहारप्रवर्त्तयित्री शिवा कल्याणरूपा तद्धेतुत्वात् प्रकृत्यैसृष्टिशक्त्यै भद्रारक्षणशक्तिः नियताः समाहितचित्ताः प्र १९
णताःस्मस्मेतिपादपूरणे ७ रौद्रायैइति संहारशक्त्यै नित्याकालानवच्छिन्नानित्याख्याशक्तिरूपाच गौरीति तद्वरणाधात्री जगदाधारा ज्योत्स्नाचंद्र

किरणा इंदुश्चंद्र इदमुपलक्षणम् ज्योतीरूपस्य सुखापरमानंदरूपा ८ कल्याणीतत्कर्त्री शर्वाणीशिवशक्तिः ९ दुर्गायैइतिदुःख
ज्ञेयायै दुर्गोदुरधिगमः परिच्छेदोयस्यास्तस्यै दुर्गात्संसारात्सारंकरोतीतिच सारोबलंतद्दत्यै सर्वकारिण्यै सर्वजननेस्वतंत्रायै प्रकृ-
तिपुरुषयोर्भेदज्ञानंख्यातिस्तद्रूपायैप्रसिद्धेच कृष्णातद्वर्णाकृष्णाशक्तिश्च धूम्रातद्वर्णा १० अतीति विद्यात्वेनसंसारश्यामकत्वादति
सौम्या अविद्यारूपेणसंसारहेतुत्वादतिरौद्रा नमोनमइत्येनदुक्तिपूर्वकं नताः नम्राइत्यर्थः जगत्प्रतिष्ठाजगदुपादानकारणम् देव्यैदे

कल्याण्यैप्रणतांवृद्ध्यैसिद्ध्यैकूर्म्यैनमोनमः नैर्ऋत्यैभूभृतांलक्ष्म्यैशर्वाण्यैतेनमोनमः ९ दुर्गायैदुर्गपारायैसा
रायैसर्वकारिण्यै ख्यात्यैतथैवकृष्णायैधूम्रायैसततंनमः १० अतिसौम्यातिरौद्रायैनतास्तस्यैनमोनमः न
मोजगत्प्रतिष्ठायैदेव्यैकृत्यैनमोनमः ११ यादेवीसर्वभूतेषुविष्णुमायेतिशब्दिता नमस्तस्यैनमस्तस्यैनम
स्तस्यैनमोनमः १२ यादेवीसर्वभूतेषुचेतनेत्यभिधीयते नमस्तस्यैनमस्तस्यैनमस्तस्यैनमोनमः १३
यादेवीसर्वभूतेषुबुद्धिरूपेणसंस्थिता नमस्तस्यै० १४ यादेवीसर्वभूतेषुनिद्रारूपेणसंस्थिता नमस्त
स्यैनमस्तस्यैनमस्तस्यै० १५ यादेवीसर्वभूतेषुक्षुधारूपेणसंस्थिता नमस्तस्यै० नमोनमः १६ यादेवीस
र्वभूतेषुछायारू० नमस्तस्यै० १७ यादेवी० शक्तिरूपेण० नमस्तस्यै० १८ यादेवी० तृष्णारूपे० नमस्तस्यै०
१९ यादेवी० क्षांतिरूपेण० नमस्तस्यै० २० यादेवी० जातिरूपे० नमस्तस्यै० २१

वृशक्त्यैकृतिःक्रिया ११ येति विष्णुमा-
यामूलशाब्दविद्येतिशब्दितासर्वागमेषुप्रतिपादिता नमस्तस्यैइतित्रिकेनकायिकवाचिकमानसिकरूपंनमस्कारत्रयंदर्शितमेवमग्रेपि
१२ चेतनानिर्विकल्पायाचिच्छक्तिरित्युच्यते १३ बुद्धिःसविकल्पकज्ञानं १४ निद्रासुषुप्तिःस्वप्नावस्थावा १५ क्षुधाअभ्यवजिहीर्षा १६ छाया
संसारतापभावः वर्णसादृश्यंच १७ शक्तिःकार्यजननसामर्थ्यम् १८ तृष्णाअनात्मीयस्वीकारेच्छा १९ क्षांतिःसत्यपिसामर्थ्येऽपकाराचिकीर्षा
२० जातिर्गोत्वादिः २१

लज्जास्वाकार्यविषयान्यज्ञानभिन्ना २२ शांतिरिंद्रियसंयमः विषयोपरतिरूपः २३ श्रद्धाश्रुत्यायुक्तेर्थे आस्तिकत्वम् २४ कांतिःशोभा २५ ल
क्ष्मीर्धनादिसंपत् २६ वृत्तिर्जीविकावृत्तिश्च २७ स्मृतिरनुभूतविषयज्ञानं २८ दयापरदुःखप्रहारेच्छा २९ तुष्टिरधिगताधिकानभिलाषः
३० मातापालयित्री मातृकाधिष्ठात्रीदेवताच ३१ भ्रांतिरतद्वतितद्बुद्ध्यत्ययः ३२ इंद्रियेति याखिलेषुभूतेषु अंतर्याविषयास्थिताइंद्रिया

यादेवीसर्वभूतेषुलज्जारूपेणसंस्थिता नमस्तस्यै॰ २२ यादेवीसर्वभूतेषुशांतिरूपेणसंस्थिता नमस्तस्यै॰
२३ यादेवीसर्वभूतेषुश्रद्धारूपेण॰ नमस्तस्यै॰ नमोनमः २४ यादेवीसर्वभूतेषुकांतिरूपेणसंस्थिता नमस्त
स्यै॰ २५ यादेवीसर्वभूतेषुलक्ष्मीरूपेणसंस्थिता नमस्तस्यै॰ २६ यादेवीसर्वभूतेषु वृत्ति रूपेणसंस्थिता न
मस्तस्यैनमस्तस्यै॰ २७ यादेवीसर्वभूतेषुस्मृतिरूपेणसंस्थिता नमस्तस्यै॰ नमोनमः २८ यादेवीसर्वभूते
षुदयारूपेणसंस्थिता नमस्तस्यैनमस्तस्यै॰ २९ यादेवीसर्वभूतेषुतुष्टिरूपेणसंस्थिता नमस्तस्यैनम
स्तस्यैनमस्तस्यैनमोनमः ३० यादेवीसर्वभूतेषुमातृरूपेणसंस्थिता नमस्तस्यै॰ नमोनमः ३१ यादेवीस
र्वभूतेषुभ्रांतिरूपेणसंस्थिता नमस्तस्यैनमस्तस्यैनमस्तस्यैनमोनमः ३२ इंद्रियाणामधिष्ठात्री भूताना
मखिलेषुया भूतेषुसततंतस्यैव्याप्त्यैदेव्यैनमोनमः ३३ चितिरूपेणयाकृत्स्नमेतद्व्याप्यस्थिताजगत् न
मस्तस्यैनमस्तस्यैनमस्तस्यैनमोनमः ३४ स्तुतासुरैः पूर्वमभीष्टसंश्रयात्तथासुरेंद्रेणदिनेषुसेविता

णांज्ञानकरणानांज्ञानविषयाणांसूक्ष्मस्थूलानां अधिष्ठात्रीप्रवर्त्तिकाचतस्यैव्याप्त्यैदेव्यैव्याप्तिकायेइत्यर्थः ३३ चितिःचिच्छक्तिः ३४ अत्रायं
संग्रहः विष्णुमायाचेतनाचबुद्धिर्निद्राक्षुधातृषा छायाशक्तिश्चतृष्णाचक्षांतिर्जातिस्ततःपरम् लज्जाशांतिस्ततःश्रद्धाकांतिर्लक्ष्मीस्ततः
परं वृत्तिःस्मृतिर्दयाचैवतुष्टिर्माताततःपरम् भ्रांतिर्व्याप्तिश्चितिश्चैवत्रयोविंशतिसंख्यकाः इतोधिकमनर्थंस्यात्तंत्रेकात्यायनेस्फुटम् न-

वार्णपीठपूजाविधावेताएवत्रयोविंशतिः तत्कथनंव्याप्तिचित्योःत्यागश्चतदयुक्तम् कत्यायनीतंत्रविरोधात् स्तुतेति याशुभहेतुरीश्वरी सुरैर्ब्रह्मा दिभिः पूर्वंस्तुतातथाइंद्रेणचमहिषवधेसत्यभीष्टस्यसंश्रयात् दिनेषुप्रतिदिनंसेवितासानःशुभानिभद्राणि अतिशयितशुभानिकरोतुआपदश्चहं त्वित्यन्वयः ३५ येति सांप्रतंचयाईशासुरैरस्माभिःउद्धतदैत्यपीडितैः नमस्यतेस्तूयतेच करोतुसानइत्यनेनान्वयः ३६ ऋषिरुवाच एव मिति तत्रदेवसन्निहितेहेराजन् पार्वतीजाह्नव्यास्तोयेस्नातुमिवस्वीयस्तवादियुक्तानामभिसंमुखंययावित्यर्थः ३७ तथापितेषामज्ञानंदृष्ट्वा कास्तूयतइतिपृच्छति सेति कामदन्यास्तूयते यन्मांनाभिभाषथ मदन्यायाअभावः ततोप्यज्ञानमेवदृष्ट्वातेषांदययास्वयमब्रवीत् अस्याइ त्युक्तिःराजानंप्रतिऋषेःशरीररूपात् कोशतोगृहात्समुद्भूतासत्वप्रधानांशेनप्रादुर्भूताःतएवशिवा अब्रवीदित्यर्थः ३८ किमब्रवीत्तदाह

करोतु सानःशुभहेतुरीश्वरीशुभानिभद्राण्यभिहंतुचापदः ३५ यासांप्रतंचोद्धतदैत्यतापितैरस्माभिरीशाच सुरैर्नमस्यते याचस्मृतातत्क्षणमेवहंतिनःसर्वापदोभक्तिविनम्रमूर्त्तिभिः ३६ ऋषिरुवाच एवंस्तवादि युक्तानांदेवानांतत्रपार्वती स्नातुमभ्याययौतोयेजाह्नव्यानृपनंदन ३७ साब्रवीत्तान्सुरान्सुभ्रूर्भवद्भिस्तूय तेत्रका शरीरकोशतश्चास्याःसमुद्भूताब्रवीच्छिवा ३८ स्तोत्रंममैतत्क्रियतेशुंभदैत्यनिराकृतैः देवैःसमेतैःस्स मरेनिशुंभेनपराजितैः ३९ शरीरकोशाद्यत्तस्याःपार्वत्यानिःसृतांबिका कौशिकीतिसमस्तेषुततोलोकेषुगीय ते ४० तस्यांविनिर्गतायांतुकृष्णाभूत्सापिपार्वती

स्तोत्रमिति समेतैःमिलितैःरणेनिशुंभेनपराजितैःअतएवशुंभेननिराकृ तैःस्वर्गादितिशेषः ३९ शरीरेति यत्निर्गतातत्कौशिकीतिगीयतेइत्यन्वयः कौशिकीतिपृषोदरादित्वात्साधुत्वालव्यमिदम् ४० तस्यामिति कृष्णसहोदरीत्वात्तमःप्रधानशिवशक्तित्वाच्च कृष्णवर्णत्वंसरस्वत्याःप्रादुर्भूतत्वाच्चशिवशक्तेस्ततएवपुनःसरस्वत्यानिर्ममइतिबोध्यम् तदारभ्यशिवःकालीपतिरितिबोध्यम् आश्रयःस्थानं तदुक्तंवैकृतिकरहस्ये गौरीदेहात्समुद्भूतायासत्वैकगुणाश्रया साक्षात्सरस्वतीप्रोक्ता

शुंभासुरनिबर्हिणी दधौचाष्टभुजाबाणमुसलेशूलचक्रभृत् शंखंघंटांलांगलंचकार्मुकंवसुधाधिप एषासंपूजिताभक्त्यासर्वज्ञत्वंप्र
यच्छति शिवपुराणसंहितायां दैत्यौशुंभनिशुंभारव्यौभ्रातरौसंबभूवतुरिति याचितंतपसाताभ्यांब्रह्मणःपरमेष्ठिनःअवध्यत्वंज
गत्यस्मिन्पुरुषैरखिलैरपि अयोनिजातुयाकन्यास्त्र्यंगकोशसमुद्भवा अजातपुंस्पर्शरतिरविलंबपराक्रमा तस्यावध्यावुभौसंख्ये
तस्यांकामाभिभूतये इतिचाभ्यर्थितोब्रह्माताभ्यांप्राहतथास्त्विति ततस्ताभ्यांजगतिउपद्रुते तयोर्लयायदेवेशंब्रह्माप्रार्थितवान्शि
वम् विनिंद्यापिरहस्यंवांक्रोधयित्वायथातथा तद्वर्णकोशजांशक्तिमकामांकन्यकात्मिकाम् निशुंभशुंभयोर्हंत्रीं देवेभ्योदातुमर्हसि
एवमभ्यर्थितोधात्राभगवान्नीललोहितः कालीत्याहरहस्यंवामित्युक्तक्रुद्धातांदक्षाक्रीडार्थंकालीत्युक्तमितिशिवस्योक्तेः भूयसीच

कालिकेतिसमाख्याताहिमाचलकृताश्रया ४१ ततोंबिकांपरंरूपंबिभ्राणांसुमनोहरम् ददर्शचंडोमुंडश्चभृ-
त्योशुंभनिशुंभयोः ४२ ताभ्यांशुंभायचाख्यातासातीवसुमनोहरा काप्यास्तेस्त्रीमहाराजभासयंतीहिमाचल
म् ४३ नैवतादृक्क्वचिद्रूपंदृष्टंकेनचिदुत्तमम् ज्ञायतांकाप्यसौदेवीगृह्यतांचासुरेश्वर ४५ ॥

तवप्रीतिरगौरमितिमेवपुः क्रीडोक्तिरपिकालीतिघटतेकथमन्यथेतिदेवीवचनमुपन्यस्य कथंचिद्देवीदेवाज्ञयादेवीगौतमाश्रमंप्रा-
प्य तपश्चरित्वारजोगुणाधिकात् ब्रह्मगुणौगौररूपंप्राप्यनीलकोशमुत्सृष्टवती ततःकोशादुद्भूताकौशिकीत्युक्तम् तत्कोशं
सहसोत्सृज्यगौरीसासमजायत सातुमायात्मिकाशक्तिर्योगनिद्राहरेःस्मृतेति ततःप्रत्यागतयादेव्यादेवंप्रतिकौशिकीमहिमाक-
थितः किंदेवेननसादृष्टायासृष्टैकौशिकीमया तादृशीकन्यकालोके नभूतानभविष्यति अजातपुंस्पर्शरतिरधृष्यावातिस्कं
दरीति ४१ ततोंबिकामिति परमुत्कृष्टम् ४२ ताभ्यामिति शुंभायेतिक्रियायोगेचतुर्थी काप्यनिर्वाच्या ४३ नैवेति २१
असौदेवी कापि अतोज्ञायताम् मनुष्यद्वारातत्स्वरूपंविचार्यतां गृह्यतांच अंगीक्रियतांच ४४ ॥ ॥

ननुकिमर्थमगीकारस्तस्याइत्यतआह स्त्रीरत्नमिति उत्तमस्त्रीत्यर्थः भवान्तांद्रष्टुमर्हति सानवदर्शनयोग्या अतोंगीक्रियतामितिभा
वः तुहे तौ ४५ यद्दिसारत्नभूताकथमस्माकंस्यादतआह यानीति यानिगजाश्वादीनिरत्नानिस्वजातिश्रेष्ठानि तुहेतौ एवंचसमस्ता
निसमस्तरत्नानियतस्तवगृहे अेतद्द्वयमपितवभविष्यतीतिभावः ४६ तदेवविवृणोति ऐरावतइति ४७ विमानमिति वेधसोवरप्रदस्या
पियद्विमानमानीतंतदद्भुतम् एवंचद्योवर्त्तिसकलाजय्यत्वंसूचितम् बलान्नतुदत्तंदत्तवरत्वाच्चतेनोपेक्षितंइतिहृदयं ४८ निधि
रिति किंजल्किनींतन्नामिकांददावित्यस्यभयादितिशेषः ४९ छत्रमिति कांचनस्राविस्वर्णवर्षणशीलं प्रजापतेर्दक्षस्य अयंरिपूणाम

स्त्रीरत्नमतिचार्वंगीद्योतयंतीदिशस्त्विषा सातुतिष्ठतिदैत्येंद्रतांभवान्द्रष्टुमर्हति ४५ यानिरत्नानिमणयो
गजाश्वादीनिवैप्रभो त्रैलोक्येतुसमस्तानिसांप्रतंभांतितेगृहे ४६ ऐरावतःसमानीतोगजरत्नंपुरंदरा
त् पारिजाततरुश्चायंतथैवोच्चैःश्रवाहयः ४७ विमानंहंससंयुक्तमेतत्तिष्ठतितेंगणे रत्नभूतमिहा
नीतंयदासीद्वेधसोद्भुतम् ४८ निधिरेषमहापद्मःसमानीतोधनेश्वरात् किंजल्किनींददौचाब्धिर्मा-
लामम्लानपंकजाम् ४९ छत्रंतेवारुणंगेहेकांचनस्रावितिष्ठति तथायंस्यंदनवरोयःपुरासीत्प्रजाप
तेः ५० मृत्योरुत्क्रांतिदानामशक्तिरीशत्वयाहृता पाशःसलिलराजस्यभ्रातुस्तवपरिग्रहे ५१ निशुं-
भस्याब्धिजाताश्चसमस्तारत्नजातयः वन्हिश्चापिददौतुभ्यमग्निशौचेचवाससी ५२ एवंदैत्येंद्ररत्नानि
समस्तान्याहृतानिते

जेयः ५० मृत्योरिति उत्क्रांतिर्मरणं परिग्रहे परिजने करणत्वुसत्याहस्तेवा ५१ निशुंभस्येति
अब्धिजातारत्नजातयश्चनिशुंभस्यपरिग्रहेइत्यर्थः अग्निशौचेअग्निरेवनैर्मल्यकरणंययोरित्यर्थः कल्पवृक्षोपकल्पितं अ-
ग्निप्रक्षेपान्नैर्मलंवासोयुग्मं अग्निशौचाख्यमाहुः ५२ एवमिति तेइतिकर्त्तुःशेषत्वविवक्षायांषष्ठी ५३ ७

ऋषिरुवाच निशम्येतिसुग्रीवंतन्नामानं ५४ इतिचेतिचेति इदंचेत्यर्थः वक्ष्यमाणस्यपरामर्शः अनेनशुंभनिशुंभयोरजोगु
णमयत्वंसूचयति अतएवतद्वधार्थंसत्वगुणप्रधानोवतारइतिबोध्यम् लघुशीघ्रम् ५५ सइति सःदूतः ततःशुंभात्सकाशात् यत्रशै
लोद्देशेसादेवीआस्तेतत्रगत्वाश्लक्ष्णमनुत्कटं मधुरयाकोमलयागिराप्राहेत्यन्वयः ५६ दूतउवाच देवीति नकेवलंदैत्येश्वरएव किंतुत्रै
लोक्यस्यपरमेश्वरइत्यर्थः सकाशंसमीपं ५७ तदेवोपपादयति अव्याहतेति देवयोनिषुदेवतासु देवाश्चतेजगद्योनयश्चेत्यर्थात् ५८

स्त्रीरत्नमेषाकल्याणीत्वयाकस्मान्नगृह्यते ५३ ऋषिरुवाच निशम्येतिवचःशुंभःसतदाचंडमुंडयोः प्रेष
यामाससुग्रीवंदूतंदेव्यामहासुरम् ५४ इतिचेतिचवक्तव्यासागत्वावचनान्मम यथाचाभ्येतिसंप्रीत्या
तथाकार्यंत्वयालघु ५५ सतत्रगत्वायत्रास्तेशैलोद्देशेतिशोभने सादेवीतांततःप्राहश्लक्ष्णंमधुरयागि
रा ५६ दूतउवाच देविदैत्येश्वरःशुंभस्त्रैलोक्यपरमेश्वरः दूतोहंप्रेषितस्तेनत्वत्सकाशमिहागतः ५७
अव्याहताज्ञःसर्वासुयःसदादेवयोनिषु निर्जिताखिलदैत्यारिःसयदाहशृणुष्वतत् ५८ ममत्रैलोक्य
मखिलंममदेवावशानुगाः यज्ञभागानहंसर्वानुपाश्नामिपृथक्पृथक् ५९ त्रैलोक्येवररत्नानिममव-
श्यान्यशेषतः तथैवगजरत्नंचहृतंदेवेंद्रवाहनम् ६० क्षीरोदमथनोद्भूतमश्वरत्नंममामरैः उच्चैःश्रवस
संज्ञंतत्प्रणिपत्यसमर्पितम् ६१ यानिचान्यानिदेवेषुगंधर्वेषूरगेषुच रत्नभूतानिभूतानितानिमय्येव-
शोभने ६२ स्त्रीरत्नभूतांत्वांदेविलोकेमन्यामहेवयम् सात्वमस्मानुपागच्छयतोरत्नभुजोवयम् ६३

तदुक्तिमाह ममे
ति ५९ अशेषतः अशेषाणि हृतमित्यन्वयि ६० क्षीरोदेति तदश्वरत्नंहृत्वाइंद्राद्बलात्कारेणगृहीत्वाअमरैःप्रणिपत्यसमर्पितमित्यर्थः उ
च्चैःश्रवसेत्यत्रापिअजितियोगविभागादच्समासांतः ६१ यानिचेति रत्नभूतानिभूतानिरत्नरूपाणिस्थितानीत्यर्थः ६२ स्त्रीति वयमित्यात्मगो

रवार्थेबहुवचनम् ६३ मांवेति उरुविक्रमं महाविक्रमम् वैमसिद्धौ ६४ परमेति प्राप्स्यसइतिछांदसस्तङ् मत्परिग्रहात् मदाश्रयात्
समालोच्यविचार्य मत्परिग्रहतांमत्पत्नीत्वं ६५ ऋषिरुवाच इत्युक्तेति अंतःस्मितत्वेनसावहेलमुत्तरंसूचितम् ६६ देव्युवाच सत्यमिति
अत्रशंभविषयेत्रैलोक्याधिपतिरितिसमत्वं ६७ किंत्विति अत्रपरिग्रहत्वविषये अल्पबुद्धित्वादितिसंभवायप्रतिज्ञाहानौच महान्दोषःपापंच पु

मांवाममानुजंवापिनिशुंभमुरुविक्रमम् भजत्वंचंचलापांगीरत्नभूतासिवैयतः ६४ परमैश्वर्यमतुलं
प्राप्स्यसेमत्परिग्रहात् एतद्बुध्यासमालोच्यमत्परिग्रहतांव्रज ६५ ऋषिरुवाच इत्युक्तासातदादेवीगं
भीरांतःस्मिताजगौ दुर्गाभगवतीभद्रायथेदंधार्यतेजगत् ६६ देव्युवाच सत्यमुक्तंत्वयानात्रमिथ्या
किंचित्त्वयोदितम् त्रैलोक्याधिपतिःशुंभोनिशुंभश्चापितादृशः ६७ किंत्वत्रयत्प्रतिज्ञातंमिथ्यातत्क्रि
यतेकथम् श्रूयतामल्पबुद्धित्वात्प्रतिज्ञायाकृतापुरा ६८ योमांजयतिसंग्रामेयोमेदर्पंव्यपोहति योमेप्र
तिबलोलोकेसमेभर्ताभविष्यति ६९ तदागच्छतुशुंभोत्रनिशुंभोवामहासुरः मांजित्वाकिंचिरेणात्र
पाणिंगृह्णातुमेलघु ७० दूतउवाच अवलिप्तासिमैवंत्वंदेविब्रूहिममाग्रतः त्रैलोक्येकःपुमांस्तिष्ठे-
दग्रेशुंभनिशुंभयोः ७१ अन्येषामपिदैत्यानांसर्वेदेवानवैयुधि तिष्ठंतिसंमुखेदेविकिंपुनःस्त्रीत्वमे
किका ७२ इंद्राद्याःसकलादेवास्तस्थुर्येषांनसंयुगे शुंभादीनांकथंतेषांस्त्रीप्रयास्यसिसंमुखम् ७३

रुषपरिग्रहे ६८ प्रतिज्ञातमाह योमामिति जयतिसंग्रामातिरिक्तेनापिप्रकारेण संग्रामेयोमेदर्पंबलत्वाभिमानंव्यपोहति यश्चमेप्रतिबलःसमान
बलःपूर्वपूर्वाभावेउत्तरःतादृशश्चतत्वज्ञएवेतिगूढआशयः ६९ तदिति पाणिग्रहणात्पूर्वंममगमनमनुचितमितिभावः ७० दूतउवाच अवलिप्ते
तिअवलेपोगर्वःएवंप्रागुक्तम् यदग्रेपुमान् अपिनतिष्ठेत् तदग्रेस्त्रीनतिष्ठेदेवेतिभावः ७१ नन्वहंदेवीत्यतःस्थास्यामीत्यतआह अन्येषामपीतिद्वा

ष्याम् एकिकेतिकुत्सायामकृत् ७२ ७३ उपसंहरति सात्वमिति मयैवेत्यनेनागमनेनतेषांसर्वेषांदुष्टतयागौरवंनतिष्ठेदित्यर्थः तदेवविपक्षे
बाधकमाह केशाकर्षणेननिर्द्धूतंखंडितंगौरवंयस्यास्तादृशीमागमिष्यसिअडित् मानजोर्थः सकाकुश्च ७४ देव्युवाच एवमेतदिति सोप
हासं यत् यतःप्रतिज्ञेत्यस्यकृतेतिशेषः ७५ सत्वमिति मयायदेतदुक्तं तत्सर्वमादृतःसन् तस्मैआचक्ष्व सःयुक्तं तत्करोतुचेत्यन्वयः आ
दृतइत्यनेनान्यूनानतिरिक्तंवदेतिसूच्यते ७५ इतिशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागोजीभट्टकृतेसप्तशतीव्याख्यानेपंचमोऽध्यायः ५

सात्वंगच्छमयैवोक्तापार्श्वंशुंभनिशुंभयोः केशाकर्षणनिर्द्धूतगौरवामागमिष्यसि ७४ देव्युवाच एवमे
तद्बलीशुंभोनिशुंभश्चातिवीर्यवान् किंकरोमिप्रतिज्ञामेयदनालोचितापुरा ७५ सत्वंगच्छमयैवोक्तंय
देतत्सर्वमादृतः तदाचक्ष्वासुरेंद्रायसचयुक्तंकरोतुतत् ७६ इतिश्रीमार्कंडेयपुराणे॰ मन्वंतरेदेवी
माहात्म्येदेवीदूतसंवादेपंचमोध्यायः ५ ऋषिरुवाच इत्याकर्ण्यवचोदेव्याःसदूतोऽमर्षपूरितःसमा
चष्टसमागम्यदैत्यराजायविस्तरात् १ तस्यदूतस्यतद्वाक्यमाकर्ण्यासुरराट्ततःसक्रोधःप्राहदैत्याना
मधिपंधूम्रलोचनम् २ हेधूम्रलोचनाशुत्वंस्वसैन्यपरिवारितःतामानयबलाद्दुष्टांकेशाकर्षणविह्वलाम्
३ तत्परित्राणदःकश्चिद्यदिवोत्तिष्ठतेपरःसहंतव्योमरोवापियक्षोगंधर्वएववा ४ ऋषिरुवाच तेनाज्ञप्त
स्ततःशीघ्रंसदैत्योधूम्रलोचनःवृतःषष्ट्यासहस्राणामसुराणांद्रुतंययौ ५ सदृष्ट्वातांततोदेवींतुहिनाच
लसंस्थिताम् जगादोच्चैःप्रयाहीतिमूलंशुंभनिशुंभयोः ६

ऋषिरुवाच इतीति अमर्षःकोपःसमाचष्टउक्तवान् १
तस्येति दैत्यानामधिपंसेनापतिम् २ हेइति दुष्टांदुर्वचनाम् विह्वलामाकुलाम् ३ ४ ऋषिरुवाच तेनेति सहस्राणामसुराणांषष्ट्या २३
वृतइत्यन्वयः ५ सदृष्ट्वेति तुहिनंहिमं मूलंसमीपम् ६ ७ ७ ५ ७ ७

विपक्षेबाधकमाह नचेदिति तर्हीत्यर्थः ७ देव्युवाच दैत्येश्वरेणेति एवंकेशाकर्षणविह्वलां बलात्सामर्थ्यसत्ता अवशताच्च सावष्टंभो-
क्तिरेषा ८ ऋषिरुवाच इतीति तंसाभस्मचकारेत्यन्वयः ९ अथेति अंबिकाकर्त्री अतएवतथास्वारस्यम् १० निर्यायकसैन्येदे-
व्याःप्रयासोव्यर्थइतिमत्वासिंहोयुयुधे ततइति तत्रहेतुगर्भविशेषणम् ११ स्ववाहनइति अर्द्धचांदित्वात्पुंस्त्वंस्वीयवाहनइत्यर्थः प

नचेत्प्रीत्याद्यभवतीमद्भर्त्तारमुपैष्यति ततोबलान्नयाम्येषकेशाकर्षणविह्वलाम् ७ देव्युवाच दैत्येश्व
रेणप्रहितोबलवान्बलसंवृतः बलान्नयसिमामेवंततःकिंतेकरोम्यहम् ८ ऋषिरुवाच इत्युक्तःसोभ्य
धावत्तामसुरोधूम्रलोचनः हुंकारेणैवतंभस्मसाच्चकारांबिकाततः ९ अथक्रुद्धंमहासैन्यमसुराणांतथांबि
का ववर्षसायकैस्तीक्ष्णैस्तथाशक्तिपरश्वधैः १० ततोधुतसटःकोपात्कृत्वानादंसुभैरवम् पपातासुरसेना
यांसिंहोदेव्याःस्ववाहनः ११ कांश्चित्करप्रहारेणदैत्यानास्येनचापरान् आक्रांत्याचाधरेणान्यान्जघानसम
हासुरान् १२ केषांचित्पाटयामासनखैःकोष्ठानिकेसरी तथातलप्रहारेणशिरांसिकृतवान्पृथक् १३ विच्छि
न्नबाहुशिरसःकृतास्तेनतथापरे पपौचरुधिरंकोष्ठादन्येषांधुतकेसरः १४ क्षणेनतद्बलंसर्वंक्षयंनीतंमहा
त्मना तेनकेसरिणादेव्यावाहनेनातिकोपिना १५ श्रुत्वातमसुरंदेव्यानिहतंधूम्रलोचनम् बलंचक्षयितं-
कृत्स्नंदेवीकेसरिणाततः १६ चुकोपदैत्याधिपतिःशुंभःप्रस्फुरिताधरः आज्ञापयामासचतौचंडमुंडौमहासु-
रौ १७

पात माविशत् ११ कांश्चिदिति ससिंहः आक्रांतिराक्रमणंतेनच अधरेण अधरकायेनाधरोष्ठेनच अन्यान् महासुरा
न् दैत्यान् जघानेत्यन्वयः १२ केषामिति कोष्ठानितुउदरमध्यानिततोविस्तृतांगुलिःपाणिः १३ १४ १५ श्रुत्वेति क्षयितमितिक्षयश
ब्दादाख्यातसन्नंतात्क्तः कृतक्षयमित्यर्थः १६ तौपूर्वौ १७ ५ ५ ५

हेचंडेति बहुलैर्बहुभिरित्यर्थः गच्छतगच्छतंछंदोनुरोधाद्विंदुलोपः लघुशीघ्रम् १८ आनयनेप्रकारद्वयमाह केशेष्विति आकर्षणमात्रा दनागमनेबंधनंचइतिगौरवाद्बहुवचनं तृतीयासहयुधियुद्धेप्रसक्तेयदितथानयनेसंदेहस्तदासर्वैर्दैत्यैः सकलायुधैःसाविशेषेणनिहन्य- तांमार्यतामित्यर्थः १९ उपसंहरति आगम्यतामित्यंतेन सर्वथागृहीतुमशक्याचेदेवंहंतव्यानान्यथेत्याह बध्वेति अथेतिपक्षांतरोयदा शक्यतेतर्हिबध्वातांगृहीत्वैवागंतव्यमित्यर्थः २० इतिशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागोजीभट्टकृतेसप्तशतीव्याख्यानेषष्ठोऽध्यायः ६

हेचंडहेमुंडबलैर्बहुलैःपरिवारितौ तत्रगच्छतगत्वाचसासमानीयतांलघु १८ केशेष्वाकृष्यबध्वावायदिवःसं शयोयुधि तदाशेषायुधैःसर्वैरसुरैर्विनिहन्यताम् १९ तस्यांहतायांदुष्टायांसिंहेचविनिपातिते शीघ्रमागा- म्यताबध्वागृहीत्वातामथाबिकाम् २० इतिश्रीमार्कंडेयपुराणेसावर्णिकेमन्व॰ धूम्रलोचनवधोनामष ष्ठोऽध्यायः ६ ऋषिरुवाच आज्ञप्तास्तुततोदैत्याश्चंडमुंडपुरोगमाः चतुरंगबलोपेताययुरभ्युद्यतायु धाः १ ददृशुस्तेततोदेवीमीषद्धासांव्यवस्थिताम् सिंहस्योपरिशैलेंद्रशृंगेमहतिकांचने २ तेदृष्ट्वातांसमा दातुमुद्यमंचक्रुरुद्यताः आकृष्टचापासिधरास्तथान्येतत्समीपगाः ३ ततःकोपंचकारोच्चैरंबिकातानरीन्प्र ति कोपेनचास्यावदनंमषीवर्णमभूत्तदा ४ भ्रुकुटीकुटिलात्तस्याललाटफलकाद्द्रुतम् कालीकरालवद नाविनिष्क्रांतासिपाशिनी ५

ऋषिरुवाच आज्ञप्ताइति शैलेंद्रशृंगेहिमाचलशृंगेसिंहस्योपरीतिस्थितामित्यन्वयः १ २ तेइ- ति चंडादयःसमप्रधानाः समादातुंगृहीतुंउद्यमंउद्योगं उद्यताःउत्साहवंतः आकृष्टंआकर्णांतकृष्टंचापंयैस्ते कोशोद्धृता सयश्चतत्समीप गाः गृहीतुमुद्यतानांरक्षणार्थंसमीपगाःइत्यर्थः ३ अनेनचंडादीनामतितामसत्वंसूचितम् अतस्तद्वधार्थंतामसीप्रादुर्भावमाह ततइति मषी लिपिसाधनद्रव्यम् तद्वत्श्यामवर्णनिःसरमाणकालीप्रतिबिंबादितिभावः ४ भ्रुकुटीति तस्याःकुपितदेव्याःविनिष्क्रांतानिसृता ५ ६२

विचित्रेति खट्वांगंपदिकाकंकालपंजरस्थंवा नरमालेत्यत्रनरशब्दस्तन्मुंडलाक्षणिकः द्वीपीव्याघ्रः शुष्कमांसानिर्मांसदेहा अतएवातिभैरवा ६
अतीति अतिशयितोविस्तारोयस्यतादृशंवदनंयस्याइत्यर्थः ललनंचालनं निमग्नानिनिम्नप्रविष्टानिआरक्तानिनयनानियस्यास्त्रिनेत्रत्वा
त् ७ ८ पार्ष्णीति पार्ष्णिग्राहोगजपार्ष्णिरक्षकः अंकुशग्राही माहामात्रःयोधोगजारूढोवीरः ९ तथैवेति योधमिति जातावेकवचनं एवंरथ

विचित्रखट्वांगधरानरमालाविभूषणा द्वीपिचर्मपरीधानाशुष्कमांसातिभैरवा ६ अतिविस्तारवदनाजिह्वाललन
भीषणा निमग्नारक्तनयनानादापूरितदिङ्मुखा ७ सावेगेनाभिपतिताघातयंतीमहासुरान् सैन्येतत्रसुरा
रीणामभक्षयततद्बलम् ८ पार्ष्णिग्राहांकुशग्राहीयोधघंटासमन्वितान् समादायैकहस्तेनमुखेचिक्षेपवारणान्
९ तथैवयोधंतुरगैरथंसारथिनासह निक्षिप्यवक्त्रेदशनैश्चर्वयंत्यतिभैरवम् १० एकंजग्राहकेशेषुग्रीवायामथ-
चापरम् पादेनाक्रम्यचैवान्यमुरसान्यमपोथयत् ११ तैर्मुक्तानिचशस्त्राणिमहास्त्राणितथासुरैः मुखेन
जग्राहरुषादशनैर्मथितान्यपि १२ बलिनांतद्बलंसर्वमसुराणांमहात्मनाम् ममर्दाभक्षयच्चान्यानन्यांश्चा
ताडयत्तथा १३ असिनानिहताःकेचित्केचित्खट्वांगताडिताः जग्मुर्विनाशमसुरादंताग्राभिहतास्तथा १४
क्षणेनतद्बलंसर्वमसुराणांनिपातितम् दृष्ट्वाचंडोभिदुद्रावतांकालीमतिभीषणाम् १५ शरवर्षैर्महाभीमै-
र्भीमाक्षींतांमहासुरः छादयामासचक्रैश्चमुंडक्षिप्तैःसहस्रशः १६

मपरमन्यमित्यादानम् चर्वयंतीति वर्त्तमा
नसामीप्येभूतेलट् अतिभैरवमितिक्रियाविशेषणम् १० एकमिति अपोथयत् अवधीत् ११ तैरिति मथितान्यपि मथितानिच
कारेत्यन्वयः १२ बलिनामिति महात्मनांमहादेहानाम् १३ १४ १५ शरवर्षैरिति चंडःशरवर्षैः मुंडःसहस्रशःक्षिप्तैश्चक्रैःछा
दयामासइत्यन्वयः एवंपूर्वश्लोकेचंडग्रहणंमुंडस्याप्युपलक्षणम् १६ ५ ७ ५

तानीति मुखंविशमानानिव घनोदरंविशमानान्यर्कबिंबानीवबभ्रुः शान्वृछांदसः १७ ततइति भीममितिक्रियाविशेषणम् वक्त्रांतेःवक्त्र मध्ये विकटदंतत्वात् दुर्दर्शाःयेदशनाः तेषांतेजसाउज्वलातेजोमया १८ उत्थायचेति महासिंहमहाखड्गं उत्थायउत्थाप्यउद्यमसकोपवारणंय थास्यात्तथा हमित्युक्त्वादेवीचंडमधावत अस्यचंडस्य तेनोयतेन १९ अथेति खड्गादिभिर्हतं पूर्वोयतखड्गाभिहतं अस्यशिरोनच्छिन्नंखड्ग प्रहारमात्रं २० २१ शिरइति मुंडंसशिरस्कंसदेहमित्यर्थः प्रचंडाट्टहासेनमिश्रंयुक्तंयथाभवतितथा चंडिकांयल्ललाटफलकान्निर्गतातांदेवींप्राहे

तानिचक्राण्यनेकानिविशमानानितन्मुखम् बभुर्यथार्कबिंबानिसुबहूनिघनोदरम् १७ ततोजहासातिरुषा भीमंभैरवनादिनी कालीकरालवक्त्रांतर्दुर्दर्शदशनोज्वला १८ उत्थायचमहासिंहंदेवीचंडमधावत गृहीत्वा चास्यकेशेषुशिरस्तेनासिनाच्छिनत् १९ अथमुंडोभ्यधावत्तांदृष्ट्वाचंडंनिपातितम् तमप्यपातयद्भूमौसाख ड्गाभिहतंरुषा २० हतशेषंततःसैन्यंदृष्ट्वाचंडंनिपातितम् मुंडंचसुमहावीर्यंदिशोभेजेभयातुरम् २१ शिर श्चंडस्यकालीचगृहीत्वामुंडमेवच प्राहप्रचंडाट्टहासमिश्रमभ्येत्यचंडिकाम् २२ मयातवात्रोपहृतौचंडमुं डौमहापशू युद्धयज्ञेस्वयंशुंभंनिशुंभंचहनिष्यसि २३ ऋषिरुवाच तावानीतौततोदृष्ट्वाचंडमुंडौमहासुरौ उवाचकालींकल्याणीललितंचंडिकावचः २४ यस्माच्चंडंचमुंडंचगृहीत्वात्वमुपागता चामुंडेतिततोलोके ख्यातादेविभविष्यसि २५ इतिश्रीमार्कंडेयपुराणेसावर्णिके॰ देवीमाहात्म्येचंडमुंडवधोनामसप्तमोध्यायः ७

त्यर्थः २२ मयेति अत्रयुद्धयज्ञे महापशूइतिरूपकं उपहृतौ प्रधानांगद्वारेणचंडस्योपहारः २३ ऋषिरुवाच ताविति कालींललाटभवां कल्याणी- तिकर्तृविशेषणम् चंडिकाकौशिकी २४ यस्मादिति चंडशिरोद्वारा हेदेवि ख्याताभविष्यसीत्यन्वयः चामुंडेति पृषोदरादित्वात्साधुः २५ अनेनेयंता मसीकौशिकीजन्याकालीकौशिकीनियम्यामवतीत्याहुः इतिश्रिशिवभट्टसुतनागोजीभट्टकृतेसप्तशतीव्याख्यानेसप्तमोध्यायःसमाप्तः ७ २५

चंडेइति क्षयितेषुक्रुतक्षयेषु १ ततइति तेषांवधजकोपेनास्वाधीनचेताः अतएवस्त्रीवधेप्यस्यप्रवृत्तिरितिभावः सर्वसैन्यानामिति दैत्यानांविशेषणम् २ अद्येति उदायुधास्तत्संज्ञकाश्च कंबूनांतन्नाम्नांचतुराशीतिर्दैत्याइतिशेषः ३ कोटीति कोटिवीर्याणितन्नामानि धौम्राः धूम्रवंश्याः ४ कालकाःतन्नामानः दौर्हृदाः दुर्हृदोपत्यानि मौर्याः तन्नामानः तथाकालकायाअपत्यानिकालकेयाः असुराः सज्जाः ससामग्रीकाः

ऋषिरुवाच चंडेचनिहतेदैत्येमुंडेचविनिपातिते बहुलेषुचसैन्येषुक्षयितेष्वसुरेश्वरः १ ततःकोपपराधीनचे-
ताःशुंभःप्रतापवान् उद्योगंसर्वसैन्यानांदैत्यानामादिदेशह २ अद्यसर्वबलैर्दैत्याः षडशीतिरुदायुधाः कंबू
नांचतुराशीतिर्निर्यांतुस्वबलैर्वृताः ३ कोटिवीर्याणिपंचाशदसुराणांकुलानिवै शतंकुलानिधौम्राणां
निर्गच्छंतुममाज्ञया ४ कालकादौर्हृदामौर्याःकालकेयास्तथासुराः युद्धायसज्जानिर्यांतुचाज्ञयात्वरिताम
म ५ इत्याज्ञाप्यासुरपतिःशुंभोभैरवशासनः निर्जगाममहासैन्यःसहस्रैर्बहुभिर्वृतः ६ आयांतंचंडिकादृ
ष्ट्वातत्सैन्यमतिभीषणम् ज्यास्वनैःपूरयामासधरणीगगनांतरम् ७ ततःसिंहोमहानादमतीवकृतवा
न्नृप घंटास्वनेनतन्नादानंबिकाचोपबृंहयत् ८ धनुर्ज्यासिंहघंटानांनादापूरितदिङ्मुखा निनादैर्भीषणैः
कालीजिग्येविस्तारितानना ९ तन्निनादमुपश्रुत्यदैत्यसैन्यैश्चतुर्दिशम् देवीसिंहस्तथाकालीसरोषैःपरि
वारिताः १० एतस्मिन्नंतरेभूपविनाशायसुरद्विषाम् भवायामरसिंहानामतिवीर्यबलान्विताः ११

५ इतीति भैरवमु-
ग्रं ६ आयांतमिति आगतमित्यर्थः अंतरंमध्यम् ७ ततइति तन्नादानितिबहुवचनंमहानादमित्येकत्वाविवक्षया अतीवेत्यस्यानेकवारमित्यर्थो
वा उपबृंहयदित्यत्रागमशास्त्रस्यानित्यत्वात् अड्भावः ८ धनुरिति नादैःस्वीयैरापूरितदिङ्मुखाकाली धनुर्ज्यासिंहघंटानांभीषणैर्नादैर्जिग्येजि-
तादेव्या धनुरादिशब्दैःकालीशब्दोजितइतिभावः ९ तदिति कालीचंडीललाटजा सरोषैः सक्रोधैः १० एतस्मिन्निति देवीदानवसंपातावसरे भवायसं
पदे ११

ब्रह्मेति विष्णुशब्देनवराहनृसिंहावपिशक्तयःस्वातिरेकिण्योदेवताःशक्तिशक्तिमतोस्तादात्म्यात् १२ ब्रह्मादिरूपैरित्यर्थकंतद्रूपैरितिव्याचष्टे यस्ये ति तद्वत् तथाविधरूपभूषणवाहनेत्यर्थः १३ हंसेति विमानाग्रेइत्यस्यस्थितेतिशेषः अक्षसूत्रंजपमाला ब्रह्माणी ब्रह्माणमानयतिवेष्टयतीतिव्यु त्पत्त्यायंशब्दःसाधुः १४ माहेश्वरीति महाही तक्षकानंतौवलयौ चंद्ररेखा चंद्रकला सैवविभूषणंयस्याः १५ कौमारीति गुहरूपिणी गुहसमा नाकारा कुमारसंबंधिनीशक्तिरायथावित्यर्थान्नपौनरुक्त्यम् ऐंद्रीत्युक्तापियथाशक्रस्तथैवसेतिवत् अंबिकापदेनगुहस्यशिवव्यूहत्वंसूचयति

ब्रह्मेशगुहविष्णूनांतथैवेंद्रस्यशक्तयः शरीरेभ्योविनिष्क्रम्य तद्रूपैश्चंडिकांययुः १२ यस्यदेवस्ययद्रूपंयथाभूषणवा हनम् तद्वदेवहितच्छक्तिरसुरान्योद्धुमाययौ १३ हंसयुक्तविमानाग्रेसाक्षसूत्रकमंडलुः आयाताब्रह्मणःशक्ति र्ब्रह्माणीसाभिधीयते १४ माहेश्वरीवृषारूढात्रिशूलवरधारिणी महाहिवलयाप्राप्ताचंद्ररेखाविभूषणा १५ कौमारीशक्तिहस्ताचमयूरवरवाहना योद्धुमभ्याययौदैत्यानंबिकागुहरूपिणी १६ तथैववैष्णवीशक्ति- र्गरुडोपरिसंस्थिता शंखचक्रगदाशार्ङ्गखड्गहस्ताभ्युपाययौ १७ यज्ञवाराहमतुलंरूपंयाबिभ्रतोहरेः शक्तिः साप्याययौतत्रवाराहींबिभ्रतीतनुम् १८ नारसिंहीनृसिंहस्यबिभ्रतीसदृशंवपुः प्राप्तातत्रसटाक्षेपक्षिप्त नक्षत्रसंहतिः १९ वज्रहस्तातथैवैंद्रीगजराजोपरिस्थिता प्राप्तासहस्रनयनायथाशक्रस्तथैवसा २०

१६ तथैवेति अत्रशार्ङ्गपदेनबाणोप्युपलक्ष्यते बाहुभिर्गरुडारूढाशंखचक्रगदासिनी शार्ङ्गबाणधराजातावैष्णवीरूपशालिनीति वामनपुराणात् एतेनास्याःषड्भुजात्वंसूचितम् १७ यज्ञेति यज्ञांगकल्पितंवराहाकारं बिभ्रतोहरेरित्यनेनास्याविष्णुत्वमेवेतिसूचित म् एवंनृसिंहोपि तत्रैवकालीपुराणे शरभवराहयुद्धेविष्णोःशरभपक्षपातित्वंवराहबलहारकत्वमुक्तम् नृसिंहस्यचवराहानुयायित्वमुक्तंवि रुध्यतेतिवाच्यम् तस्यलीलामात्रत्वात् १८ १९ वज्रेति यथाशक्रइत्याकारपरं एवंचसर्वासु तदाकारताद्रष्टव्या गजराजऐरावतः २०

अतिविशिष्टतेजसः कौशिक्याः सविधियंतुमशक्तास्तादेवशक्तीरीशानोदेव्यैदर्शितवानित्याह ततइति ताभिःपरिवृतःईशानः ममप्रीत्या एताभिर्देवशक्तिभिः सहासुराहन्यंतामितिचंडिकामाहेत्यन्वयः स्वशक्तेःपार्वत्याःप्रादुर्भूतत्वेनधृष्टतयाईशानएवतथोक्तवानितिभावः अंडाधिकारिणइमेब्रह्मादयः अंडांतराधिकारिणांशुंभादिजितत्वेन धृष्टत्वासंभवात् २१ स्वस्यापिसहायप्रदर्शनेनेषाद्दृष्टाभगवतीतस्योत्तरंनाह किंतु काचिन्मशक्तिरित्याह ततइति अतिभीषणादर्शनमात्राद्भयकरी अत्युग्रारौद्रस्वभावा शिवानांशृगालीनांशतेननिनादिनी शतशब्दोनंतवाची निनदद्‌नंतशिवावृता २२ साचेति धूम्रजटिलंधूम्रवर्णजटावंतं अपराजिता तदाख्याअपरैरजिताच दूतभावंवार्त्तावहत्वं

ततःपरिवृतस्ताभिरीशानोदेवशक्तिभिः हन्यंतामसुराःशीघ्रंममप्रीत्याहचंडिकाम् २१ ततोदेवीशरीरात्तु-विनिष्क्रांतातिभीषणा चंडिकाशक्तिरत्युग्राशिवाशतनिनादिनी २२ साचाहधूम्रजटिलमीशानमपराजिता दूतत्वंगच्छभगवन्पार्श्वंशुंभनिशुंभयोः २३ ब्रूहिशुंभंनिशुंभंचदानवावतिगर्वितौ येचान्येदानवास्तत्रयुद्धाय समुपस्थिताः २४ त्रैलोक्यमिंद्रोलभतांदेवाःसंतुहविर्भुजः यूयंप्रयातपातालंयदिजीवितुमिच्छथ २५ बलावलेपादथचेद्भवंतोयुद्धकांक्षिणः तदागच्छततृप्यंतुमच्छिवाःपिशितेनवः २६ यतोनियुक्तोदौत्येनतयादेव्याशिवःस्वयम् शिवदूतीतिलोकेस्मिंस्ततःसाख्यातिमागता २७

गच्छशुंभनिशुंभयोःपार्श्वंचगच्छेत्यन्वयः आहेतिनिपातः कालमात्रेतेनाब्रवीदित्यर्थः त्रिमूर्त्यंतशिवापेक्षयायस्याःकौशिक्यास्तत्प्रादुर्भावकसमक्षतया आधिक्येनतस्यदूत्येतत्प्रेषणंनानुचितम् २३ ब्रूहीति येचतत्रशुंभांतिकेन्येदानवास्तांश्चब्रूहीत्यन्वयः युद्धाययुद्धंकर्त्तुम् २४ वचनमाह त्रैलोक्य-मितिस्पष्टम् २५ बलेति अवलेपोगर्वः मच्छिवाःयामयासहनिनदंत्यःप्रादुर्भूताःपिशितंमांसम् २६ यतइति दूत्यमेवदौत्यम् प्रज्ञाद्यण् शिवदूतीगौरादित्वात्ङीप् आर्षंगिपूर्वपदादितिवा २७ ५ ५ ५

तेपीति अमर्षेणासर्वतः पूरिताः यतः यंदेशमाक्रम्यकात्यायनीस्थितातंदेशंजग्मुरित्यन्वयः मूलशक्त्यभेदे तस्याअपिकात्यायनीत्वो क्तिः २८ ततइति प्रथममादौ अग्रेसंमुखे ववर्षुरितिगुणःछांदसः उद्धतःप्रकटः अनेनस्त्रीप्रथमतोहंतुमयोग्येतिविवेकराहित्येनरौद्रा विष्टत्वंसूचितम् २९ ३० तस्येति तस्याअग्रतइतिच्छेदः छांदसःसंधिः तथाचंडीवत् तदादेव्याशस्त्रच्छेदोखट्वांगम् कंकालपंजरम् पट्टि कावा कालीललाटजा कुर्वतीत्युत्तशास्त्राभावात् ३१ कमंडल्विति आक्षेपःप्रक्षेपः वीर्यंबलम् हततेजसः धावतीतिस्मयोगेभूतेलट्

तेपिश्रुत्वावचोदेव्याःशर्वाख्यातंमहासुराः अमर्षापूरिताजग्मुर्यतःकात्यायनीस्थिता २८ ततःप्रथममेवा ग्रेशरशक्त्यृष्टिवृष्टिभिः ववर्षुरुद्धतामर्षास्तांदेवीममरारयः २९ साचतान्प्रहितान्बाणान्शूलशक्तिपरश्व धान् चिच्छेदलीलयाध्मातधनुर्मुक्तैर्महेषुभिः ३० तस्याग्रतस्तथाकालीशूलपातविदारितान् खट्वांगपो थितांश्चान्यान्कुर्वतीव्यचरत्तदा ३१ कमंडलुजलाक्षेपहतवीर्यान्हतौजसः ब्रह्माणीचाकरोच्छत्रून्येन येनस्मधावति ३२ माहेश्वरीत्रिशूलेन तथाचक्रेणवैष्णवी दैत्यान्जघानकौमारी तथाशक्त्यातिकोपना ३३ ऐंद्रीकुलिशपातेनशतशोदैत्यदानवाः पेतुर्विदारिताभूमौरुधिरौघप्रवर्षिणः ३४ तुंडप्रहारविध्व- स्तादंष्ट्राग्रक्षतवक्षसः वाराहमूर्त्यान्यपतंश्चक्रेणचविदारिताः ३५ नखैर्विदारितांश्चान्यान् भक्षयंतीमहा सुरान् नारसिंहीचचाराजौनादापूर्णदिगंबरा ३६ चंडाट्टहासैरसुराःशिवदूत्यभिदूषिताः पेतुर्विदारिताभू मौतांश्चखादाथसातदा ३७

येनयेनप्रदेशेन ३२ माहेश्वरीतिस्पष्टम् ३३ ऐंद्रीति दैत्यदानवयोर्मातृतोभेदः ऐंद्र्याः कुलिशपातेनेत्यर्थः ३४ तुंडेति वाराहीचासौमूर्त्तिश्चवाराहमूर्त्तिस्तयाचक्रेणेत्यनेनवाराह्यामुखमेववराहसदृशंनत्वन्यत् एवंशक्तिमत्तोवराहस्यापिबोध्यम् ३५ नखैरिति आजौरणेअंबरमाकाशं ३६ चंडेति चंडउत्कटःसकोपोवा शिवदूत्यभिदूषिताइतितृतीयासमासः शापितमूर्छाः साशिवदूती ३७

इतिपूर्वोक्तैरभ्युपायैः संग्रामसाधनैः दैत्यान्मर्दयंतं मातृगणं दृष्ट्वा नेशुः पलायिताइत्यन्वयः ब्रह्माण्याद्या अष्टमातरः ब्राह्मीमाहेश्वरी चैवकौ
मारीवैष्णवीतथा वाराहीनारसिंह्यैंद्रीचामुंडामातरः स्मृताइतिडामरतंत्रेनवार्णविधानेउक्ताः ३८ पलायनेति रक्तंबीजंकारणंयस्यसः रक्त
बीजः ३९ तदेवाह रक्तेति अस्यरक्तबीजस्यमेदिन्याः मेदिन्यांस्थितेइत्यर्थः ल्यप्लोपेपंचमी ४० सरक्तबीजः ४१ कुलिशेनेति तस्यरक्त

इतिमातृगणंक्रुद्धंमर्दयंतंमहासुरान् दृष्ट्वाभ्युपायैर्विविधैर्नेशुर्देवारिसैनिकाः ३८ पलायनपरान्दृष्ट्वादैत्यान्
मातृगणार्दितान् योद्धुमभ्याययौक्रुद्धोरक्तबीजोमहासुरः ३९ रक्तबिंदुर्यदाभूमौपतत्यस्यशरीरतः समुत्प
ततिमेदिन्यांतत्प्रमाणोमहासुरः ४० युयुधेसगदापाणिरिंद्रशक्त्यामहासुरः ततश्चैंद्रीस्ववज्रेणरक्तबीजम
ताडयत् ४१ कुलिशेनाहतस्याशुबहुसुस्रावशोणितम् समुत्तस्थुस्ततोयोधास्तद्रूपास्तत्पराक्रमाः ४२
यावंतः पतितास्तस्यशरीराद्रक्तबिंदवः तावंतः पुरुषाजातास्तद्वीर्यबलविक्रमाः ४३ तेचापियुयुधुस्तत्रपु
रुषारक्तसंभवाः सममातृभिरत्युग्रशस्त्रपातातिभीषणम् ४४ पुनश्चवज्रपातेनक्षतमस्यशिरोयदा व
वाहरक्तंपुरुषास्ततोजाताः सहस्रशः ४५ वैष्णवीसमरेचैनंचक्रेणाभिजघानह गदयाताडयामासऐंद्रीत
मसुरेश्वरम् ४६ वैष्णवीचक्रभिन्नस्यरुधिरस्रावसंभवैः सहस्रशोजगद्व्याप्तंतत्प्रमाणैर्महासुरैः ४७ शक्त्या
जघानकौमारीवाराहीचतथासिना माहेश्वरीत्रिशूलेनरक्तबीजंमहासुरम् ४८ सचापिगदयादैत्यः सर्वाएवा
हनत्पृथक् मातृः कोपसमाविष्टोरक्तबीजोमहासुरः ४९

बीजस्य ४२ यावंतइतिवीर्यंप्रभावः बलंशारीरंविक्रमः उत्साहरूपः ४३ तेइ
तिसमंसह अत्युग्रेतिशस्त्रविशेषणंसमस्तम् ४४ पुनश्चेति ववाहेतिबहिर्गतावित्यस्यरूपम् ४५ वैष्णवीति ऐंद्र्याः शक्तेरितंपराङ्मुखंस्वंस्वसंमुखंप्रा
प्तं एनंवैष्णवीचक्रेणाभिजघानगदयाचताडयामासेत्यन्वयः ४६ ४७ शक्त्येति ४८ सचापीति अहनदितिछांदसं दितेरपत्यंदैत्यः महांतोसुराः
यस्मादितिनपौनरुक्त्यम् ४९

५० तैश्चेति उक्तमंनिरतिशयंसकलंजगदित्यतिशयोक्तिः ५१ तानिति तान् विषण्णान्दृष्ट्वा सत्वरात्वरयासहितांचंडिकासुरान्प्राह यूयं माविषीदतेतिशेषः एवंसुरानाश्वास्यविस्तीर्णवदनेनरक्तबिंदोरितिजात्यपेक्षयाततोजातान्महासुरान् मच्छस्त्रपातसंभूतान्रक्तबिंदूंश्च भूमिमप्राप्तानेवप्रतीच्छगृहाण ५३ किंच पानसमयेत्वद्वक्त्रेसमुत्पन्नान् महासुरान्भक्षयंतीरणेचर एवंप्रकारेणैवदैत्यःक्षयंगमिष्यति ५४

तस्याहतस्यबहुधाशक्तिशूलादिभिर्भुवि पपातयोवैरक्तौघस्तेनासन्शतशोसुराः ५० तैश्चासुरासृक्संभूतैरसुरैःसकलंजगत् व्याप्तमासीत्ततोदेवाभयमाजग्मुरुत्तमम् ५१ तान्विषण्णान्सुरान्दृष्ट्वाचंडिकाप्राहसत्वरा उवाचकालींचामुंडेविस्तीर्णंवदनंकुरु ५२ मच्छस्त्रपातसंभूतान्रक्तबिंदून्महासुरान् रक्तबिंदोःप्रतीच्छत्वंवक्त्रेणानेनवेगिना ५३ भक्षयंतीचररणेतदुत्पन्नान्महासुरान् एवमेषक्षयंदैत्यःक्षीणरक्तोगमिष्यति ५४ भक्ष्यमाणस्त्वयाचोग्रानचोत्पत्स्यंतिचापरे इत्युक्त्वातांततोदेवीशूलेनाभिजघानतम् ५५ मुखेनकालीजगृहेरक्तबीजस्यशोणितम् ततोसावाजघानाथगदयातत्रचंडिकाम् ५६ नचास्यावेदनांचक्रेगदापातोल्पिकामपि तस्याहतस्यदेहात्तुबहुसुस्रावशोणितम् ५७ यतस्ततस्तद्वक्त्रेणचामुंडासंप्रतिच्छति मुखेसमुद्गतायेस्यारक्तपातान्महासुराः ५८ तांश्चखादाथचामुंडापपौतस्यचशोणितम् देवीशूलेनवज्रेणबाणैरसिभिऋष्टिभिः ५९ जघानरक्तबीजंतंचामुंडापीतशोणितम् सपपातमहीपृष्ठेशस्त्रसंघसमाहतः ६०

भक्ष्यमाण इति उत्पत्स्यंतीति अनुदात्तेत्वलक्षणम् नङोनित्यत्वान्नतङ् ५५ मुखेनेति शोणितंभूगतमेव विस्तीर्णत्वाद्वदनस्य असौरक्तबीजः तत्रयुद्धे ५६ नचेति चिदानंदात्मत्वादितिभावः ५७ यतस्ततइति सर्वतइत्यर्थः अति विस्तीर्णत्वात् हतस्यउत्तरार्द्धमुत्तरान्वयि ५८ तांश्चेति उत्तरार्द्धमुत्तरान्वयि असिभिरितिक्रियापेक्षंबहुवचनं ऋष्टिभिरित्यप्येवम् ऋष्टिरुभयतोधारोसिः ५९ जघानेति शस्त्रसंघैःसमूहैःसमाहतइतितृतीयातत्पुरुषः ६०

नीरक्तश्चेति कातर्यात् निःशेषरुधिरत्वात् नीरक्तश्चसन् मातृगणोब्रह्माण्यादिसमूहोननर्त्तेत्यर्थः ६१ ६२ इतिशिवभट्टकृतसतीगर्भजनागोजीभट्टकृतेसप्तशतीव्याख्यानेअष्टमोऽध्यायः ८ राजोवाच विचित्रमिति राजाकृरथः चरितंकर्म माहात्म्यंप्रभावः समाहारद्वंद्वः आश्रितंजनकम् १ २ ऋषिरुवाच चकारेति आहवेरणे ३ हन्यमानमिति उद्वहन् धारयत् ४ संदष्टोष्ठपुटाः दंताभ्यामंतःसंधृतोष्ठाः तथासतिपुटाकारताभवति ५ ६

नीरक्तश्चमहीपालरक्तबीजोमहासुरः ततस्तेहर्षमतुलमवापुस्त्रिदशानृप ६१ हतेमातृगणास्तस्मिन्ननर्त्तासृङ्मदोद्धताः ६२ इतिश्रीमार्कंडेयपुराणे॰ देवीमाहात्म्येरक्तबीजवधाख्योअष्टमोध्यायः ८ राजोवाच विचित्रमिदमाख्यातंभगवन्भवतामम देव्याश्चरितमाहात्म्यंरक्तबीजवधाश्रितम् १ भूयश्चेच्छाम्यहंश्रोतुंरक्तबीजेनिपातिते चकारशुंभोयत्कर्मनिशुंभश्चातिकोपनः २ ऋषिरुवाच चकारकोपमतुलंरक्तबीजेनिपातिते शुंभासुरोनिशुंभश्चहतेष्वन्येषुचाहवे ३ हन्यमानंमहासैन्यंविलोक्यामर्षमुद्वहन् अभ्यधावन्निशुंभोथमुख्ययासुरसेनया ४ तस्याग्रतस्तथापृष्ठेपार्श्वयोश्चमहासुराः संदष्टोष्ठपुटाःक्रुद्धाहंतुंदेवीमुपाययुः ५ आजगाममहावीर्यःशुंभोपिस्वबलैर्वृतः निहंतुंचंडिकांकोपात्कृत्वायुद्धंतुमातृभिः ६ ततोयुद्धमतीवासीद्देव्याशुंभनिशुंभयोः शरवर्षमतीवोग्रंमेघयोरिववर्षतोः ७ चिच्छेदास्तांछरांस्ताभ्यांचंडिकास्वशरोत्करैः ताडयामासचांगेषुशस्त्रौघैरसुरेश्वरौ ८ निशुंभोनिशितंखड्गंचर्मचादायसुप्रभम् अताडयन्मूर्ध्निसिंहंदेव्यावाहनमुत्तमम् ९ ताडितेवाहनेदेवीक्षुरप्रेणासिमुत्तमम् निशुंभस्याशुचिच्छेदचर्मचाप्यष्टचंद्रकम् १० छिन्नेचर्मणिखड्गेचशक्तिंचिक्षेपसोसुरः तामप्यस्यद्विधाचक्रेचक्रेणाभिमुखागताम् ११

ततइति देव्याइतिसहार्थेतृतीया ७ चिच्छेदेति ताभ्यामस्तान्क्षिप्तानित्यन्वयः ८ ९ ताडितेइति क्षुरविशेषःचर्मवालकं अष्टसंख्याकरत्नादिघटितंचंद्राकारसहितम् १० छिन्नेइति शक्तिक्षेपोदेवींप्रति अभिमुखागतांतांदेवीचिच्छेदेत्यर्थः ११ ५ ५

कोपेति जग्राहग्रहणपूर्वकंप्रक्षेपेत्रग्रहिः आयांतंतच्छूलं १२ आविध्यभ्रामयित्वा देव्याकर्त्रात्रिशूलेनकरणेन सापिगदाभिन्ना भस्मत्वमागता आपातितान्
अंतर्भाविण्यर्थात्युक्तः १३ पुंगवश्रेष्ठं अत्रनिशुंभस्यमूर्छासंपादनेन पातनम् १४ तस्मिन्निति प्रययौशुंभइतिशेषः १५ सइति तथासामुद्रिकाप्रकारेणात्युच्चै-
र्भुजैर्नभोव्याप्यबभावित्यर्थः १६ आयांतमागच्छंतम् १७ स्वनेनचेति चेनशंखज्याशब्दयोःसमुच्चयः वधोनाशःविधायिनेतिस्वनविशेषणम् १८ उपदिशः

कोपाध्मातोनिशुंभोथशूलंजग्राहदानवः आयांतंमुष्टिपातेन देवीतच्चाप्यचूर्णयत् १२ आविध्याथगदांसोपिचिक्षेप प्रतिचंडिकाम् सापिदेव्यात्रिशूलेनभिन्नाभस्मत्वमागता १३ ततःपरशुहस्तंतमायांतंदैत्यपुंगवम् आहत्यदेवीबाणौघैरपातयतभूतले १४ तस्मिन्निपतितेभूमौनिशुंभेभीमविक्रमे भ्रातर्यतीवसंक्रुद्धःप्रययौयोद्धुमंबिकाम् १५ सरथस्थस्तथात्युच्चैर्गृहीतपरमायुधैः भुजैरष्टाभिरतुलैर्व्याप्याशेषंबभौनभः १६ तमायांतंसमालोक्यदेवीशंखमवादयत् ज्याशब्दंचापिधनुषश्चकारातीवदुःसहम् १७ पूरयामासककुभोनिजघंटास्वनेनच समस्तदैत्यसैन्यानां तेजोवधविधायिना १८ ततःसिंहोमहानादैस्त्याजितेभमहामदैः पूरयामासगगनंगांतथैवदिशोदश १९ ततः कालीसमुत्पत्यगगनंक्ष्मामताडयत् कराभ्यांतन्निनादेनप्राक्स्वनास्तेतिरोहिताः २० अट्टाट्टहासमशिवंशिवदूतीचकारह तैःशब्दैरसुरास्त्रेसुःशुंभःकोपंपरंययौ २१ दुरात्मंस्तिष्ठतिष्ठेतिव्याजहारांबिकायदा तदाजयेत्यभिहितं देवैराकाशसंस्थितैः २२ शुंभेनागत्ययाशक्तिर्मुक्ताज्वालातिभीषणा आयांतीवह्निकूटाभासानिरस्तामहोल्कया २३ सिंहनादेनशुंभस्यव्याप्तंलोकत्रयांतरम् निर्घातनिस्वनोघोरोजितवानवनीपते २४

सामान्यदिगाक्षेपेपादिकृत्वंपूर्वादीनांदशानां तदाहदशेति १९ समुत्पत्यउत्प्लुत्यपुनरवतीर्यपृथ्वीं २० अट्टाट्टहासंशाकंध्यादित्वात्सररूपम् अशिवंरिपूणांभयदम् २१ आकाशेसंस्थितैः
देवैःदानवसंग्रामदर्शनायतत्रस्थितैः २२ महोल्कयेति महाज्वालावत्याशक्त्येत्यर्थकं यद्वा तन्नामकशक्त्येत्यर्थकम् २३ सिंहेति उत्तरार्द्धस्यतथापीत्यादि निर्घात- २९

निःस्वनःउत्पातध्वनिः जितवानित्यस्यशंभनादमितिशेषः २४ शंभेति अनेनदेवीशंभयोःसमयुद्धमुक्तम् २५ ततइति अभिहतःसमं ताद्धतोभिहतः २६ ततइति शंभमूर्च्छानंतरं निशंभोयःपूर्वंमूर्च्छितः आत्तंगृहीतम् २७ पुनरिति दनोःपुत्रोपिदितिजसमानशील त्वाद्दितिजः २८ ततइति दुर्गेसंकटे आर्त्तेःपीडायाः नाशिनीतिणिनिप्रत्ययः २९ ततइति दैत्यसेनयासमावृतः ३० ३१ शूलेति समायां

शंभमुक्तान्शरान्देवीशंभस्तत्प्रहितान्शरान् चिच्छेदस्वशरैरुग्रैःशतशोथसहस्रशः २५ ततःसाचंडिकाक्रु द्धाशूलेनाभिजघानतम् सतदाभिहतोभूमौमूर्च्छितोनिपपातह २६ ततोनिशंभःसंप्राप्यचेतनामात्तकार्मुकः आजघानशरैर्देवींकालींकेसरिणंतथा २७ पुनश्चकृत्वाबाहूनामयुतंदनुजेश्वरः चक्रायुधेनदितिजश्छादयामा सचंडिकाम् २८ ततोभगवतीक्रुद्धादुर्गादुर्गार्त्तिनाशिनी चिच्छेदतानिचक्राणिस्वशरैःसायकांश्चतान् २९ ततो निशंभोवेगेनगदामादायचंडिकाम् अभ्यधावतवैहंतुंदैत्यसेनासमावृतः ३० तस्यापततएवाशुगदांचिच्छेद चंडिका खड्गेनशितधारेणसचशूलंसमाददे ३१ शूलहस्तंसमायांतंनिशंभममरार्दनम् हृदिविव्याधशूलेनवेगा- विद्धेनचंडिका ३२ भिन्नस्यतस्यशूलेनहृदयान्निःसृतोपरः महाबलोमहावीर्यस्तिष्ठेतिपुरुषोवदन् ३३ तस्यनि- ष्क्रामतोदेवीप्रहस्यस्वनवत्ततः शिरश्चिच्छेदखड्गेनततोसावपतद्भुवि ३४ ततःसिंहश्चखादोग्रदंष्ट्राक्षुण्णशि रोधरान् असुरांस्तांस्तदाकालीशिवदूतीतथापरान् ३५ कौमारीशक्तिनिर्भिन्नाःकेचिन्नेशुर्महासुराः ब्रह्माणी मंत्रपूतेनतोयेनान्येनिराकृताः ३६ माहेश्वरीत्रिशूलेनभिन्नाःपेतुस्तथापरे वाराहीतुंडघातेनकेचिच्चूर्णीकृताभु वि ३७

तम् संमुखमायांतम् वेगाविद्धेनवेगात्क्षिप्तेन ३२ ३३ स्वनवदितिप्रहस्येत्यस्यविशेषणम् ३४ ततइति उग्रमितिक्रि याविशेषणम् कालीशिवदूतीचचखादेत्यन्वयः ३५ निराकृताःध्वस्ताः मंत्रोत्रप्रणवः ३६ ३७ ५ ५ ५

खंडंखंडंखंडप्रकाराः खंडस्यखंडावायस्यांक्रियायांतथाकृताः आद्येप्रकारेगुणवचनस्येतिद्वित्वम् वज्रेणचखंडंखंडंकृताइत्येव ३८ विनेशुः मृताः नष्टाः पलायिताः ३९ इतिशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागोजीभट्टकृतेसप्तशतीव्याख्यानेनवमोध्यायः ९ ऋषिरुवाच निशुंभमिति १ बलेति बलगर्वेणदुर्विनीते दुर्गेमागर्वमावह यात्वमतिमानिनीसतीअन्यासांबलमाश्रित्ययुध्यसेइत्यन्वयः २ देव्युवाच एकैवेति एकास्वगतसजातीयभेदहीना परमात्मस्वरूपत्वात् अपरान्या ममसहायभूताद्वितीयाकास्तिनकापीत्यर्थः अनुभूयमानस्तुभेदोन

खंडंखंडंचचक्रेणवैष्णव्यादानवाः कृताः वज्रेणचैंद्रीहस्ताग्रविमुक्तेनतथापरे ३८ केचिद्विनेशुरसुराःकेचिन्न ष्टामहाहवात् भक्षिताश्चापरेकालीशिवदूतीमृगाधिपैः ३९ इतिश्रीमार्कंडेयपुराणेसावर्णिके॰ देवीमाहात्म्ये निशुंभवधोनामनवमोध्यायः ९ ऋषिरुवाच निशुंभंनिहतंदृष्ट्वाभ्रातरंप्राणसंमितम् हन्यमानंबलंचैवशुं भःक्रुद्धोब्रवीद्वचः १ बलावलेपाद्दुष्टेत्वंमादुर्गेगर्वमावह अन्यासांबलमाश्रित्ययुध्यसेयातिमानिनी २ देव्युवाच एकैवाहंजगत्यत्रद्वितीयाकाममापरा पश्यैतादुष्टमय्येवविशंत्योमद्विभूतयः ३ ततःसमस्तास्तादेव्योब्रह्माणीप्र मुखालयम् तस्यादेव्यास्तनौजग्मुरेकैवासीत्तदांबिका ४ देव्युवाच अहंविभूत्याबहुभिरिहरूपैर्यदास्थिता तत्सं हृतंमयैकैवतिष्ठाम्याजौस्थिरोभव ५ ऋषिरुवाच ततःप्रववृतेयुद्धंदेव्याःशुंभस्यचोभयोः पश्यतांसर्वदेवा नामसुराणांचदारुणम् ६ शरवर्षैःशितैःशस्त्रैस्तथास्त्रैश्चैवदारुणैः तयोर्युद्धमभूद्भूयःसर्वलोकभयंकरम् ७

वास्तवइत्याह पश्येति वाक्यार्थस्यकर्मत्वं मद्विभूतयइत्यनेनभेदंनिरस्यति ३ ततइति तनौशरीरे लयंअपृथक्भावं अनेनब्रह्मादिभ्यः आविर्भूतानामप्य त्रलयदर्शनेनसमस्तोपादानत्वमस्याएवेतिदर्शयति तच्चमूलशक्त्यभेदादित्युक्तम् ४ देव्युवाच अहमिति अहंविभूत्यैश्वर्येणबहुभिःरूपैःयद्बहुत्वमास्थि तानद्बहुत्वंमयासंहृतंतस्मादहमेकैवतिष्ठामि त्वमपिरणेस्थिरोभवेत्यर्थः अनेनापितदेवदृढीकृतम् ५ ऋषि॰ ततइति पश्यतामित्यनादरेषष्ठी ६ भूयःम हत् ७

८ उग्रंचतत्हुंकारोच्चारणंचतदादिभूतंयेषामस्त्राणाम् ९ ततस्तस्मात्कुपिताधनुःइषुभिःसह १० छिन्नेइति तथातेनप्रकारेणछिन्नेधनु
षीत्यन्वयः ११ ततइति चर्मचेतिचेनाश्वसारथ्योःसमुच्चयः १३ तदाह हताश्वइति १४ १५ समुष्टिमिति देव्याःहृदयेइत्यन्वयः तलंप्रसृतत्वपे

दिव्यान्यस्त्राणिशतशोमुमुचेयान्यथांबिका बभंजतानिदैत्येंद्रस्तत्सतीघातकर्तृभिः ८ मुक्तानितेनचास्त्राणि
दिव्यानिपरमेश्वरी बभंजलीलयैवोग्रहुंकारोच्चारणादिभिः ९ ततःशरशतैर्देवीमाच्छादयतसोसुरः सा-
पितत्कुपितादेवीधनुश्चिच्छेदचेषुभिः १० छिन्नेधनुषिदैत्येंद्रस्तथाशक्तिमथाददे चिच्छेददेवीचक्रेणताम
प्यस्यकरस्थिताम् ११ ततःखड्गमुपादायशतचंद्रंचभानुमत् अभ्यधावततांदेवींदैत्यानामधिपेश्वरः १२
तस्यापततएवाशुखड्गंचिच्छेदचंडिका धनुर्मुक्तैःशितैर्बाणैश्चर्मचार्ककरामलम् १३ हताश्वःसतदादैत्यश्छि
न्नधन्वाविसारथिः जग्राहमुद्गरंघोरमंबिकानिधनोद्यतः १४ चिच्छेदापततस्तस्यमुद्गरंनिशितैःशरैः तथा
पिसोभ्यधावत्तांमुष्टिमुद्यम्यवेगवान् १५ समुष्टिंपातयामासहृदयेदैत्यपुंगवः देव्यास्तंचापिसादेवीतलेनोर
स्यताडयत् १६ तलप्रहाराभिहतोनिपपातमहीतले सदैत्यराजःसहसापुनरेवतथोत्थितः १७ उत्पत्यचप्रगृ
ह्योच्चैर्देवींगगनमास्थितः तत्रापिसानिराधारायुयुधेतेनचंडिका १८ नियुद्धंखेतदादैत्यश्चंडिकाचपरस्परम्
चक्रतुःप्रथमंसिद्धमुनिविस्मयकारकम् १९ ततोनियुद्धंसुचिरंकृत्वातेनांबिकासह उत्पात्यभ्रामयामासचि
क्षेपधरणीतले २० सक्षिप्तोधरणींप्राप्यमुष्टिमुद्यम्यवेगतः अभ्यधावतदुष्टात्माचंडिकानिधनेच्छया २१

टः १६ १७ उच्चैर्गग
नंइत्यन्वयः आस्थितः आश्रितवान् निराधारास्वप्रयत्नेतरयाताभावहेतुहीनातेनशुंभेन १८ नियुद्धंबाहुयुद्धंतद्विशेषणंप्रथममितिमुख्यार्थकं सि-
द्धाःदेवयोनिविशेषाः मुनयोऋषयः १९ उत्पात्यकंदुकवदुपरिक्षिप्तः पतनसमयेचरणमुद्धृत्यभ्रामयामास धरणीतलेचिक्षेपचेत्यर्थः २० २१

२२ २३ २४ उत्पातेति उत्पातसूचकामेघाः शुभादेवाशुभंच उल्कादिव्यतेजापाकृशंभवधात् तथातद्वत्सरितोमार्गवाहिन्यः नपूर्ववदुत्पथगामिन्यः आसन् तत्र शुंभे २५ २६ पुण्याः अनुकूलाः २७ जज्वलुरिति अग्नयः आहवनीयादयः शांताः सौम्याः संतोजज्वलुः शांताः दिक्षुजनिताः स्वनाः उत्पातसूचकस्फुरणादिशब्दोयेषांते २८ इतिशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागोजीभ॰ दशमोध्यायः १० ऋषिरुवाच देव्येति

तमायांतंततोदेवीसर्वदैत्यजनेश्वरम् जगत्यांपातयामासभित्वाशूलेनवक्षसि २२ सगतासुः पपातोर्व्यांदेवीशूलाग्रविक्षतः चालयन्सकलांपृथ्वींसाब्धिद्वीपांसपर्वताम् २३ उत्पातमेघाः सोल्कायेप्रागासंस्तेशमंययुः सरितोमार्गवाहिन्यस्तथासंस्तत्रपातिते २४ ततः प्रसन्नमखिलंहतेतस्मिन्दुरात्मनि जगत्स्वास्थ्यमतीवापनिर्मलंचाभवन्नभः २५ ततोदेवगणाः सर्वेहर्षनिर्भरमानसाः बभूवुर्निहतेतस्मिन्गंधर्वाललितंजगुः २६ अवादयंस्तथैवान्येननृतुश्चाप्सरोगणाः ववुः पुण्यास्तथावाताः सुप्रभोभूद्दिवाकरः २७ जज्वलुश्चाग्नयः शांताः शांतादिग्जनितस्वनाः २८ इतिश्रीमार्कंडेयपुराणेसावर्णिकेमन्वंतरेदेवीमाहात्म्येशुंभवधोनामनवमोध्यायः ९ ऋषिरुवाच देव्याहतेतत्रमहासुरेंद्रेसेंद्राः सुरावन्हिपुरोगमास्ताम् कात्यायनींतुष्टुवुरिष्टलाभाद्विकाशिवक्त्रास्तुविकाशिताशाः १ देविप्रपन्नार्तिहरेप्रसीदप्रसीदमातर्जगतोखिलस्य प्रसीदविश्वेश्वरिपाहिविश्वंत्वमीश्वरीदेविचराचरस्य २ आधारभूताजगतस्त्वमेकामहीस्वरूपेणयतः स्थितासि

तत्रयुद्धेवन्हिपुरोगमाः वन्हिमुख्याः कात्यायनीमित्यनेनपरस्परमासामैक्यंसूचयति इष्टस्यशुंभादिवधस्यलाभात्प्राप्तेः नुमागमः विकाशीनिविकस्वराणिवक्त्राणियेषां तेतुपादपूरणे विकाशिताः प्रकाशिताः आशादिशः १ देवीति प्रपन्नाः भक्ताः आदरेप्रसीदेतित्रिरुक्तिः चराचरस्यमध्येत्वमीश्वरी स्वतंत्रा इतरत्सर्वंत्वत्परतंत्रमितिभावः २ आधारभूतेति तत्रहेतुः महीस्वरूपेणेतिस्थितिः अपांस्वरूपस्थितया अबभिन्नस्वरूपेणेतिस्थितयागमकत्वा ३१

त्समासः आप्यायते प्यायीत्यतः कर्मणीयकौ अनेनोक्तलक्षणेनसर्वात्म्यंविवक्षितम् ३ त्वमिति आद्यपादेपालनशक्तिमत्वं द्वितीयेकारणश
क्तिमत्वम् माया ऽविद्या त्वयैतत्संमोहितंसंसारगर्त्तेपातितम् तत्किंमोक्षोनास्त्येवेत्यतआह त्वंप्रसन्नाकृतप्रसादाचेत्प्रसिद्दम् भुविजगति मुक्ति
हेतुः ४ विद्याइति अंगानि ६ वेदाश्चत्वारो ४ मीमांसा ११ न्यायविस्तरः १२ पुराणं १३ धर्मशास्त्रं १४ चविद्याह्येताश्चतुर्दश आयुर्वेदधनुर्वेदगंध
र्वार्थशास्त्रैःसहाष्टादशभेदाः अंशाःसकलाश्चतुःषष्ठिकलोपेताः पातिव्रत्यसौंदर्यतारुण्याद्युपेताःसमस्ताःस्त्रियोपितवांशाः त्वयैकयैतत्पूरितम्
अंतर्बहिश्चव्याप्तम् एवंचत्वत्तः पृथक्भूतस्याभावात् अतस्तेस्तुत्येविषयेपरा परागौणी मुख्याचयाउक्तिस्तद्रूपास्तुतिः कातेइत्यर्थः यद्वा उक्तिरूपा

अपांस्वरूपस्थितयात्वयैतदाप्यायते कृत्स्नमलंघ्यवीर्ये ३ त्वंवैष्णवीशक्तिरनंतवीर्याविश्वस्यबीजंपरमासिमा
या संमोहितंदेविसमस्तमेतत्त्वंवैप्रसन्नाभुविमुक्तिहेतुः ४ विद्याःसमस्तास्तवदेविभेदाःस्त्रियःसमस्ताःसकला
जगत्सु त्वयैकयापूरितमंबयैतत्कातेस्तुतिःस्तव्यपरापरोक्तिः ५ सर्वभूतायदादेवीस्वर्गमुक्तिप्रदायिनी त्वंस्तुता
स्तुतयेकावाभवंतुपरमोक्तयः ६ सर्वस्यबुद्धिरूपेणजनस्यहृदिसंस्थिते स्वर्गापवर्गदेदेविनारायणिनमो
स्तुते ७ कलाकाष्ठादिरूपेणपरिणामप्रदायिनी विश्वस्योपरतौशक्तेनारायणिनमोस्तु ते ८

त्वमेवातः कातेस्तुतिः ५ पुनरपिस्तुतेरघटनामाह सर्वेति सर्वभूताविश्वात्मिका देवीद्योतनशीला स्वर्गमुक्त्योःप्रकर्षेणदात्रीति यदात्वंस्तु
ता तदावास्तुतयेपरमा अधिकाउक्तयः काभवंतुनकापीत्यर्थः ६ तथाप्युपगम्याप्याह सर्वस्येति बुद्धिर्निश्चयात्मकज्ञानं तद्द्वारेवस्वर्गापवर्ग
दात्वं नारायणस्यविष्णोःशक्तिर्नारायणीतत्संबोधनेशब्दसत्वप्रधानावैष्णवीत्वमितिध्वन्यते तेतुभ्यं यद्वानारस्यजीवसमूहस्यायतीस्थान
भूता तद्रूपा तत्साधनं ७ कलेति कलेति त्रिंशत्काष्ठाःअष्टादशनिमेषाःकाष्ठा आदिनाक्षणमुहूर्तादयःपरिणामोजननानामवस्थाविशेषः ते
नारवंडकालरूपत्वम् तदेवपुनराह विश्वस्योपरतौनाशे शक्तेनानाशक्तिमतीइत्यर्थः कालस्यैवजगद्भक्षकत्वात् ८ ७ ७

सर्वेति सर्वमंगलानांमंगलत्वरूपेशिवे कल्याणकर्त्रि शरण्येशरणार्हे त्र्यंबकेत्रिनेत्रे गौरिगौरवर्णे अनेनशैवीत्वमप्यस्याः ध्वनितम् ९ सृष्टीति आ
धारेणब्रह्मादीनांसृष्ट्यादिशक्तित्वमेवेत्युक्तम् सनातनिनित्ये गुणानांमहदादीनां आश्रयभूते अगुणमयेअविद्यमानगुणकृतविकारे १० शरणे
ति दीनाःसर्गादिकदुःखभाजः आर्त्ताः तस्करादिपीडिताः परायणस्तत्परः तदुपपादकमार्त्तिहरेइति नियतः आर्त्तेःपीडायाःहंत्रीत्यर्थः
११ हंसेति हंसयुक्तविमानस्थिते ब्रह्माणीरूपधारिके कुशांजलंतस्यायंकौशः कमंडलुः तदंभसः क्षरिकेसेविके १२ त्रिशूलेति माहेश्वरीस्व-

सर्वमंगलमांगल्येशिवेसर्वार्थसाधिके शरण्येत्र्यंबकेगौरिनारायणिनमोस्तुते ९ सृष्टिस्थितिविनाशा
नांशक्तिभूतेसनातनि गुणाश्रयेगुणमयेनारायणिनमोस्तुते १० शरणागतदीनार्त्तपरित्राणपरायणे -
सर्वस्यार्त्तिहरेदेविनारायणिनमोस्तुते ११ हंसयुक्तविमानस्थेब्रह्माणीरूपधारिणि कौशांभः क्षरिकेदे
विनारायणिनमोस्तुते १२ त्रिशूलचंद्राहिधरेमहावृषभवाहिनि माहेश्वरीस्वरूपेणनारायणिनमोस्तुते १३
मयूरकुक्कुटवृतेमहाशक्तिधरेनघे कौमारीरूपसंस्थानेनारायणिनमोस्तुते १४ शंखचक्रगदाशार्ङ्गगृहीत
परमायुधे प्रसीदवैष्णवीरूपेना० १५ गृहीतोग्रमहाचक्रेदंष्ट्रोद्धृतवसुंधरे वराहरूपिणिशिवेना० १६ नृसिं
हरूपेणोग्रेणहंतुंदैत्यान्कृतोद्यमे त्रैलोक्यत्राणसहितेना० १७ किरीटिनिमहावज्रेसहस्रनयनोज्वले वृत्र
प्राणहरेचैंद्रिना० १८ शिवदूतीस्वरूपेणहतदैत्यमहाबले घोररूपेमहारावेनारायणिनमोस्तुते १९

रूपेणेतिपूर्वार्द्धतान्वयि १३ मयूरेति मयूरकुक्कुटंतस्मिच्छंतेनवृते कुक्कुटः कुकुभोपि ध्वजेनशिखिबर्हाणामुच्छ्रितेनसमावृतेतिहरिवंशो
क्तेः अनघे अघरहिते कुमारशक्तेरिवरूपंसंस्थानं अवयवसन्निवेशश्चयस्याः १४ शंखेति शंखादीनिगृहीतानिपरमायुधानियया १५ ३२
नृसिंहेति त्रैलोक्यत्राणायसम्यक्हितेलोपः १६,१७ महावज्रे महत्वज्रंयस्याः १८ शिवेति हतंदैत्यानांमहाबलंययासा १९

२० हेलक्ष्मीः महाविद्याउपनिषव् श्रद्धा आस्तिक्यबुद्धिः पुष्टिसहितस्वधे महतीअविद्या सर्वावरणसमर्थामहामोहः तद्रूपे २१ मेधेइति मेधा धारणावतीबुद्धिः सरस्वती वाग्देवता वरेश्रेष्ठे भूतिः सत्वप्रधानेछांदसोगुणाभावः अनेनसात्विकीत्वम् बभ्रूरजोगुणः तद्युक्ते तामसि तमोगुणयुक्ते इदंमूलशक्त्यभिप्रायेणानियतिरुष्टंतद्रूपे ईशेसमर्थे २२ सर्वेति देवीत्यस्यद्विरुक्तिः प्रसादनेत्राहीत्यार्षम् २३ सर्वभूतेभ्यः सर्वभूतविकारेभ्यः प्राणिभ्यश्च कात्यायनितदाश्रमभावे २४ ज्वालेति नोस्मान्भीतेर्भयात् २५ हिनस्तीति अतःप्राणिमातावा स्रुतानिवनोस्मान् पापेभ्यः पात्वित्यर्थः अतितेजश्चायन्त २६ असुरेति चर्चितोलिप्तः करंहस्तंउज्वलयति करैः किरणैरुज्वलोवा २७ रोगा

दंष्ट्राकरालवदनेशिरोमालाविभूषणे चामुंडेमुंडमथनेना० २० लक्ष्मीलज्जेमहाविद्येश्रद्धेपुष्टिस्वधेध्रुवे महारात्रिमहामायेना० २१ मेधेसरस्वतिवरेभूतिबाभ्रवितामसि नियतेत्वंप्रसीदेशेना० २२ सर्वस्वरूपेसर्वेशेसर्वशक्तिसमन्विते भयेभ्यस्त्राहिनोदेविदुर्गेदेविनमोस्तुते २३ एतत्तेवदनंसौम्यंलोचनत्रयभूषितम् पातुनःसर्वभूतेभ्यःकात्यायनिनमोस्तुते २४ ज्वालाकरालमत्युग्रमशेषासुरसूदनम् त्रिशूलंपातुनोभीतेर्भद्रकालिनमोस्तुते २५ हिनस्तिदैत्यतेजांसिस्वनेनापूर्ययाजगत् साघंटापातुनोदेविपापेभ्योनःसुतानिव २६ असुरासृग्वसापंकचर्चितस्तेकरोज्वलः शुभायखड्गोभवतुचंडिकेत्वांनतावयम् २७ रोगानशेषानपहंसितुष्टा रुष्टा तु कामान्सकलानभीष्टान् त्वामाश्रितानांनविपन्नराणांत्वामाश्रिताह्याश्रयतांप्रयांति २८ एतत्कृतंयत्कदनंत्वयाद्यधर्मद्विषांदेविमहासुराणाम्

निति अभीष्टान् अपहंसीत्याकृष्यते इतियत् इष्टवियोगलक्षणाविपत्तिः यतस्त्वामाश्रिता अन्येषामाश्रयतांप्रयांति २८ एतदिति कदनंनाशः धर्मद्विषोऽसुराः अद्य अधुना आत्ममूर्त्तिमेवअनेकैः रूपैः ब्रह्माण्यादिकाल्यादिलक्षणैः अभेदेत्तृतीया बहुधाबहुप्रकारा अन्यात्वदितरा कानकापीत्यर्थः २९ ७ ७ ७

विद्यास्विति विद्यासु ज्ञानेषु उपायभूतानि यानि शास्त्रादीनि तेषु मन्वाद्युक्तेषु विवेकदीपेषु उपनिषत्सु आद्येषु वाक्येषु कर्मकांडपरवेदवाक्येषु च सत्स्वेवं मम
त्वगर्त्ते तदाश्रये महांधकारे संसारे एतद्विश्वं त्वदन्या का अतीव विभ्रामयति न कापीत्यर्थः ३० रक्षांसीति नागाः सर्पाः अत्र यत्रेत्यनुकृष्यते दस्यवश्चौ
राः दावो वनम् तथाब्धिमध्ये यत्रौर्वाग्न्यादयः तत्र त्वमेव व्यापकत्वात् स्थिता विश्वं परिपासीत्यन्वयः ३१ यतस्त्वं विश्वेश्वरी अतो विश्वं परिपासि यतः
त्वं विश्वात्मिका अतस्त्वं तद्धारयसि यतो भवती विश्वेशानां इंद्रब्रह्मादीनामपि स्तुत्या अतस्त्वयि भक्तिनम्राः ये ते विश्वाश्रयाः भवंति ३२ देवीति हे देवि

रूपैरनेकैर्बहुधात्ममूर्त्तिं कृत्वांबिके तत्प्रकरोति कान्या २९ विद्यासु शास्त्रेषु विवेकदीपेष्वाद्येषु वाक्येषु च का त्वद
न्या ममत्वगर्त्तेति महांधकारे विभ्रामयत्येतदतीव विश्वम् ३० रक्षांसि यत्रोग्रविषाश्च नागा यत्रारयो दस्युबलानि
यत्र दावानलो यत्र तथाब्धिमध्ये तत्र स्थिता त्वं परिपासि विश्वम् ३१ विश्वेश्वरी त्वं परिपासि विश्वं विश्वा
त्मिका धारयसीति विश्वम् विश्वेशवंद्या भवती भवंति विश्वाश्रया ये त्वयि भक्तिनम्राः ३२ देवि प्रसीद परि
पालय नोरिभीतेर्नित्यं यथासुरवधादधुनैव सद्यः पापानि सर्वजगतां प्रशमं नयाशु उत्पातपाकजनितां
श्च महोपसर्गान् ३३ प्रणतानां प्रसीद त्वं देवि विश्वार्त्तिहारिणि त्रैलोक्यवासिनामीड्ये लोकानां वरदा भव
३४ देव्युवाच वरदाहं सुरगणा वरं यन्मनसेच्छथ तं वृणुध्वं प्रयच्छामि जगतामुपकारकम् ३५ देवा ऊचुः सर्व
बाधाप्रशमनं त्रैलोक्यस्याखिलेश्वरि एवमेव त्वया कार्यमस्मद्वैरिविनाशनम् ३६

नोस्मान् सद्यः क्षणमात्रेण शत्रुभीतेः
पालय यथाधुनैव संप्रत्येवासुरवधात् पालितवत्यसि तथेत्यर्थः सर्वजगतां पापानि आशु शीघ्रं प्रशमं नय उत्पातानां पाकः फलदानकालस्तेन-
जनितान्महोपसर्गान् मार्यादींश्च प्रशमं नयेति ३३ प्रणतानामिति ईड्ये स्तव्ये ३४ देव्युवाच वरदेति यं वरं यमभीप्सितार्थं वृणुध्वं प्रार्थयध्वम् ३५ ३३
देवा ऊचुः सर्वबाधेति सर्वा चासौ बाधा चेत्यर्थः इदं वैरिविनाशनस्य विशेषणम् एवमेव शुंभादिनाशनवदेव ३६ ७० ७

देव्युवाच वैवस्वतेइति अंतरे मन्वंतरे अष्टाविंशतिमे अष्टाविंशतिसंख्याके यौमडागमः छांदसः युगेचतुर्युगे तत्रकलिद्वापरसंधाव
नयोरुत्पत्तिः ३७ नंदेति नंदगोपस्यएषामहालक्ष्म्यंशभूता नंदाभगवतीनामयाभविष्यतिनंदजा कनकोत्तमकांतिःसास्कांतिक-
नकांबरा कमलांकुशपाशाब्जैरलंकृतचतुर्भुजा इंदिराकमलालक्ष्मीःसाश्रीरुक्मांबुजासनेतिरहस्योक्तेः ३८ पुनरपीति इयमपिद्वाप
रेऽतीते तत्रैवचतुर्युगेवतीर्णेत्याहुः वैप्रचित्तान् विप्रचित्तवंशीयान् ३९ ४० ततइति एषारक्तदंतिकाकाल्यंशभूता अत्रदंतेत्युपल

देव्युवाच वैवस्वतेंतरेप्राप्तेअष्टाविंशतिमेयुगे शुंभोनिशुंभश्चैवान्यावुत्पत्स्येतेमहासुरौ ३७ नंदगोपगृहे-
जातायशोदागर्भसंभवा ततस्तौनाशयिष्यामिविंध्याचलनिवासिनी ३८ पुनरप्यतिरौद्रेणरूपेणपृथिवी
तले अवतीर्यहनिष्यामिवैप्रचित्तांश्चदानवान् ३९ भक्षयंत्याश्चतानुग्रान्वैप्रचित्तान्महासुरान् रक्तादंता
भविष्यंतिदाडिमीकुसुमोपमाः ४० ततोमांदेवताःस्वर्गेमर्त्यलोकेचमानवाः स्तुवंतोव्याहरिष्यंतिसततं
रक्तदंतिकाम् ४१ भूयश्चशतवार्षिक्यामनावृष्ट्यामनंभसि मुनिभिःसंस्मृताभूमौसंभविष्याम्ययोनिजा ४२
ततःशतेननेत्राणांनिरीक्षिष्यामियन्मुनीन् कीर्तयिष्यंतिमनुजाःशताक्षीमितिमांततः ४३ ततोहमखिलं
लोकमात्मदेहसमुद्भवैः भरिष्यामिसुराःशाकैरावृष्टेःप्राणधारकैः ४४

क्षणम् केशायुधसर्वावयवेषुरक्तत्वमस्याअ
तएवास्यारक्तचामुंडात्वेनव्यवहारः अत्रसर्वत्राहमितिनिर्देशः परस्परमपिशाक्तानांअभेदाभिप्रायेण ४१ भूयश्चेति अनंभसिकू
प्यादिजलशून्यायामपीत्यर्थः अयोनिजायथेदानींपार्वतीदेहाविर्भावएवमपिचेत्यर्थः ४२ ततइति यत् यस्मात् मुनीन् निरीक्षिष्या
मितत्तस्मात् ४३ वैवस्वतमन्वंतरएवचत्वारिंशत्तमेयुगेशताक्षीशाकंभर्यवतारः तस्मिन्नेवांतरेशक्रचत्वारिंशत्तमेयुगेइतिलक्ष्मीतंत्रोक्तेः
तत्रैवदुर्गमासुरवधः शाकंभरींस्तुवन्ध्यायन्शक्रसंपूजयन्नमन् अक्षय्यामश्नुते भूतिमन्नंपानं भवांतर इतिचतंत्रैव ४४

शाकंभरीति एषापार्वत्यंशाएव शाकंभरीनीलवर्णेत्याद्युक्तेः दुर्गमनामाऽसुरः तत्रैवशाकंभर्यवतारएव शाकंभरीशताक्षीसासैवदुर्गाप्र कीर्त्तिता उमागौरीसतीचंडीकालिकेशाचपार्वतीति यत्रमूलकरीराग्रमूलकांडाधिरूढकाः त्वक्पुष्पंकवकंचेतिशाकंदशविधंस्मृत म् ४५ दुर्गेति भीमंभयंकरं ४६ भक्षयिष्यामीत्यंतस्यपदद्वयविशिष्टम् ४७ भीमेति भीमापिनीलवर्णैवदंष्ट्रादशनभास्करा चंद्रहा संचडमरुशिरःपात्रंचबिभ्रती एकवीराकालरात्रिर्निद्रातृष्णादुरत्ययेत्युक्तेरियंकाल्यंशाएव पंचाशत्तमेचतुर्युगेवैवस्वतमन्वंत

शाकंभरीतिविख्यातिंतदायास्याम्यहंभुवि तत्रैवचवधिष्यामिदुर्गमाख्यंमहासुरम् ४५ दुर्गादेवीतिविख्या तंतन्मेनामभविष्यति पुनश्चाहंयदाभीमंरूपंकृत्वाहिमाचले ४६ रक्षांसिभक्षयिष्यामिमुनीनांत्राणकार णात् तदामांमुनयःसर्वेस्तोष्यंत्यानम्रमूर्त्तयः ४७ भीमादेवीतिविख्या तंतन्मेनामभविष्यति यदारुणा ख्यस्त्रैलोक्येमहाबाधांकरिष्यति ४८ तदाहंभ्रामरंरूपंकृत्वासंख्येयषट्पदम् त्रैलोक्यस्यहितार्थायव- धिष्यामिमहासुरम् ४९ भ्रामरीतिचमांलोकास्तदास्तोष्यंतिसर्वतः इत्थंयदायदाबाधादानवोत्थाभविष्य ति ५० तदातदावतीर्याहंकरिष्याम्यरिसंक्षयम् ५१ इतिश्रीमार्कंडेयपुराणेसावर्णिकेमन्वंतरेदे वीमाहात्म्येदेवैःकृतानारायणीस्तुतिर्नाम एकादशोऽध्यायःसमाप्तः ११ ॐ ॐ

रेएवभीमावतारइतिलक्ष्मीतंत्रे अरुणाख्योरुणोनाम ४८ तदेतिभ्रामरं पाणिधृतभ्रमरं असंख्येयाःषट्पदाःयस्मिन्रूपेतत् ४९ भ्रामरीति तेजोमंडलदुर्धर्षाभ्रामरीचित्रकांतिभृत् चित्रभ्रमणपाणिःसामहामारीतिगीयते महामायामहाकालीमहामारीक्षुधातृषाइ त्युक्तेरियमपिकाल्यंशाएव सर्वतःसर्वत्र वैवस्वतेंतरएव षष्ठितमचतुर्युगेभ्रामर्यवतारइतिलक्ष्मीतंत्रेइत्थमित्याद्युत्तरान्वयि ५० त देतिस्पष्टम् ५१ इतिशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागोजीभट्टकृतेसप्तशतीव्याख्यानेएकादशोध्यायः ११ ॐ

देव्युवाच एभिरिति मधुकैटभवधादिलक्षणैरित्यर्थः सकलांऐहिकींपारलौकिकींसमाहितोऽनन्यमनाः १ तदेवाहमधिति २ श्रोष्यं
ति चात्रश्रोष्यंति अष्टम्यामित्यादिमुख्यकालकथनं ३ नतेषामिति दुष्कृतंपापंदरिद्रशब्दात्प्यञि दारिद्र्यम् ४ शत्रुतइति नशस्त्रेति सं
ग्राम भीरविषयं ५ सदानित्यम् हितयतः तत् माहात्म्यंस्वस्तिकल्याणंतस्यायनंमार्गः ६ उपसर्गानिति माहात्म्यंकर्त्रा महामारीजनक्ष
यकरी देवता तस्याः समुद्भवोयेषांतानुपसर्गानुपद्रवान् तथात्रिविधंव्याधिरागद्वेषादिरूपम् आध्यात्मिकं भूतप्रेतादिजभयव्याघ्रादि

देव्युवाच एभिःस्तवैश्च मांनित्यंस्तोष्यतेयःसमाहितः तस्याहंसकलांबाधांनाशयिष्याम्यसंशयम् १ मधुकैट
भनाशंचमहिषासुरघातनम् कीर्तयिष्यंतियेतद्वत्वधंशुंभनिशुंभयोः २ अष्टम्यांचचतुर्दश्यांनवम्यांचैकचे
तसः श्रोष्यंतिचैवयेभक्त्यामममाहात्म्यमुत्तमम् ३ नतेषांदुष्कृतंकिंचिद्दुष्कृतोत्थानचापदः नभविष्यतिदा-
रिद्र्यंनचैवेष्टवियोजनम् ४ शत्रुतोनभयंतस्यदस्युतोवानराजतः नशस्त्रानलतोयौघात्कदाचित्संभविष्य
ति ५ तस्मान्ममैतन्माहात्म्यंपठितव्यंसमाहितैः श्रोतव्यंचसदाभक्त्यापरंस्वस्त्ययनंहितत् ६ उपसर्गान
शेषांस्तुमहामारीसमुद्भवान् तथात्रिविधमुत्पातंमाहात्म्यंशमयेन्मम ७ यत्रैतत्पठ्यतेसम्यङ्नित्यमायत
नेमम सदानतद्विमोक्ष्यामिसान्निध्यंतत्रमेस्थितम् ८ बलिप्रदानेपूजायामग्निकार्येमहोत्सवे सर्वंममैतच्च
रितमुच्चार्यंश्राव्यमेवच ९ जानताजानतावापिबलिपूजांतथाकृताम् प्रतीक्षिष्याम्यहंप्रीत्यावह्निहोमंयथाकृत
म् १०

भौतिकम् देवकृतवज्रपातदारिद्र्याद्याधिदैविकंतद्रूपमुत्पातंअनिष्टंदिव्यंभौममांतरिक्षंचेतित्रिविधमुत्पातंच ७ यत्रेति यत्रायत
नेगृहे ममसत्संबंध्येतत्सम्यगर्थावधारणपूर्वकं अस्खलितवर्णादिच ८ बलीति बलिप्रदानंदेवतोद्देशेन पश्चाद्युपहारः पूजागंधादिनार्चनम्
अग्निकार्यंदेवीदेवत्योहोमः महोत्सवः पुत्रजन्मविवाहादि उच्चार्यइतिद्विजविषयम् ९ तत्फलमाह जानतेति जानताविधिज्ञेन अजानतातद्

न्येनबलिसहितां पूजां तथावेद्यावेद्यप्रकारेण मन्माहात्म्योदीरणादौसति यथाकथंचिदपिकृतमेनत् प्रतीक्षिष्यामि अंगीकरिष्यामीत्यर्थः १० शरदिति शरत्काले आश्विनशुक्लप्रतिपदमारभ्यक्रियमाणादुर्गोत्सवरूपा याचवार्षिकी वर्षशब्दोवर्षादौलाक्षणिकः तेन चैत्रशुक्लप्रतिपदमारभ्यक्रियमाणाइत्यर्थः ११ उत्पत्तयः प्रादुर्भावान् द्वितीयार्थेप्रथमा पराक्रमंचेति पूर्वत्रापियुद्धेष्वित्युपलक्षणम् १३ उपपद्यते प्राप्यते कुलंचनंदते वर्द्धते १४ शांतिकर्म उपसर्गादिनिवर्त्तकंकर्मतस्मिन् तत्स्थानेइत्यर्थः अन्येसप्तम्योविषयार्थे १५ तदेवविवृणोति

शरत्काले महापूजाक्रियतेयाचवार्षिकी तस्यांममैतन्माहात्म्यंश्रुत्वाभक्तिसमन्वितः ११ सर्वबाधाविनिर्मुक्तोधनधान्यसुतान्वितः मनुष्योमत्प्रसादेनभविष्यतिनसंशयः १२ श्रुत्वाममैतन्माहात्म्यंतथाचोत्पत्तयःशुभाः- पराक्रमंचयुद्धेषुजायतेनिर्भयःपुमान् १३ रिपवःसंक्षयंयांतिकल्याणंचोपपद्यते नंदतेचकुलंपुंसांमाहात्म्यंममशृण्वताम् १४ शांतिकर्मणिसर्वत्रतथादुःस्वप्नदर्शने ग्रहपीडासुचोग्रासुमाहात्म्यंशृणुयान्मम १५ उपसर्गाःशमंयांतिग्रहपीडाश्चदारुणाः दुःस्वप्नंचनृभिर्दृष्टंसुस्वप्नमुपजायते १६ बालग्रहाभिभूतानांबालानांशांतिकारकम् संघातभेदेचनृणांमैत्रीकरणमुत्तमम् १७ दुर्वृत्तानामशेषाणांबलहानिकरंपरम् रक्षोभूतपिशाचानांपठनादेवनाशनम् १८ सर्वंममैतन्माहात्म्यंममसन्निधिकारकम् पशुपुष्पार्घधूपैश्चगंधदीपैस्तथोत्तमैः १९ विप्राणांभोजनैर्होमैःप्रोक्षणीयैरहर्निशम्

उपसर्गाइति दुःस्वप्नशब्दोतुफलेइतिनपुंसकत्वम् १६ बालग्रहाः पूतनाद्याः संघातभेदेमैत्रीविघट्टने १७ दुर्वृत्तानांदुष्टानां व्याघ्रसूचकानाम् १८ पश्विप्त्यादिश्लोकद्वयमेकान्वयम् पशुर्बलिः अर्घोष्टांगः आपः क्षीरंकुशाग्राणि दध्यक्षततिलानिच यवाः सिद्धार्थकाश्चैवह्यष्टांगोऽर्घःप्रकीर्तितः १९ विप्राणामिति प्रोक्षणीयैः पंचामृताभिषेकादिभिः एतैरन्यैर्विविधाभोगाः स्रगादयःप्रदानैः मदुद्देशेनविप्रेभ्योदीयमानैः वासोलंकारादिभिः एतैरहर्निशंक्रि

यमार्पणैर्यावत्सरेणप्रीतिर्भवति २० सास्मिन्स्मचरितेसकृच्छ्रुतेइत्यर्थः श्रवणमुपलक्षणश्रव णाधिकफलत्वमितिकश्चित्श्रुतमित्याद्युक्त रान्वयि २१ ममजन्मनांकीर्त्तनंश्रुतंसदित्यर्थः युद्धेष्वित्युत्तरान्वयि २२ तस्मिन्निति ब्रह्मर्षिभिः कृताः स्तुतयः तथापिममतावर्त्तेइत्याद- यः ब्रह्मर्षिः स्मेधाः बहुवचनंपूजायां वस्तुतस्तुयुष्माभिः स्तुतयोयाश्चेत्यनेननारायणीसूक्तम् तथाब्रह्मणाऋषिभिः सहयायुष्मा भिः कृताः महिषांतकरीसूक्तरूपाइत्यर्थः यथातत्स्तुतीऋषीणामपिकर्तृत्वं तथाप्रागेवनिरूपणात्कृताइतिचरष्टाइत्यर्थकम् लक्ष्मीतं

अन्यैश्चविविधैर्भोगैः प्रदानैर्वत्सरेणया प्रीतिर्मेक्रियतेसास्मिन्सकृत्स्मचरितेश्रुते श्रुतंहरतिपापानित थारोग्यंप्रयच्छति २१ रक्षांकरोतिभूतेभ्योजन्मनांकीर्त्तनंमम युद्धेषुचरितंयन्मेदुष्टदैत्यनिबर्हणम् २२ तस्मिन्छ्रुतेवैरिकृतंभयंपुंसांनजायते युष्माभिः स्तुतयोयाश्चयाश्चब्रह्मर्षिभिः कृताः २३ ब्रह्मणाचकृता स्तास्तुप्रयच्छंतिशुभांमतिम् अरण्येप्रांतरेवापिदावाग्निपरिवारितः २४ दस्युभिर्वावृतः शून्येगृहीतो वापिशत्रुभिः सिंहव्याघ्रानुयातोवावनेवावनहस्तिभिः २५ राज्ञाक्रुद्धेनचाज्ञप्तोवध्योबंधगतोपिवा आ घूर्णितोवावातेनस्थितः पोतेमहार्णवे २६ पतत्सुचापिशस्त्रेषुसंग्रामेभृशदारुणे सर्वबाधासुघोरासु वेदनाभ्यर्दितोपिवा २७

त्रैकवाक्यत्वादित्यवधेयम् एवंचैतानिसर्वाणिस्तोत्राण्यकर्त्तृकादीनिबोध्यम् २३ ब्रह्मणे ति त्वंस्वाहेत्यादिरात्रिसूक्तरूपा शुभांमोक्षाभ्युदयसाधनींप्रयच्छंति ददति अरण्येइत्यादिश्लोकचतुष्टयमेकान्वयि प्रांतरे दूरशू न्यमार्गे अरण्यइत्यस्यदावाग्नीत्यादिनान्वयः प्रांतरेइत्यस्यदस्युभिरित्यादिनान्वयः २४ वनहस्तिभिरित्यस्यवृतोवेतिशेषः २५ राज्ञेति क्रुद्धेनराज्ञाचवध्यइत्याज्ञप्तइत्यन्वयः सर्वत्रवासमुच्चये महार्णवेपोतेस्थितोवात्तेनाघूर्णितआकुलितश्च २५ पतत्सुचे ति सर्वासुबाधासुमहापीडासु वेदनयादुःखेनाभ्यर्दितश्च २७ ७ ७ ७ ७

स्मरन्निति मुच्येतेतिकर्मकर्तरिलङ् संकटंदुःखं उत्तरार्द्धमुत्तरान्वयि २८ दूरादेवेति ममचरितंस्मरतः ममप्रभावात् दूरात्पलायंतइत्यन्व
यः उत्तरार्द्धस्यऋषिरुवाचेत्यादिः चंडोदारुणः २९ पश्यतामिति अनादरेषष्ठी निरातंकाः निर्भयाः ३० दैत्याः शेषादैत्याः ३१ आययुः प्रावि
शन् ३२ एवमिति संभूयदृश्यशरीरात्प्रादुर्भूय अंतरधीयतेतिकर्मकर्त्तरिलङ् ३३ पृष्टंमोहकारणमुपसंहरति तयाइति प्रसूयतेजन
यति अथार्चिता फलमुद्दिश्यकृतभक्तिर्विज्ञान मात्मतत्वज्ञानंयच्छति तुष्टाफलोद्देशेनक्रियमाणकर्मणाऋद्धिंप्रयच्छति संहितायाअविवक्षि

स्मरन्ममैतच्चरितंनरोमुच्येतसंकटात् ममप्रभावात्सिंहाद्यादस्यवोवैरिणस्तदा २८ दूरादेवपलायंतेस्मरत
श्चरितंमम ऋषिरुवाच इत्युक्त्वासाभगवतीचंडिकाचंडविक्रमा २९ पश्यतामेवदेवानांतत्रैवांतरधी
यत तेपिदेवानिरातंकाःस्वाधिकारान्यथापुरा ३० यज्ञभागभुजःसर्वेचक्रुर्विनिहतारयः दैत्याश्चदेव्या
निहतेशुंभेदेवरिपौयुधि ३१ जगद्विध्वंसिनितस्मिन्महोग्रेतुलविक्रमे निशुंभेचमहावीर्येशेषाःपाताल
माययुः ३२ एवंभगवतीदेवीसानित्यापिपुनःपुनः संभूयकुरुतेभूपजगतःपरिपालनम् ३३ तयैतन्मो
ह्यतेविश्वंसैवविश्वंप्रसूयते सायाचितात्वविज्ञानंतुष्टाऋद्धिंप्रयच्छति ३४ व्याप्तंतयैतत्सकलंब्रह्मांडंमनु
जेश्वर महाकाल्यामहाकालेमहामारीस्वरूपया ३५ सैवकालेमहामारीसैवसृष्टिर्भवत्यजा स्थितिंकरोतिभू
तानांसैवकालेसनातनी ३६ भवकालेनृणांसैवलक्ष्मीर्वृद्धिप्रदागृहे सैवाभावेतथालक्ष्मीर्विनाशायोपजायते ३७

तत्वान्नसंधिः ३४ व्याप्तमिति महतोब्रह्मादीनपिकलयति अधिकारेषुवर्त्तयति सामहाधिकाली तयामहाकाले प्रलये महामारीसंहारक्रियात
द्रूपया तयैतत्सकलंव्याप्तमित्यन्वयः ३५ सैवेति कालेप्रलये महामारीसंहारशक्तिः सृष्टिः सर्गशक्तिः अजाजन्महीना कालेस्थितिकालेसनात
नी नाशहीना ३६ भवकालेसंपत्समयेवृद्धिप्रदेतिलक्ष्मीविशेषणम् अभावेप्यापत्काले ३७ ५ ७ ९

पुष्पैर्धूपगंधदीपाद्यैः संपूजितेत्यर्थः ३८ इतिशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागोजीभट्टकृतेसप्तशतीव्याख्याने द्वादशोध्यायः १२ ऋषिरुवा
च एतदिति एवमुक्तप्रकारेणधार्यतइतिसृष्टिप्रलययोरुपलक्षणं हेभूपेतिसुरथविशेषणम् विद्यातत्त्वज्ञानम् तथैवेतिसमुच्चये तयादे
व्या त्वंसुरथः एषवैश्यः समाधिः उत्तरार्द्धमुत्तरान्वयि तथैवान्ये अन्येचेत्यर्थः विवेकिनः अधिगतलोकशास्त्राः २ मोह्यंतइति मोहोमिथ्या
ज्ञानम् उपैहीति वृद्धिश्छांदसी आराधितेतिसैवेत्यनेनसर्वत्रफलदात्रीयमेवेतिसूचितम् भोगः ऐहिकः ३ मार्कंडे० इतीति ४ प्रणिपत्येति

स्तुतासंपूजितापुष्पैर्धूपगंधादिभिस्तथा ददातिवित्तंपुत्रांश्चमतिंधर्मेगतिंशुभाम् ३८ इतिश्रीमार्कंडेयपुराणे
सावर्णिकेमन्वंतरे देवीमाहात्म्ये देव्याश्चरितमाहात्म्यंनामद्वादशोध्यायः १२ ऋषिरुवाच एतत्तेकथितंभू
पदेवीमाहात्म्यमुत्तमम् एवंप्रभावासादेवीययेदंधार्यतेजगत् १ विद्यातथैवक्रियतेभगवद्विष्णुमायया त
यात्वमेषवैश्यश्चतथैवान्येविवेकिनः २ मोह्यंतेमोहिताश्चैवमोहमेष्यंतिचापरे तामुपैहिमहाराजशरणंपर
मेश्वरीम् आराधितासैवनृणांभोगस्वर्गापवर्गदा ३ मार्कंडेयउ० इतितस्यवचः श्रुत्वासुरथः सनराधिपः
प्रणिपत्यमहाभागंतमृषिंशंसितव्रतम् ४ निर्विण्णोतिममत्वेनराज्यापहरणेनच जगामसद्यस्तपसेसचवै-
श्योमहामुने ५ संदर्शनार्थमंबायानदीपुलिनमास्थितः सचवैश्यस्तपस्तेपेदेवीसूक्तंपरंजपन् ६ तौतस्मि-
न्पुलिनेदेव्याः कृत्वामूर्त्तिंमहीमयीम्

शंसितव्रतम् तीव्रव्रतं निर्विण्णोदुःखाकुलः ममत्वंस्वीयत्वाध्यवसायः ५ जगामेति सराजा
वैश्यश्चेत्यर्थः एवमग्रेपि ६ देवीसूक्तंऋग्वेदप्रसिद्धमित्येके वस्तुतोदेवीसूक्तंनमोदेव्याइत्यादिकं पंचमाध्यायस्थस्तुतिरूपं तत्रसर्वदेवतायाः कूट
स्थायाः महालक्ष्म्याः स्तोत्रंशंभ्वादिवधार्थिभिर्दृष्टम् सर्वक्लेशपरिहारैश्वर्यादिफलकं तत्कामाभ्यांताभ्यांजप्तं अनुपदश्रुतत्वात् बुद्धिसन्निहितत्वा-
च्चेदमेवदेवीसूक्तंदेवीपदेनजगृहितुमुचितंलक्ष्मीतंत्रसंमतश्चायमर्थः इतिप्रागेवनिरूपितमित्यपरे प्राणाधः संस्थितंबीजंव्योमबीजंहुताशनः

त्रिकोणबिंदुनादाढ्यंप्रणवादिनमोंतकम् अंबिकासिद्धिदंज्ञेयंदेवीसूक्तंपरंस्मृतमितिक्वचित्सम्यते अर्हणांपूजाम् अग्नितर्पणंहोमः पुष्पधू
पोगंधदीपाद्युपलक्षकौ ७ आंहारौयताहारौ अल्पाहारौ ततोनिराहारौ अनेनहठयोगःसूचितः तन्मनस्कौ देवीमनस्कौ समाहितौ त्यक्तबाह्य
चेष्टौ ८ तौबलिंच पशुकूष्मांडाद्युपहारं ददतुरेवेत्यस्यराजेत्यादि राजैवनिजरुधिरसिक्तं एतेनवैश्यस्य तत्वज्ञानेच्छयासात्विकत्वेन क
थंराजसपूजायांप्रवृत्तिरित्यपास्तम् राजसपूजाधिकारत्वेनततस्तस्यसात्विकफलेबाधकाभावाच्च ब्राह्मणस्यसात्विकपूजयाराजसफ
लवत् जितात्मनोर्जितचित्तयोःप्रत्यक्षमितिक्रियाविशेषणम् ९ देव्युवाच यदित्युत्तरार्द्धम् कुलनंदनेतिवैश्यसंबोधनम् ज्ञानार्थि

अर्हणांचक्रतुस्तस्याःपुष्पधूपाग्नितर्पणैः ७ निराहारौयताहारौतन्मनस्कौसमाहितौ ददतुस्तौबलिंचैव
निजगात्रासृगुक्षितम् ८ एवंसमाराधयतोस्त्रिभिर्वर्षैर्यतात्मनोः परितुष्टाजगद्धात्रीप्रत्यक्षंप्राहचंडिका ९
देव्युवाच यत्प्रार्थ्यतेत्वयाभूपत्वयाचकुलनंदन मत्तस्तत्प्राप्यतांसर्वंपरितुष्टाददामिवाम् १० मार्कंडेय॰
ततोवव्रेनृपोराज्यमविभ्रंश्यन्यजन्मनि अत्राप्यचनिजंराज्यंहतशत्रुबलंबलात् ११ सोपिवैश्यस्ततोज्ञानं
वव्रेनिर्विण्णमानसः ममेत्यहमितिप्राज्ञःसंगविच्युतिकारकम् १२ देव्युवाच स्वल्पैरहोभिर्नृपतेस्वंराज्यं-
प्राप्स्यतेभवान् हत्वारिपूनस्खलितंतवतत्रभविष्यति १३ मृतश्चभूयःसंप्राप्यजन्मदेवाद्विवस्वतः सावर्णि
कोमनुर्नामभवान्भुविभविष्यति १४

त्वेनप्रशस्तत्वात् मत्तइति प्राप्यतांस्वीक्रियताम् तत्प्रार्थ्यमानं १० मार्कंडेयउवाच
ततइत्युत्तरार्द्धम् अविभ्रंशिचिरस्थायि ११ अत्राप्यचेति अत्राथास्मिन्जन्मन्यपिबलाद्धतशत्रुबलमितिराज्यविशेषणम् ज्ञानंतत्वज्ञा
नम् निर्विण्णमानसः संसाराद्विरक्तमानसः १२ ममेत्यहमिति चयःसंगस्तद्विच्युतिस्तन्नाशस्तत्करमितिज्ञानविशेषणम् समासोनद्वं
दसः प्राज्ञत्वंमुक्तीच्छयातिबुद्धिमत्वाच्च स्वल्पैरिति स्वंराज्यमित्यसमस्तम् १३ हत्वेति तत्रराज्येतवास्खलितमस्खलनंभविष्यति उत्तरार्द्धमुत्त
रान्वयि १४ ३७

सावर्णिकइतियद्वाचकंनामतदुपलक्षितोमनुरित्यर्थः वैश्येत्याद्युत्तरान्वयि अस्मत्तइतिबहुवचनंस्वस्यस र्वात्म्यद्योतकम् तमिति सं
सिद्ध्यैमुक्तये तादर्थ्येचतुर्थी ज्ञानंब्रह्मज्ञानम् १५ मार्कंडेयउवाच इतीति १६ बभूवेति देव्याइत्यपादानेपंचमी १७ सूर्यादिति
सावर्णिर्भविता मनुरित्यस्य पुनरावृत्तिराचारात् वक्ष्यमाणकात्यायनीतंत्राच्च अंत्येमनुरित्यनेनसावर्णिरित्यारभ्यसावर्णिर्भ-
वितामनुरित्यंतोयंमहामालामंत्रइतिसूचयतीति तदुक्तंलक्ष्मीतंत्रे सम्यकृहृदिस्थितासेयंजन्मकर्मावलिःस्तुतिः एतांद्विज

वैश्यवर्यत्वयायश्चवृतोस्मत्तोभिवांछितः तंप्रयच्छामिसंसिद्ध्यैतवज्ञानंभविष्यति १५ मार्कंडेयउवा
च. इतिदत्वातयोर्देवीयथाभिलषितंवरम् बभूवांतर्हितासद्योभक्त्यातोभ्यामभिष्टुता १६ एवंदेव्या
वरंलब्ध्वासुरथःक्षत्रियर्षभः सूर्याज्जन्मसमासाद्यसावर्णिर्भवितामनुः १७ इतिश्रीमार्कंडेयपुराणे
सावर्णिकेमन्वंतरेदेवीमाहात्म्येसुरथवैश्ययोर्वरप्रदानंनामत्रयोदशोऽध्यायःसमाप्तः १३ ७

मुखात्ज्ञात्वाअधीयानोनरःसदा विधूयनिखिलांमायांसम्यक्ज्ञानंसमश्नुते सर्वसंपदआप्नोतिधुनोतिसकलापद इतिसर्वेष्ट
सिद्धिः इतिकालोपकनामकशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागोजीभट्टकृतेसप्तशतीव्याख्यानेत्रयोदशोऽध्यायः १३ श्रीर्जयतु
सामविधिब्राह्मणेथयःकामयेतेपुनर्नप्रत्याजायेयमितिपुनर्भवमधिकृत्यतदनुसंधेयोस्यामंत्रउक्तः रात्रिंप्रपद्येपुनर्भूंमयोभूंकन्यांशि
खंडिनींपाशहस्तांयुवतींकुमारिणीमादित्यश्चक्षुषेवातःप्राणायसोमोगंधायापःस्नेहायमनोनुज्ञायपृथिव्यैशरीरमिति अस्यरात्री
जपमात्रात्सिद्धिः अस्यफलंमरणकालज्ञानंपरमफलंतुमोक्षइति तंत्रेवोक्तम् अयंचदेवीविषयोमंत्रः कन्यांकुमारिणीमित्यत्र
प्रत्यभिज्ञानात् रात्रिंतद्रूपाम् अस्यास्त्वनुस्तमोद्धारानिशादिवसनाशिनीतिदेवीमुपक्रम्यहरिवंशोक्तेः पुनर्भूःअसुरवधार्थंना-
नावतारग्रहात् अतएवमयोभूःप्राणिनांसुखदात्री कन्याअजातपुंस्पर्शरतिरभ्यष्यान्वातिसुंदरीतिशिवोक्तेःशिखंडिनी मयूर

पिच्छभूषणा मयूर कलापध्वजाच भूषणैस्तुमयूराणामंगदाद्येश्चभास्वरा ध्वजेनशिखिबर्हाणामुच्छ्रितेनसमावृतेतिहरिवंशोक्तेः
पाशहस्ताअसुरबंधनार्थं तथायुवतिः नित्यंबाल्यवार्द्धकावस्थारहिता कंसमोहनावतारेक्षणंशेशवाभिनयेपि तदानीमेवयौवनावि
ष्करणोक्तेः एवंभूतायारात्र्यभिमानिदेवतायाः प्रभावादादित्यश्चक्षुषेचक्षूरक्षितुंभवतु यत्नवान्भवत्विति क्रमेणार्थः मनस्तदधिष्ठा-
त्रीदेवता अनुज्ञायअनुज्ञामानंरक्षितुंभवतु पृथिव्येशरीरमित्यस्यविभक्तिपरिणामेन पृथिवीशरीरायेत्यर्थः अथास्यसप्तशतीत्व
व्यवहारप्रयोजकसप्तशतहोममंत्रविभागोदर्शितः कात्यायनीतंत्रे मार्कंडेयऋषिःप्रोक्तोप्रथमश्लोकतःप्रिये व्योमादिवर्णसंभू
तोद्वितीयस्वरसंयुतः व्योमादकारस्तस्यादिःसकारःद्वितीयः स्वरआकारइत्यर्थः नृपांतंप्रवदेन्मंत्राःसर्वेचाष्टादशप्रिये वैश्योवा
चततःश्लोकाव्योमाद्याःपंचमंत्रकाः व्योमाद्यआद्योयेषामितिमृगनयनावत्समासः नृपस्योक्तिमंतिवर्णोद्वादशस्वरसंयुतः मौतवर्णो
यःसचद्वादशस्वरेणएकारेणयुक्त आदिभूतःइत्यर्थः सकारोबिंदुसंयुक्तश्चांतेस्तोमनुरीदृशो २५ मनुर्मंत्रइत्यर्थः वैश्योवाच पुनर्दे
विस्वरैकादशआदितः स्वरैकादशैःएकारः वह्निबीजंबिंदुयुक्तमंतेस्यान्मनुपंचकम् वह्निबीजंरमिति २० मार्कंडेयऋषिप्रोक्तंमंत्र
त्रयमुदाहृतम् तादिवर्णंचभुवनस्वरयुग्वारुणंपरम् भुवनस्वरऔतद्युक्तंवारुणंवोइति राजोवाचेतिषण्मंत्राभादितांताःशुभा
नने अथोवाचऋषिंज्ञानमस्तीत्यादिसुरेश्वरि सर्वेश्वरेश्वरीचांतेमंत्रावैद्वादशस्फुटाः राजोवाचेतिभगवानादिरंतेविदांवरः मंत्र
त्रयमिदंख्यातंततोऋषिरुवाचह नित्यैवसायदाचादौप्रभुरंतेष्टमंत्रकः ब्रह्मोवाचततश्चोक्त्वात्वंस्वाहादिमहासुरे: अंतेपंचद
शैतेस्युर्मंत्राश्चपरमेश्वरि एवंस्तुत्यादिऋष्युक्तिर्वांतमंत्राश्चसप्तवै ततोभगवदुक्तिस्तु भवेदादिमनुद्वयम् वचितेतिचऋष्यु-
क्तिर्मंत्रौद्वौपरमेश्वरि ऋष्युक्तिश्चतथेत्यादिमंत्रद्वयमुदाहृतम् सर्वेलोकास्त्विहाध्यायेष्टयुक्सप्ततिचक्रमात् मध्येचतुर्विंशति-
काअर्द्धमंत्राःप्रकीर्तिताः सर्वश्चाहुतयोज्ञेयाश्चतुरुत्तरकंशतम् उवाचांतास्त्वत्रबोध्यामंत्राभुवनसंख्यकाः १४ इतिप्रथ
मचरितनिर्णयोनामविंशतिमंपटलम् २० ईश्वरउवाच द्वितीयेऋष्युवाचेति नवषष्ठ्याहुतिःक्रमात् ततस्तृतीयेध्यायेतुऋ-
षिरुवाचदेशिके पंचत्रिंशच्चवैमंत्राःश्लोकाज्ञेयावरानने देव्युवाचेतिमंत्रांतेमंत्रश्लोकोमतःप्रिये ऋषिरुक्तिःपुनःश्लोकाःपंचमंत्राः

सनातनाः एवमाहुतयस्तत्रचत्वारिंशच्चतुर्युताः चतुर्थेक्रमतोदेविऋष्युक्तिःषट्चविंशतिः पुनस्तथैवऋष्युक्तिः श्लोकोद्वौमंत्ररूपिणोए वंस्तुतेतिमंत्रोयमतिगुह्यंस्वरूपपावनम् देव्युवाचेतिव्रियतांमंत्रोयंषोडशाक्षरः देवाऊचुस्ततश्चोक्ताभगवत्याकृतंवदेत् मंत्रोयंशतवर्णो द्योद्वादशोत्तरयुक्पुनः ततोऋषिरुवाचेतिइतिप्रसादितेतिवै चतुःसंख्यास्तुतेश्लोकामंत्रास्तावंतएवहि श्लोकाश्चतुर्थेध्यायेतुषट् त्रिंशत्परमेश्वरि अर्द्धमंत्रद्वयेनैवचत्वारिंशाद्द्वियुक्पुनः एवंमध्यचरित्रस्यपंचाशच्चशतोत्तरम् तथापंचायुतंमंत्रामहालक्ष्म्याविभेद तः इतिमध्यमचरित्रमंत्रनिर्णयएकविंशतितमंपटलम् २१ ऋषिरुवाचेतिपुराविष्णुमायांप्रतुष्टुवुः षण्मंत्राःश्लोकरूपास्ते देवाऊचुस्ततःपरम् नमोदेव्यादितःश्लोकास्त्रिंशद्द्विनम्रमूर्त्तिभिः विष्णुमायादितोभ्रांतिरूपातेत्रीणिषष्ठियुक् अवतारेपृथक्मंत्रा स्तेषांत्रिषष्ठिराहुतिः चितिरूपेणमंत्रेणआहुतित्रयमुच्चरेत् एवंमंत्राअशीतिस्तेऋषिरुवाचइत्यथ एवंस्तवादियुक्तानांत्वयाक- स्मान्नगृह्यते मंत्रःसप्तदशैतेतुऋष्युक्तिश्चनिशम्येतिवै इत्यादित्रितयैर्मंत्रैःशब्दभेदाःप्रकीर्तिताः अथदूतउवाचेतिदेविदैत्येश्व- रःपरम् इत्यादिनवमंत्राश्चपुनाऋषिरुवाचह इत्युक्तेत्यादिमंत्रेणहैकेनचसरस्वति देव्युवाचेतिश्लोकास्तुचत्वारोमंत्रभेदतः दूतो- वाचेतिपुनरप्यवलिप्तासिइत्यथ मंत्राश्चत्वारोविज्ञेयादेव्युवाचततःपरम् एवमेतद्बलीशंभोसज्जयुक्तंकरोतुयत् इतिमंत्रद्वयंश्लोका वंगमंत्राश्चतेनव एकोनत्रिंशच्चशतादधिकामंत्ररूपकाः इतिपंचमोध्यायः ५ ऋषिरुवाचेत्याकर्ण्यश्लोकाश्चत्वारईरिताः पुनाऋ षिरुवाचेतितेनाज्ञप्तस्ततःपरम् मंत्रत्रयमिदंप्रोक्तंदेव्युवाचेतिवैतदा दैत्येश्वरेणप्रहितोएकमंत्रःप्रकीर्त्तितः ततश्चऋषिरुवाचइ- त्युक्तःसोप्यधावतः इत्यादिद्वादशश्लोकभेदास्तादेवताहुतयःक्रमात् इतिषष्ठोऽध्यायः ६ ऋष्युक्तिराज्ञइत्यादित्रयोविंशतिमात रः ऋषिरुवाचतावानीतौमातृभेदद्वयंक्रमात् सप्तविंशत्यत्रदेवि भवंत्याहुतयःक्रमात् अत्राध्यायद्वयेदेवीधूम्राक्षीतुप्रकीर्त्तिता इतिसप्तमोध्यायः ७ ऋषिश्चंडेचनिहतेइत्यध्यायवसानकम् त्रिषष्ट्याहुतयःप्रोक्ताएकाअर्द्धाहुतिःक्रमात् रक्ताक्षीदेवताअष्टौमहा शक्त्यःप्रकीर्त्तिताः इत्यष्टमोध्यायः ८ राजाविचित्रमित्यादिश्लोकद्वयमुदाहृतम् ऋषिश्चकारकोपंहिइत्यादिश्लोकरूपतः एकच त्वारिंशदितिआहुतिर्नवमेशुभे इतिनवमोध्यायः ९ ऋषिर्निशुंभंनिहतमित्यादिद्वयमंत्रकम् ततोदेवीतिमंत्रोद्वौएकैवाहमनुच्च

मौ पुनर्देव्यैकमंत्रेणव्यक्तमंत्राउदीरिताः ऋषिस्ततःप्रवदतेसार्द्धद्वाविंशतित्रयम् द्वात्रिंशन्मनवस्तत्रएकोत्सर्द्धमनुर्मतः दशमेसिंहमासी
नाशूलपाशविधारिणी मुख्याचतुर्भुजाबाणचापहस्ताशुभेक्षणाइतिदशमोध्यायः १० इतिद्वाविंशतितमंपटलम् २२ ऋषि
रुमेधाविख्यातःप्रोक्तोदेव्याहतेशुभे चतुस्त्रिंशत्तथाश्लोकामंत्रास्तत्संख्यकाश्चते ततोदेव्येकमंत्रेणवरदाहंसुरेश्वरि देवाऊचु
स्तथासर्वबाधाप्रशमनंतथा श्लोकेनैकेनदेवेशिदेव्युवाचततःपरम् वैवस्वतेंतरेप्राप्तेत्यादिश्लोकाश्चतुर्दश सार्द्धासर्वाहुतिर्दे
विपंचाशत्संचसंयुता वैष्णवीदेवतात्यत्र महागरुडवाहिनी इत्येकादशोध्यायः ११ देव्युवाचेतितत्तएभिःस्तवैश्चमांसदा दूरे
त्यर्द्धेनसहिताअष्टाविंशतिरूपकाः ततश्चऋषिरुवाचइत्युक्त्वाश्लोकमादितः अर्द्धयुङ्नवभिःश्लोकैर्मंत्रास्तत्संख्यकामताः एं
वंतुद्वादशोध्यायेएकचत्वारिंशदाहुतिः इतिद्वादशोध्यायः१२ ततस्त्रयोदशेध्यायेऋषिरुवाचइत्यथ एतत्तेकथितंभूपेत्यादिसार्द्धत्र
यंमनुः मनुचतुष्टयमित्यर्थः मार्कंडेयउवाचेतिइतितस्यवचोदितः श्लोकषट्कंततोदेवीउवाचपरमेश्वरी यत्प्रार्थ्यतेत्वयाभूपश्लो-
केनैकेनतोषकृत् मार्कंडेयउवाचेतिततोवक्ष्येमनुत्रयम् देव्युवाचपुनश्चैवस्वल्पश्लोकत्रयेणवै अर्द्धानामेवमंत्रत्वाद्भवत्यत्रषडा
हुतिः षट्संख्याहुतिरित्यर्थः ततोमार्कंडेयइतिइतिदत्वातयोरिति द्वौमंत्रौपुनरुच्चार्यसावर्णिर्भवितामनुः एकोनत्रिंशत्संख्या
काहुतिस्त्रविधीयते एवंत्रयोदशेध्यायेहोमतर्पणकर्मणि शतानिसप्तसंख्यानि तवप्रोक्तानिशैलजे सकारादिनकारांतोमनुः
परमदुर्लभः ससंप्रदायविधिनाज्ञातव्योममवल्लभे अन्यथाविकलोमंत्रः सत्यंसत्यंमयोदितम् तत्रमंत्रेस्वाहांता एतेमंत्रान-
मोंताः तर्पणेतर्पयाम्यंताः इतित्रयोविंशतितमंपटलम् २३ केचित्तुमंत्रंपठित्वा ततस्तदध्यायदेवतायैनमइतिपूजनेइत्याहुः
एवंहोमाशक्तौजयंतीमंत्रेणैवहोमउक्तोन्यत्रपूजाचेतिदिक् कात्यायनीतंत्रोक्तमंत्रविभागएवाभियुक्तैःस्पष्टीकृत्यदर्शितस्तथाहि
अष्टसप्तत्युत्तराणांश्लोकानांशतपंचकम् प्रोक्तंसप्तशतीस्तोत्रंतत्सप्तशतसंख्यया विभज्यजुहुयान्मंत्रमितिकात्यायनीमतम्
मार्कंडेयउवाचैकः सावर्णाद्यास्ततःपरम् २ श्लोकमंत्राःसप्तदशअर्द्धश्लोकात्मकस्ततः एकोनविंशदेवंस्युर्वैश्योक्तिर्विंशतिस्तथा
३ पुनरर्द्धंपुनःश्लोकत्रयमर्द्धं पुनर्भवेत् पंचविंशतिरेवंस्याद्राजाषड्विंशतिस्ततः ४ अर्द्धश्लोकात्मकोमंत्रोमंत्रसंख्याप्रकीर्तिता

५ पुनरर्द्धंपुनः श्लोकत्र यमर्द्धंपुनर्भवेत् मार्कंडेयःपुनश्चार्द्धश्लोकः श्लोकात्मकः पुनः ६ अर्द्धश्लोकात्मकोमंत्रोराजार्द्धश्लोकमंत्रकः मंत्रा
श्चत्वारिंशदेवंश्लोकमंत्रचतुष्टयम् ७ पुनरर्द्धमृषिश्चार्द्धश्लोकमंत्राःपुनर्दशपुनरर्द्धःपुनाराजाएकोनाषष्ठिरुच्यते पुनरर्द्धंपुनः श्लोकः पुन
रर्द्धंपुनर्ऋषिः पुनरर्द्धंपुनः श्लोकाः षण्मंत्राःपुनरर्द्धकम् ९ निद्रांभगवतींविष्णोरतुलांतेजसःप्रभुः इत्येवपाठेमंत्राणामेकसप्ततिरुच्यते
१० ब्रह्मार्द्धश्लोकमंत्रोथ श्लोकमंत्रास्त्रयोदश अर्द्धश्लोकऋषिश्चार्द्धश्लोकः श्लोकास्तुपंचवै ११ पुनरर्द्धंतुमंत्राणांसपंचनवतिः-
स्मृता भगवानर्द्धमंत्रेर्द्धेऋषिश्लोकार्द्धकंपुनः १२ श्लोकः पुनऋषिश्लोकद्वयंमंत्रद्वयंभवेत् श्लोकानामष्टसप्तत्याचतुर्भिरधिकंशतम् १३
अध्यायादावेवऋषिरुवाचेतिसकृन्मनुः अष्टषष्टिमिताःश्लोकास्तावंतोमनवःस्मृताः १४ एकोनसप्ततिःसर्वेध्यायेमंत्राद्वितीयके आदावृ
षिरुवाचैकःपंचविंशत्ततःपरम् १५ निहन्यमानाया:श्लोकाःसुरवराणाकुलाक्षरम् इत्यंतादेव्युवाचैकोगर्जगर्जेतिचापरः १६ श्लोकाऋषि
रुवाचेतिपुनश्चश्लोकपंचकम् चतुश्चत्वारिंशदेवंसर्वेमंत्रास्तृतीयके १७ भगवत्याकृतंसर्वमित्यर्द्धश्लोकमंत्रकः यदयंनिहतश्लोकद्वये-
देवीततःपरम् १८ ऋषिश्लोकास्तुचत्वारोमनवःपरिकीर्त्तिताः षट्त्रिंशच्छ्लोककेऽध्यायेचत्वारिंशद्द्वयाधिकम् १९ षट्सप्ततिश्लोकयु
क्तेध्यायेमंत्रास्तुपंचमे एकोनत्रिंशदधिकंशतंकात्यायनीमतम् २० एकोऋषिरुवाचेतिपुराशुंभादयश्चषट् श्लोकमंत्रास्ततोदेवाऊचुश्चै
वाष्टमोमनुः २१ नमोदेव्यादिकाःश्लोकाःपंचमंत्राःप्रकीर्त्तिताः त्रयोदशैवंमंत्रास्तुयादेवीत्यादयोपिच २२ एकविंशतिकाःश्लोकाभ्रांत्यंता
स्तेषुमंत्रकाः प्रतिश्लोकंत्रयोमंत्राज्ञेयाःसर्वेत्रिषष्ठिकाः २३ पुनःश्लोकात्मकोमंत्रस्त्रिमंत्रःश्लोककःपुनः त्रयोविंशच्छ्लोककेषुमंत्रावेसप्त
षष्ठिकाः २४ यादेवीसर्वभूतेषुविष्णुमायेतिशब्दिता नमस्तस्यैइतिप्रोक्तोविंशत्यक्षरकोमनुः २५ नमस्तस्यैइतिप्रोक्तोद्वितीयश्चतुरक्षरः
अष्टाक्षरस्तृतीयोपिनमस्तस्यैनमोनमः २६ एवंद्वात्रिंशतिश्लोकैर्ज्ञेयंतंत्रत्रयंबुधैः पूर्वैस्त्रयोदशैर्मंत्रैःसहाशीतिरुदाहृता २७ स्तुतास्
रेतिचश्लोकद्वयंचैवपुनर्ऋषिः पुनःसप्तदशश्लोकाऋषिःश्लोकत्रयंततः २८ दूतश्चैवनवश्लोकाऋषिरेकोंबिकाततः एकइत्यस्यैक
श्लोकइत्यर्थः चतुःश्लोकीपुनर्दूतश्चतुःश्लोकीपुनःशिवा २९ श्लोकद्वयंमिलित्वातुचत्वारिंशन्नवाधिकम् अशीत्यापिचसंयोगेएकोन
त्रिंशताधिकम् ३० शतमेवंतुविज्ञेयमाहुतीनांचपंचमे विंशतिःश्लोकसंयुक्तेषष्ठेध्यायेप्रकीर्त्तिताः ३१ सर्वेश्लोकामंत्ररूपादेव्येकाद्यऋषि

त्रयम् चतुर्विंशतिर्मंत्राणामित्येवंपरिकीर्तिता: ३२ पंचविंशतिश्लोकयुक्तेध्यायेमंत्रास्तुसप्तमे सर्वेमंत्राःश्लोकरूपाऋष्युवाचद्वयंततः
३३ सप्तविंशतिरेवंतुमंत्रसंख्याप्रकीर्त्तिता सार्द्धैकषष्टिश्लोकाढ्येष्टमेध्यायेप्रकीर्तिता ३४ एकषष्टिश्लोकमंत्रा अंतेर्द्धश्लोकमंत्रकः
आदावेकोऋषिश्चैवत्रिषष्टिर्मंत्रसंततिः.३५ एकोनचत्वारिंशद्भिःश्लोकैर्युक्तेसमीरिताः अध्यायेनवमेमंत्रास्तावंतोथमनुद्वयम्-
३६ राजाऋषिश्चेतिचैकचत्वारिंशन्मनुस्त्वयम् सार्द्धसप्तान्वितेर्विंशश्लोकैस्तुदशमेन्विते ३७ सप्तविंशतिमंत्रास्तुश्लोकरूपा
स्ततोंतिमः अर्द्धश्लोकात्मकोमंत्रोऋष्युवाचद्वयंतथा देव्युवाचद्वयंचैवद्वात्रिंशन्मंत्रसंग्रहः श्लोकानांसार्द्धपंचाशत्तुज्ञेयमेकाद
शेस्फुटम् ३९ पंचाशच्छ्लोकमंत्रास्तुअंतेर्द्धश्लोकमंत्रकः शाकंभरीतिविख्यातितदायास्याम्यहंभुवि ४० एषोर्द्धमंत्रइत्याहुःके
चिदत्रविचक्षणाः देवीद्वयमृषिश्चैकोदेवाएकमितीरितम् ४१ पंचाधिकास्तुपंचाशन्मंत्राज्ञेयापरिस्फुटम् अष्टत्रिंशच्छ्लोकयुक्तेप्यध्या
येद्वादशात्मके ४२ चत्वारिंशच्चएकश्चमंत्रास्तत्राहुतिद्वयम् अर्द्धश्लोकात्मकश्लोकाःसप्तत्रिंशन्मिताऋषिः ४३ देव्युवाचेतिचैकैकमे
वंसंख्यास्फुटोदिता त्रयोदशेसार्द्धसप्तदशश्लोकाःप्रकीर्त्तिताः ४४ ऋषिरुवाचेत्यारभ्यभोगस्वर्गापवर्गदा इत्यंतापंचमंत्रास्तेमा
र्कंडेयस्ततःपरम् ४५ इतितस्यवचःश्रुत्वेत्यर्द्धमंत्रस्तथास्मृतः श्लोकमंत्रास्ततोज्ञेयाःपंचैवाप्यर्द्धपद्यकम् ४६ देव्युवाचेति-
मंत्रोयंततःश्लोकस्तुमंत्रकः मार्कंडेयस्ततोमंत्रःश्लोकोमंत्रद्वयंततः ४७ ततोदेवीषडर्द्धानिसप्तमंत्राःप्रकीर्त्तिताः मार्कंडेयस्त
तोमंत्र द्वयंमंत्रत्रयंस्मृतम् ४८ आवृत्यात्वधिकोमंत्रःसावर्णिर्भवितामनुः एकोनत्रिंशत्संख्याकामंत्राअत्रस्मृताबुधैः ४९ केचित्तु
एकादशार्द्धाहुतयोद्वादशश्लोकमंत्रकाः उवाचवर्ज्जनैःषड्भिर्मंत्रास्तेउक्तसंख्यकाःइत्याहुः ५० तत्रकात्यायनीतंत्रविरोधःस्पष्टए
वेतिदिक् अथवाराहीतंत्रे चंडीपाठफलंदेविशृणुष्वगदतोमम एकावृत्त्यादिपाठानांप्रत्यहंपठतांनृणाम् १ संकल्प्यपूज्यांसंपूज्य
न्यस्यांगेषुमनून्सकृत् पश्चाद्बलिप्रदानेनफलमाप्नोतिमानवः २ न्यासप्रकारश्चनवार्णविधानेउक्तः तेउपसर्गोपशांत्यर्थंत्रिरावृत्तं
पठेन्नरः ग्रहदोषोपशांत्यर्थंपंचावृत्तंवरानने ३ महाभयेसमुत्पन्नेसप्तावृत्तमुदीरयेत् नवावृत्त्याभवेच्छांतिवाजपेयफलंलभेत् ४
मुच्येत्प्राणार्तिजाद्व्यादितिवा ४ राजवश्यायभूत्यैचरुद्रावृत्तमुदीरयेत् अर्कावृत्त्याकामसिद्धिर्वैरिनाशश्चजायते ५ मन्वावृत्त्यारि

पुर्वश्यस्तथास्त्रीवश्यतामियात् सौख्यंपंचदशावृत्याश्रियमाप्नोतिमानवः ६ कलावृत्यापुत्रपौत्रधनधान्यागमंविदुः राजभीतिविना-
शायवैरस्योच्चाटनायच ७ कुर्यात्सप्तदशावृत्तंतथाष्टादशकंप्रिये महाऋणविमोक्षायविंशावृत्तंपठेन्नरः ८ पंचविंशावर्त्तनाच्चभवे
द्बंधविमोक्षणम् संकटेसमनुप्राप्तेदुश्चिकित्स्यभयेसदा ९ जातिध्वंसेकुलोच्छेदेआयुषोनाशआगते वैरिवृद्धौव्याधिवृद्धौधननाशेतथा
क्षये १० तथैवत्रिविधोत्पातेतथान्चैवातिपातके कुर्याद्यत्नाच्छतंवृत्तं ततःसंपद्यतेशुभम् ११ विपदस्तस्यनश्यंतिततोयातिपरांगति-
म् श्रियोवृद्धिःशतावृत्याराजवृद्धिस्तथापरा १२ मनसाचिंतितंदेविसिद्ध्येदष्टोत्तराच्छतात् शताश्वमेधयज्ञानांफलमाप्नोतिसुव्रते
१३ सहस्रावर्त्तनाल्लक्ष्मीरावृणोतिस्वयंस्थिरा प्राप्तोमनोरथान्कामान्नरोमोक्षमवाप्नुयात् १४ यथाश्वमेधःक्रतुषुदेवानांचयथाह-
रिः स्तवानामपिसर्वेषांतथासप्तशतीस्तवः १५ उत्पत्तिचरितस्तोत्ररूपत्रितयात्मकत्वात् अथवाबहुनोक्तेनकिमन्येनवराननने-
१६ चंड्याःशतावृत्तपाठात्सर्वाःसिद्ध्यंतिसिद्धयः एतास्वेवकामनासुतत्तत्संख्याकस्तोत्रपाठेविशेषउक्तोमरीचिकल्पे रात्रिसूक्तं
जपेदादौमध्येसप्तशतीस्तवम् १७ मांतेतुजपनीयंवैदेवीसूक्तमितिक्रमः एवंसंपुटितंस्तोत्रंपूर्वोक्तफलदायकम् १८ अत्ररात्रिसू
क्तं देवीसूक्तंच वैदिकेइतिकेचित् रात्रिसूक्तंप्रथमाध्यायस्थंविश्वेश्वरीसूक्तम् देवीसूक्तंनमोदेव्याइत्यादिपंचमाध्यायस्थमित्यपरे अ
न्योपिप्रकारस्तंत्रोक्तः कृष्णाष्टमींसमारभ्ययावत्कृष्णचतुर्दशी वृद्ध्यैकोत्तरयाजाप्यंपूर्वसंपुटितंतुतत् एवंदेविमयाप्रोक्तःपौरश्चरणि
कःक्रमः तदंतेहवनंकुर्यात्प्रतिश्लोकेनपायसा प्रतिश्लोकेनेतिकात्यायनीतंत्रोक्तमंत्रोपलक्षणम् रात्रिसूक्तंप्रतिऋचं तथादेव्या
श्चसूक्तकमितिपक्षांतरे ऋचमित्युक्तमंत्रोपलक्षणम् हुत्वांतेप्रजपेत्स्तोत्रमादौपूजादिकंमुनेइत्यपरश्च अथातःसंप्रवक्ष्यामि
नवरात्रविधानकम् जपेदेकोत्तरावृद्धिंदिनानिनवसंख्यया नवाक्षरीविधानेनसंपूज्यार्थविचक्षणः सहस्रंप्रजपेन्मंत्रंप्रत्येकंच्च
थाविधि मध्येचैकोत्तरावृद्धिंजपेद्देव्याःस्तवंमनुम् हुत्वादशांशतोहोमंतत्रसिद्धिंसमाप्नुयात् अपरश्च जपेद्बिल्वंसमाश्रित्य
मासमेकंतुयोनरः हुत्वाबिल्वदलैर्मासंमधुरत्रययोगतः हुत्वादशांशतोवापिकमलैःक्षीरसंयुतैः धनदेनसमांलक्ष्मींप्राप्नुया
दुत्तमांध्रुवम् हरगौरीतंत्रे श्रीकामःपुष्टिकामोवासृष्टिमार्गक्रमेणतु जपेच्छतादिमारभ्यशतांतंसवधावधि आदि

मारभ्यप्रजपेत् पश्चाच्छेषंसमाचरेत् शांत्यादिकामःसर्वत्रस्थितिमार्गक्रमेणतु सावर्णिःसूर्यतनयःसावर्णिर्भवितामनुः संकटे
चांत्यमारभ्य पश्चादादिंसमापयेत् ब्राह्मणद्वाराकरणेतुविशेषउक्तस्तत्रैव पंचस्वर्णाःशतावृत्तेलक्षावृत्तेतुतत्त्रयम् पंचावृत्तेःसु
र्णमेकंत्रिरावृत्तेतदर्द्धकम् एकावृत्तेपादमेकंदद्याद्वाशक्तितोबुधइति प्रथमचरित्रस्यब्रह्माऋषिःगायत्रीछंदः महाकालीदेवता
नंदाशक्तिःरक्तदंतिकाबीजम् अग्निस्तत्वम् माहाकालीप्रीत्यर्थंजपेविनियोगः मध्यमचरित्रस्यविष्णुर्ऋषिःउष्णिक्छंदः म
हालक्ष्मीर्देवता शाकंभरीशक्तिः दुर्गाबीजम् वायुस्तत्वम् महालक्ष्मीप्रीत्यर्थेजपेविनियोगः अंत्यचरित्रस्यशंकरऋषिःअनुष्टु
प्छन्दः महासरस्वतीदेवता भीमाशक्तिःभ्रामरीबीजम् रविस्तत्वम् सरस्वतीप्रीत्यर्थजपेविनियोगः शतावृत्तादौकामनाभे
देनहोमभेदउक्तः वाराहीतंत्रे हुनेत्प्रदीपितेवह्नौतिलधानादितंडुलान् धर्मार्थकामसंवृद्धौमोक्षार्थीपायसंहुनेत् मारणेहोमनेनै
वतथोच्चाटनकर्मणि हुनेन्मांसंत्रिमध्वक्तंमोहनेमधुपायसम्स्तंभनेचमातुफलंवश्येतुसितसर्षपान् धर्मार्थकाममोक्षार्थेपूर्वाशा-
भिमुखोहुनेत् मोहनेमारणेचैवहुनेद्दैदक्षिणामुखः उच्चाटनेउत्तरास्य इत्याहभगवान्भवः क्रोडतंत्रे प्रत्येकावर्त्तनंदेविहय
मेधेनसंमितम् त्रिरावृत्यालभेत्कामान् पंचावृत्यारिपून्जयेत् इतिसर्वेष्टसिद्धिः कात्यायनीविद्महेकन्यांकुमारींधीमहि तन्नो
दुर्गाप्रचोदयात् इत्येतद्गायत्रीयजुर्वेदे अथगायत्रीप्रयोगांतरंकात्यायनीतंत्रे पूर्वाह्णेषोडशांगुलमितंचतुरोन्नतंस्थंडिलंकृ
त्वा तत्रशुद्धगोघृतेनैकस्मिन्पात्रेरुद्रवर्त्तिषुत्रयोदशदीपान्प्रज्वाल्य तेषुप्रथमदीपेप्रथमाध्यायदेवतामावाह्यआसनपाद्यादिनं
धदानांतांपूजांकृत्वापुष्पसमर्पणसमयेवक्ष्यमाणैर्नवभिःश्लोकैःप्रतिश्लोकंपुष्पाणिसमर्पयेत् ततःप्रथमाध्यायसमाप्तौवक्ष्यमाणश्लोकैः
पुष्पाणिसमर्प्यधूपदीपौदत्वापायसनैवेद्यंदत्वातांबूलंदक्षिणांचदत्वानीराज्यएकंब्राह्मणंकुमारींसुवासिनींचभोजयेत् संकल्पयेद्वा एवंत
त्तदध्यायदेवतावाहनादिब्राह्मणभोजनांतंप्रत्यध्यायंकुर्यात् अंतेप्रभूतनैवेद्यादिभिर्महापूजा अनुग्रहेपूर्वाह्णेसमाप्तिःनिग्रहेपराह्णे श्लो
कास्तुविश्वेश्वरींजगद्धात्रीं॰ स्तुतासुरैःपूर्वमभीष्टसंश्रया करोतुसानःशुभहेतु॰२ यासांप्रतंचोद्धतदैत्यतापितै॰३ याचस्मृतातत्क्षणमे ४१
वहंतिनःकरोतुसानःशुभहेतुरी॰४ सर्वबाधाप्रशमनं॰५ अत्रवैरिनाशनमित्यत्र रोगनाशमित्याद्यूहः एवंदैत्यतापितैरित्यपि सर्वमंगल

मांगल्ये० ६ सृष्टिस्थितिविनाशानां० ७ शरणागतदीनार्त्त० ८ सर्वस्वरूपेसर्वेशे० ९ एतेनुग्रहेनचश्लोकाः वश्येतुविशेषः ॐ ह्रींरक्त
चामुंडेतुर्णं अमुकंमेवशमानयस्वाहा अनेनप्रत्यध्यायमाद्यंतयोःपूजा सर्वांतेअयुतमंत्रश्चदशसाहस्रम् होमयेत्कटुतैलेनरक्तचंदन
राजिकाः सहस्राहुतिमात्रेणराजानंवशमानयेत् मधुनाचाशोकपुष्पंरात्रौहुत्वातुपूर्ववत् चक्रवर्त्तीभवेद्वश्यश्चंडीमंत्रप्रभावतः अं
तेशतंब्राह्मणाःकुमार्यश्चभोजनीयाः धर्मार्थेबिल्वपत्रैःपूजा वश्यार्थेकरवीरैर्जपाकुसुमैर्वा पुत्रार्थंतुलसीदलैःपुष्ट्यर्थेपंकजैः महाप्र
योगेतुषोडशमाषैःस्वर्णमूर्त्तिंकृत्वा कलशस्थापनंकृत्वातदग्रेघटे गलयंत्रेवादीपंस्थापयेत् यंत्रमंत्यंसर्वसाधारणंस्थापनं महतिकार्ये
ऊनपंचाशद्दिनानि मध्येचतुर्विंशतिः तदर्द्धमल्पे ब्राह्मणास्त्रयोमहत्कार्येप्रयोगकर्त्तारः अल्पेएकः निग्रहेतुसर्वबाधाप्रशमनंमि
त्यस्याग्रेएवमुक्त्वासमुत्पत्स्येतिपठेत् अत्रप्रयोगेक्वचित्तर्पणमप्युक्तम् त्रयोदशपात्राणिदुग्धेनापूर्याद्यंतयोःपुष्पांजलिंदत्वाप्रतिश्लोकंप्र
थमाध्यायदेवतांतर्पयामीतिप्रयोगेणतर्पयेत् ततस्त्रयोदशस्वग्निषुक्रमात्तत्तदध्यायदेवता आवाह्यसंपूज्य प्रतिश्लोकमोंप्रथमाध्याय
देवतायैनमःस्वाहेतिमंत्रेणपायसेनजुहुयात् प्रत्यहंयावत्प्रयोगसमाप्तिः त्रयोदशब्राह्मणाःसुवासिन्यःकुमार्यः एकोनुपनीतोअष्टव
र्षएकउपनीतश्चभोजनीयाः परार्थेप्रयोगेतुसत्याःसंतुयजमानस्यकामाइतिप्रतिश्लोकंप्रत्यध्यायंवापठेत् इदंसर्वत्रपरार्थेप्रयोगेतुबो-
ध्यम् अत्रत्रयोदशपात्रेषुत्रयोदशदीपाइत्युत्तमःपक्षः एकपात्रेत्रयोदशदीपाइतिमध्यमः एकस्मिन्नेव पात्रेयोदशदीपाइतिदेवताग्रेस
धमःपक्षः यथोक्तविधिदीपेषुअक्षतपुंजेषुजलपात्रेषुअग्निषुकुमारीषुवाकार्यः इत्युपदेशः अथप्रयोगांतराणिकात्यायनीतंत्रोक्ता
निप्रतिश्लोकमाद्यंतयोःमंत्रंजपेन्मंत्रसिद्धिः सप्रणवमनुलोमव्याहृतित्रयमादौअंतेतुविलोमंतदित्येवंप्रतिश्लोकंकृत्वाशतावृत्तपा
ठेतुशीघ्रसिद्धिः प्रतिश्लोकमादौजातवेदसइतिऋचंपठेत् अपमृत्युनिवारणायाद्यावंतेशतंत्र्यंबकमंत्रंजपेत् प्रतिश्लोकंतन्मं
त्रजपइतिवा प्रतिश्लोकंशरणागतदीनार्त्तश्लोकंपठेत्सर्वकार्यसिद्धिः प्रतिश्लोकंकरोतुसानःशुभहेत्यर्द्धंपठेत् सर्वकामाप्तिः स्वा
भीष्टवरप्राप्त्यै एवंदेव्यावरंलब्ध्वेतिश्लोकंप्रतिश्लोकंपठेत् सर्वापन्निवारणार्थंप्रतिश्लोकंदुर्गेतिपठेत् अस्यकेवलस्यापिश्लो
कस्यकार्यानुसारेणलक्षमयुतंसहस्रंशतंवाजपः सर्वबाधेत्यस्यलक्षंजपेश्लोकोक्तफलम् इत्थंयदायदेतिश्लोकस्यजपेम

हामारीशांतिः ततोवव्रेनृपोराज्यमितिमंत्रस्यलक्षजपेपुनःराज्यलाभः हिनस्तिदैत्यतेजांसीत्यनेनसदीपबलिदानेघटाबंधनेचबालग्रहशांतिः आ
घावृत्तिमनुलोमेनत्रयोदशाध्यायंपठित्वाततोविपरीतक्रमेणाहुतीयांकृत्वापुनरनुलोमेत्येवमावृत्तिमनुलोमेत्येवदशाध्यायंपठित्वा ततोवि
परीतमावृत्तित्रयेउक्तेषुप्रकारेषु शीघ्रंकार्यसिद्धिः सर्वापत्तिनिवारणायदुर्गेस्मृतेत्यंतेदं ततोयदंतिकेयच्चदूरेइत्यृचंतदंतेदारिद्र्यदुः
खेत्यर्द्धमेवंकार्यानुसारेणलक्षमयुतंसहस्रंशतंवाजपः कांसोस्मीत्यृचंप्रतिश्लोकंपठेल्लक्ष्मीप्राप्तिः मारणार्थमेवमुक्तासमुत्पतेतिश्लो
कं पठेत् मारणोक्त वृत्तिभिः फलसिद्धिः ज्ञानिनामपिचेतांसीतिश्लोकस्तस्यजपमात्रेणसद्योमोहनमित्यनुभवसिद्धम् प्रतिश्लोकंत
च्छ्लोकपाठेत्ववश्यम् रोगानशेषानितिश्लोकस्यप्रतिश्लोकस्यप्रतिश्लोकंपाठेपृथक्जपेवापिविद्याप्राप्तिः भगवत्याकृतंसर्वमि-
त्यादिद्वादशोत्तरशताक्षरोमंत्रःसर्वकामदःसर्वापन्निवारणश्च देविप्रपन्नार्तिहरेइतिश्लोकस्य यथाकार्यंलक्षायुतसहस्रशता-
न्यतमंप्रतिश्लोकंपाठेसर्वापन्निवृत्तिःसर्वकामाप्तिश्च एषुप्रयोगेषुप्रतिश्लोकंदीपाग्रेकेवलमेववानमस्कारकरणेशीघ्रंसिद्धिः
प्रतिश्लोकंकामबीजसंपुटितस्येकचत्वारिंशद्दिनेषु त्रिरावृत्तौसर्वकार्यसिद्धिः एकविंशतिपर्यंतमुक्तरीत्याप्रत्यहंत्रयोदशावृत्तौव
शीकरणम् मायाबीजपुटितस्य फट्बीजस्य पल्लवसहितस्यसप्तदिनपर्यंत त्रयोदशावृत्तौ उच्चाटनेसिद्धिः तादृशस्यैवदिनचतु-
ष्टयमेकादशावृत्तौसर्वोपद्रवनाशः एकोनपंचाशद्दिनपर्यंतप्रतिश्लोकंबीजसंपुटितस्यपंचदशावृत्तौलक्ष्मीप्राप्तिः प्रतिश्लो
कमैंबीजसंपुटितस्यशतावृत्याविद्याप्राप्तिः ॐ ह्रींनमइत्येतत्संपुटितः प्रथमचरित्रस्यप्रतिश्लोकंपाठआदावंते क्रमेण
श्लोकांतेविपरीतक्रमेणेत्यर्थः एवमग्रेपि ह्रींनमइत्येतत्संपुटितोमध्यमचरित्रस्यश्लोकंप्रतिवापाठः ॐक्लींनमइत्येतत्संपुटितो
त्यचरित्रस्यपाठेशीघ्रंकार्यसिद्धिः तत्रप्रथमचरिते सौः बीजेनषडंगन्यासः त्रिगुणातामसीत्यादिषड्भिः रहस्योक्तंध्यानं तत्रप्रथ
मचरितस्यमार्कंडेयऋषिः अनुष्टुप्छंदः महाकालीदेवता नंदाशक्तिः सौः बीजम् अग्निस्तत्वंइष्टसि॰ मध्यमचरित्रस्यसमेधा
ऋषिः अनुष्टुप्छंदः महालक्ष्मीदे॰ शाकंभरीशक्तिः ह्रींबीजं वायुस्तत्वंइष्टसिद्ध्यर्थे॰ ह्रींबीजेनषडंगं सर्वदेवशरीरेइत्यादिसप्त
भिः रहस्योक्तंध्यानं उत्तमचरित्रस्यशिवऋषिः अनुष्टुप्जगती महासरस्वतीदेवता भीमाशक्तिः क्लींबीजंसूर्यस्तत्वं काम्यसि॰

क्लीमितिषडंगंगौरीदेहात्ससमुद्भूताइत्यादिरहस्योक्तं ध्यानं ऐमितिबीजमाद्यचरितस्येत्यन्यत्र ह्रीमिति आद्ये श्रीमितिमध्यमे क्लीमित्यंते एतान्येव
क्रमेण तत्तद्देवतापूजनेइत्यन्यत्र ऐमित्यंतेइत्यन्यत्र अत्रसर्वकामनाभेदेनध्यानभेदउक्तः वश्येरक्ततरंध्यानंपौष्टिकेकर्बुरम् उच्चाटनेधूम्रंमार
णेकृष्णंसंतानेच्छायांनीलोत्पलदलश्यामं रत्नाकारंध्यानंसर्वकामदं युद्धकल्पांताग्निसमतयाध्यानंजलभयेपित्रकृष्युक्तं ध्यानं विषादिभयेपी-
यूषवृष्टिपूतपूर्णचंद्रसदृशं० एकदिनेसंपूर्णपाठाशक्तौपाठोयंविप्रकारकः एवंक्रमेणसप्तभिर्दिनैरेकावृत्तिः एकैकंचरित्रमेकस्मिन्दिनेइतितत्रि
भिर्वाकेरलाः एतेषांमूलानिकात्यायनीतंत्रेद्रष्टव्यानि तंत्रांतरेअस्यसप्तशतीमालामंत्रस्यनारायणऋषिर्गायत्रीछंदः शुंभमर्दिनीरूपादक्षिणामूर्त्तिर्देवता
क्लींबीजंसोहंशक्तिः दुर्गाप्रीत्यर्थजपेविनियोगः ॐ यन्मोहोज्ञानिनोरपि अंगुष्ठाभ्यां० निद्रांभगवतींविष्णोस्तर्जनीभ्यांस्वाहा० ॐ जयेतिदेवाश्चमुदामध्यमा
भ्यांषट् ॐ आजघानभुजेसव्येअनामिकाभ्यांहुं ॐ हतेतस्मिन्महावीर्येकनिष्ठिकाभ्यांवौषट् ॐ नीतादिवंरिपुगणाभयमप्यपास्तंकरतलकरपृष्ठाभ्यांफ
डित्युक्तं संपूर्णसप्तशतीस्तोत्रस्यसमार्कंडेयोब्रह्मविष्णुशिवात्मासुमेधाऋषिः अनुष्टुप्जगत्यौछंदसी चंडिकामहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीरूपादेव
ताः नंदाशाकंभरीभीमाः शक्तयः रक्ताक्षीदुर्गाभ्रामर्योबीजानि अग्निवाय्वर्कास्तत्वानि इष्टार्थेविनियोगः इतिब्रह्मोत्तरखंडनाभिकाचिल्लिखितम्
अस्यस्तोत्रस्यश्लोकादिडामरतंत्रेप्युक्तम् अधुनादेविवक्ष्यामिमालामंत्रंनवार्णजं यस्यस्मरणमात्रेणभुक्तिंमुक्तिंलभेन्नरः १ ब्रह्मणात्वेकवारेण-
श्लोकाःप्रोक्ताश्चतुर्दश समाधिनाम्नाप्रोक्तास्तुश्लोकाश्चाष्टौद्विवारतः २ तथावर्द्धेनसहिताभगवानेकमेकधा त्रिधाप्रोक्ताश्चविबुधैःसार्द्धषट्त्रिंश
देवहि सार्द्धन्यूनाषट्त्रिंशदित्यर्थः देव्याद्वादशधासार्द्धैकोनषष्ठिःप्रकीर्त्तिताः ऋषिणासप्तविंशत्याच्चत्वारिन्चशतानिवैसार्द्धाष्टोत्तरकाण्यत्रेदूते
नोक्ताद्विधाप्रिये श्लोकास्त्रयोदशैवात्रप्रोक्ताःप्राणप्रियेमम एवंसप्तशतीसंख्याश्लोकाअष्टौचसप्ततिः शतानिपंचदेवेशितेषांसप्तशताहुतिः
विष्णुमायादितोभ्रांतिरूपांतेआहुतित्रयम् चितिरूपेणदेयंतुआहुतीनांत्रयंप्रियेइति एवंहोमाशक्तौजयंतीमंत्रेणैवहोमउक्तोन्यत्रपूजाइ-
तिदिक् अथैतत्स्तोत्रस्यपाठेडामरकल्पोक्तोनवार्णसंपुटीकरणप्रयोगविधिः तत्रादौतदुद्धारः ऐंबीजमादौदुसमानदीप्तिं ह्रींसूर्यतेजो-
द्युतिमद्वितीयम् क्लींमूर्त्तवैश्वानरतुल्यरूपंतृतीयमानंत्यसुखायनित्यम् १ चांशक्रजांबूनदकांतितुर्यंसुपंचमंरक्ततरंप्रकल्प्यम् डाष
ष्ठमुग्रार्तिहरंसलीलंयैसप्तमंकृष्णतरंरिपुघ्नम् २ विपांडुरंत्वष्टममासिसिद्धंच्चेन्दुप्रवर्णनवमंविशालम् ऐंह्रींक्लींचामुंडायेविच्चेइतिनवा

 क्षरोमंत्रः नाभिमात्रेजलेसहस्रजपात्कवित्वशक्तिः अयुतजपात् राजबंधनसंकटादिभ्योमोक्षः अस्मिन्नवाक्षरेमंत्रेमहालक्ष्मी
 र्व्यवस्थिता तस्मात्क्षसिद्धिःसर्वेषांसर्वदिक्षप्रदीपकः अतोत्रसिद्धादिविचारोनास्तीतिज्ञापितम् नवाक्षरस्यऋषयोब्रह्मविष्णुम
हेश्वराः छंदांस्युक्तानिमुनिभिर्गायत्र्युष्णिगनुष्टुभः देव्यःप्रोक्तामहापूर्वाःकालीलक्ष्मीःसरस्वती नंदाशाकंभरीभीमाःश
क्तयश्चमुनिस्मृताः स्याद्रक्तदंतिकादुर्गाभ्रामर्योबीजसंचयः अग्निर्वायुर्भगस्तत्त्वंफलंवेदत्रयोद्भवम् भगाःसूर्यः सर्वाभीष्ट
सिद्ध्यर्थेचविनियोगउदाहृतः ऋषिश्छंदोदेवतानिशिरोमुखहृदिन्यसेत् शक्तिबीजानिस्तनयोस्तत्वानिहृदयेपुनः मंत्राणां
पल्लवोवासोमंत्राणांप्रणवःशिरः शिरःपल्लवसंयुक्तोमंत्रःकामदुघोभवेत् नमोंतःशांतिकेपुष्टौप्रणिपातेचकीर्तितः वश्याकर्ष
णहोमेषुस्वाहांतःसिद्धिदायकः यंत्रभंजनकार्येषुक्षघोरभयनाशने वषडंतःप्रकल्प्यस्तुग्रहबाधाविनाशकः उच्चाटनेतुसंग्रामे
मंत्रोफट्पल्लवान्वितः एतेपल्लववासस्तत्तत्कर्मणिचंडीपाठेपिश्लोकांतादौयोज्याः तथान्यासहीनोभवेन्मूकोमृतःस्याच्छिरसावि
ना अपल्लवस्तुनग्नःस्यात्क्षसःस्यादासनंविना गुरुंविनावृथामंत्रःश्रव्यजापस्तुशून्यकः निर्वर्भ्योदुष्टदत्तःस्याद न्यबीजस्तुकीलि
तः दुष्टदत्तःदुष्टापदत्तइत्यर्थः देवछंदर्षिहीनोयःसतुप्रोक्तोभ्रजंगमः मूकादयोमंत्रावर्ज्याः वैदिकेमंत्रेनपल्लवादिविचारः ह्रींचंडि-
कायैइत्यनेनास्यमंत्रस्यचषडंगन्यासोनवबीजात्मकसमस्तमंत्रेणचषडंगम् हृदयंनमः शिरसेस्वाहा शिखायैवषट् कवचायहुम्
नेत्रत्रयायवौषट् अस्त्रायफडितिक्रमः अस्त्रंसर्वदिक्षुबोध्यम् नवबीजमंत्रास्तेचंडिकातृप्यतामितिमंत्रेणतर्पणम् एवंहोमादिषप्यू
ह्यम् लिखेदष्टदलंपद्मंकुंकुमागरुचंदनैः पद्ममध्येलिखेच्चक्रंषट्कोणंचंडिकामयम् षट्कोणचक्रमध्यस्थमाद्यंबीजत्रयंन्यसे-
त् तत्रमध्यबीजेमहालक्ष्मीः तद्दक्षिणेमहाकाली वामेसरस्वती पूर्वादिषट्कोणेषुबीजान्यन्यानिविन्यसेत् इदंपूजायंत्रम् प
द्मासनाद्यन्यतमंआसनम् तथासप्तशतीश्लोकैर्न्यासः खड्गिनीशूलिनीत्यादिपठित्वाश्लोकपंचकम् आद्यंकृष्णांतरंबीजंध्या
त्वासर्वांगकेन्यसेत् आद्यमैमिति शूलेनपाहिनोदेवीत्यादिश्लोकचतुष्टयम् पठित्वासूर्यसदृशंद्वितीयंसर्वतोन्यसेत् द्वितीयंह्री
मिति सर्वस्वरूपइत्यादिश्लोकानांपंचकंपुनः पठित्वास्फटिकाभासंतृतीयंस्वतनौन्यसेत् तृतीयंक्लीमिति उक्तैरेवंश्लोकैराहृत्ति

हृयेनषडंगन्यासोपिक्वचिदुक्तः ततःषडंगंकुर्वीतविभक्तैर्मूलवर्णकैः एकेनैकेन वर्णेनचतुर्भिर्युगलेनच समस्तेनच मंत्रेणाकुर्या
दंगानिषट्सुधीः ततःक्वचिदेवंन्यासविधिंकृत्वासृष्टिमुद्राविलोकयेत् अर्घ्यपात्रंप्रतिष्ठाप्य पूरयेच्छुभवारिणा गंधपुष्पाक्षतां
स्तत्रविन्यस्यनृपनंदन ध्यात्वामनसिसर्वार्थान् हस्तौदत्वाभिमंत्रयेत् रक्षार्थंतस्यकर्त्तव्याचक्रमुद्रास्त्रसंयुता अर्घोदकेनसंस्का
रंपूजाद्रव्यस्यपूर्ववत् अथमहाकाल्यादिदेवतात्रयध्यानम् खड्गंचक्रगदेषुचापपरिघान्शूलंभुशुंडींशिरःपाशान्संदधतींकरै
स्त्रिनयनांसर्वांगभूषावृताम् नीलाश्मद्युतिमास्यपाददशकांसेवेमहाकालिकांयामस्तौत्स्वपितेहरौकमलजोहंतुंमधुंकैटभम् १
अक्षस्रक्परशुंगदेषुकुलिशंपद्मंधनुःकुंडिकांदंडंशक्तिमसिंचचर्मजलजंघंटांसुराभाजनम् शूलंपाशसुदर्शनेचदधतींहस्तैःप्र
वालप्रभांसेवेसैरिभमर्दिनीमिहमहालक्ष्मींसरोजस्थिताम् २ घंटाशूलहलानिशंखमुसलेचक्रंधनुःसायकंहस्ताब्जैर्दधतींघ
नांतविलसच्छीतांशुतुल्यप्रभांगौरीदेहसमुद्भवांत्रिजगतामाधारभूतांमहापूर्वामत्रसरस्वतीमनुभजेच्छुंभादिदैत्यार्दिनीम् ३
ततःउक्तयंत्रेपंचोपचारैःपूज्याः एवंकृत्वाजपेल्लक्षचतुष्कंतद्दशांशतः पायसान्नेनजुहुयात्पूजितेहेमरेतसि एतदेवास्यपुरश्च
रणम् मार्कंडेयपुराणोक्तंनित्यंचंडीस्तवंपठेत् पुटितमूलमंत्रेणस्यजपेदाप्नोतिवांछितम् शतमादौशतंचांतेजपेन्मंत्रंनवार्णकम्
चंडीसप्तशतीमध्येसंपुटोयमुदाहृतः सकामैःसंपुटोजाप्योनिष्कामैःसंपुटंक्वचित् सप्तशत्याश्चरित्रेतुप्रथमेपद्मभूर्मुनिः छंदोगाय
त्रमुदितंमहाकालीतुदेवता वाग्बीजंपावकस्तत्वंधर्मार्थेविनियोजनम् मध्यमेतुचरित्रेत्रमुनिर्विष्णुरुदाहृतः उष्णिक्छंदोमहाल
क्ष्मीर्देवताबीजमद्रिजा वायुस्तत्वंधनप्राप्त्यैविनियोगउदाहृतः उत्तरस्यचरित्रस्यऋषिःशंकरईरितः त्रिष्टुप्छंदोदेवतास्यमहा-
पूर्वासरस्वती कामोबीजंरविस्तत्वंकामाप्त्यैविनियोजनम् क्वचित्तुसंपूर्णस्तोत्रस्यमार्कंडेयऋषिः ब्रह्मविष्णुरुद्रावाऋषयः म
हाकाल्यादयस्तिस्रोदेवताः गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्छंदांसि ऐंह्रींक्लींबीजानि चामुंडाशक्तिः अग्निवायुसूर्यास्तत्वानि सर्वेष्टसिद्ध्यर्थंज
पेविनियोगइत्युक्तम् एवंसंस्मृत्यऋष्यादीन्ध्यात्वाशर्वोक्तमार्गतः सार्धंस्मृत्वापठेच्चंडीस्तवंस्पष्टपदाक्षरम् समाप्तौतुमहालक्ष्मींदे-
वींध्यात्वाषडंगकम् जपेदष्टशतंमूलंदेवतायैनिवेदयेत् आदावंतेअष्टशतंजपः आश्विनस्यसितेपक्षे आरभ्याग्नितिथिंसुधीः ७

अष्टम्यंतंजपेल्लक्षंदशांशंहोममाचरेदिति   अथशतचंडीविधिः शंकरस्यभवान्यावाप्रासादनिकटेशुभम् मंडपंद्वारवेद्याढ्यं
कुर्यात्सध्वजतोरणम् तत्रकुंडंप्रकुर्वीतप्रतीच्यांमध्यतोपिवा स्नात्वानित्यक्रियांकृत्वावृणुयाद्दशवाडवान् जितेंद्रियान्सदाचारान्कु
लीनान्सत्यवादिनः वाडवाःब्राह्मणाः पंचभिःसप्तभिर्वापिनवैकादशभिस्तथा अदीर्घदिवसैःक्षिप्रंविदध्याच्चंडिकामखम् अ-
युग्मब्राह्मणैःकार्यंशतावृत्तंसुसिद्धये त्रिपंचसप्तनवभिर्दिनैःपक्षेणवापुनः देवीमाहात्म्यपाठंतुयुग्मैर्विप्रैःकृतंतुयत् निष्फलंच-
भवेत्सर्वंभूतिनाशमवाप्नुयात् इतिवचनत्रयंक्रोडतंत्रनाम्नापठ्यतेतत्तुनिर्मूलम् अष्टमीनवमीचतुर्दशीपूर्णिमासुयथाशतावृ
तिसमाप्तिर्भवति तथाआरंभःकर्त्तव्यः इतिसांप्रदायिकाः व्युत्पन्नान्चंडिकापाठरतान्लज्जादयावतः मधुपर्कविधानेनस्वर्णवस्त्रा
दिदानतः जपार्थमासनंमालांदद्यात्तेभ्योपिभोजनम् तेहविष्यान्नमश्नंतोमंत्रार्थगतमानसः भूमौशयानाःप्रत्येकंजपेयुश्चंडिका
स्तवम् मार्कंडेयपुराणोक्तंदशकृत्वःसचेतसः नवार्णंचंडिकामंत्रंजपेयुश्चायुतंपृथक् पृथक्संपुटीकरणजपादितिशेषः प्रत्ये
कंब्राह्मणैःअयुतजपःकार्यः जपमानःपूजयेच्चकन्यानांदशकंशुभम् द्विवर्षाद्यादशाब्दांताःकुमारीःपरिपूजयेत् एकाब्दा
याःप्रीत्यभावोरुद्राब्दातुविवर्जिता तासांक्रमेणनामानि कुमारी १ त्रिमूर्त्तिः २ कल्याणी ३ रोहिणी ४ कालिका ५ चंडिका ६ शां
भवी ७ दुर्गा ८ सुभद्रा ९ एतैरेवनाममंत्रैस्तासांपूजा तत्रहीनाधिकांगीव्रणयुक्ताअंधकाकाणाकुरूपाकेकरारोमयुग्देहादासि-
जारोगिण्यः इत्येवमाद्याःवर्ज्याः विप्रांसर्वेष्टसंसिद्ध्यै यशसेक्षत्रियोद्भवाम् वैश्यजांधनलाभायपुत्रार्थेशूद्रजांयजेदिति गंधपुष्प
धूपदीपभक्ष्यभोज्यैर्यथाशक्तिवस्त्राभरणैश्चपूजिता वेद्यांविरचितेरम्येसर्वतोभद्रमंडले घटंसंस्थाप्यविधिवत्तत्रावाह्यार्चये-
च्छिवाम् तदग्रेकन्यकाश्चापिपूजयेद्ब्राह्मणानपि उपचारैस्तुविविधैर्नवार्णावरणैरपि   ततः ॐकारःप्रथमंपीठंपूर्णपीठमतःप
रम् तृतीयंकामपीठंचपूजयेत्संप्रदायतः आग्नेयादिचतुर्दिक्षुपूज्यंदेवीचतुष्टयम् जयाचविजयाचैवजयंतीचापराजिता-
पूर्वोक्तयंत्रेपूर्वकोणेसरस्वतीब्रह्मा श्रीसहितोविष्णुर्नैरृत्ये उमयाशिवोवायव्ये षट्कोणचक्रमध्यस्थमध्यबीजेमहाल-
क्ष्मीःमहाकालीसरस्वतीतद्दक्षिणवामयोःउदक्सिंहो दक्षिणेमहिषः षट्कोणेषुनंदजारक्तदंतिकाशाकंभरीदुर्गाभीमाभ्राम

र्यः सबिंदुनामाद्यवर्णाद्यास्तारांद्याश्चासांनाममंत्राः पूजादौतारः प्रणवः अष्टपत्रेषुब्रह्माणी माहेश्वरीवैष्णवी वाराही नारसिंही
ऐंद्रीचामुंडा उक्तरीत्यानाममंत्रैःपूज्याः ततोविष्णुमायादिविंशत्यंतास्त्रयोविंशतिदेवताःप्रागादिक्रमेणकेसरेषुपूज्याः ततो-
विष्णुमायाद्याः क्वचित्तुएवम् विष्णुमाया१ चेतना२ निद्रा३ क्षुधा४ छाया५ शक्तिः६ तृष्णा७ क्षांतिः८ जातिः९ लज्जा१०
शांतिः११ श्रद्धा१२ कांतिः१३ लक्ष्मीः१४ धृतिः१५ वृत्तिः१६ स्मृतिः१७ दया१८ तुष्टिः१९ पुष्टिः२० माता२१ भ्रांतिः२२
तद्रूपास्त्रयोविंशोक्ताः तालमूलेचसंपूज्यमाधारादिचतुष्टयम् आधारः कूर्मशेषौचतुर्थीपृथिवीनृप गृहकोणेषुगणेशः क्षेत्रपा
लोबटुकोयोगिन्यःइंद्राद्याश्चेति एवंचतुर्दिनंकृत्वापंचमेहोममाचरेत् तत्रप्रथमेह्निएकावृत्तिः द्वितीयेद्वे तृतीये तिस्रः चतुर्थेच-
तुरः प्रतिब्राह्मणहोमद्रव्याणिपायसान्नैस्त्रिमध्वक्तैर्द्राक्षारंभाफलादिभिः मातुलिंगैरिक्षुखंडैर्नारिकेलैःपुरःस्थितैः जातिफलै
राम्रफलैरन्यैर्मधुरवस्तुभिरिति सप्तशत्यादशावृत्त्याप्रतिमंत्रंहुतंचरेत् अयुतंचनवार्णेनस्थापितेग्नौविधानतः कृत्वावरणदे
वानांहोमंतन्नाममंत्रतः कृत्वापूर्णाहुतिंसम्यक्देवताग्नीविसृज्यच अभिषिंचेच्चयष्टारंविप्रौघःकलशोदकैः निष्कंस्वर्णमथवाप्रत्ये-
कंदक्षिणांदिशेत् भोजयेच्चशतंविप्राभक्ष्यभोज्यैःपृथग्विधैः तेभ्योपिदक्षिणांदत्वागृह्णीयादाशिषस्ततः एवंकृतेजगद्वश्यंसर्वेन
श्यंत्युपद्रवाइति कुर्यादेवंविशुद्धात्माचंडीसाहस्रकेविधिम् विद्यावतःसदाचारान्ब्राह्मणान्वृणुयाच्छतम् प्रत्येकंचंडिकापाठान्विद
ध्युस्तेदिशामतात् अयुतंप्रजपेयुस्तेप्रत्येकंनववर्णकम् पूर्वोक्ताःकन्यकाःपूज्याः पूर्वमंत्रैःशतंशुभाः वेदाहमेवंसंपाद्यहोमंकुर्युःप्रय-
त्नतः सप्तशत्याशतावृत्त्याप्रतिमंत्रंविधानतः लक्षसंख्यंनवार्णेनपूर्वोक्तैर्द्रव्यसंचयैः होतृभ्योदक्षिणांदत्वापूर्वोक्तान्भोजयेद्द्विजान्
सहस्रसंमितान्साधून्देव्याराधनतत्परान् एवंसहस्रसंख्याकेकृतेचंडीविधौनृणाम् सिद्ध्यत्यभीप्सितंसर्वंदुःखौघश्चविनश्यति मा
रीदुर्भिक्षरोगाद्यानश्यंतिव्यसनोच्चयाः एतद्दशगुणोविधिरयुतंप्रजपेयुस्तेइति यस्याःप्रभावमतुलंश्लोकमुक्त्वाकृतांजलिः दद्याद्द्वौमि
थुनान्यष्टावाचार्यायस्वभक्तिमान् चतुर्विंशतिसंख्याकैर्हेमगद्याणकैःसह एकैकंदशविप्रेभ्योदद्याद्द्वौमिथुनंसमम् निष्कत्रयसमा
युक्तवस्त्रालंकारभूषितमिति यद्यत्कार्यंसमुद्दिश्यक्रियतेशतचंडिका तत्तत्तस्यमहालक्ष्मीःसत्यमाशुप्रयच्छति क्वचिद्रुद्रयामलेइत्यु

क्ता द्रव्यांतराण्यपिहोमेउक्तानि तत्रप्रधानहोमः स्यात्रिमधूद्धृतउत्तमः प्रधानद्रव्यमुद्दिष्टंपायसान्नंतिलास्तथा यवैर्वाश्रीफलैर्दि
व्यैर्नानाविधफलैस्तथा किंशुकैःसर्षपत्वाग्भिर्दर्भैर्दूर्वांकुरैस्तथा करवीरैरक्तपुष्पैरक्तोत्पलसितैरपि रक्तचंदनखंडैश्चगुग्गुलैश्चम-
नोहरैरिति अथब्रह्मांडपुराणनाम्नाप्रत्यध्यायंश्लोकसंख्याक्वचिदुक्ता तत्राद्यचरिताध्यायेश्लोकैकाशीतिरुत्तमा अथमध्यचरित्रे
तु अष्टसप्तकसंख्यकाः त्रयोमध्यमायाश्चतुःसप्तचतुर्वेदखवेदकाः अथोत्तमचरित्रेतुषड्षडग्निश्लोकभागितेति अग्नीषोमा-
ध्यायवतीगीतासप्तशतीस्मृता तथाकवचार्गलाकीलकोनामापिश्लोकसंख्याउक्ताः श्रीवज्रकवचस्यापित्रिपंचाशच्छ्लोकशालिता
अर्गलाकीलकेश्लोका ह्यष्टाविंशतिसंख्यकाः अथोरहस्यत्रयस्यत्रयोध्यायाममुध्रुवाइतिच तत्रकवचस्यचामुंडादेवताब्रह्माऋषिः
अनुष्टुप्छंदः अंगन्यस्तादिव्यःसायुधामातरोबीजम् दिग्बंधदेवतास्तत्वं अर्गलायाःविष्णुरनुष्टुप्छंदः नवार्णोमंत्रःशक्तिः मंत्रोदिता
देव्योबीजम् सप्तशतीमंत्रस्तत्वम् कवचस्यशिवऋषिः इतरदर्गलावत् तथाप्रथमचरित्रब्रह्माऋषिः अनुष्टुप्छंदः महाकालीदेवतानंद
जाशक्तिःरक्तदंतिकाबीजमग्निस्तत्वंपौष्टिकेविनियोगः मध्यमचरित्रस्यविष्णुऋषिःमहालक्ष्मीर्देवता शाकंभरीशक्तिः दुर्गाबीजंउष्णि
क्छंदः वायुस्तत्वंईप्सितप्राप्त्यर्थेजपेविनियोगः उत्तरचरित्रस्यशिवऋषिःमहासरस्वतीदेवता छंदोनुष्टुप्जगत्यौभीमाशक्तिः भ्राम
रीबीजम् सूर्यस्तत्वं उच्चाटनादौविशेषतोविनियोगइति तत्तुकात्यायनीतंत्रोक्तमंत्रविभागेनविरोधात्निर्मूलइतिध्येयम् इति
श्रीमदुपाध्यायोपनामकशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागोजीभट्टकृतेमार्कंडेयपुराणांतर्गतसप्तशत्याख्यचंडीस्तोत्रस्यव्याख्यानेचंडीस्तोत्र
प्रयोगविधिःसमाप्तः श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वत्यर्पणंभूयात् शुभंभवतु श्रीर्जयतितराम् ॐ ॐ

श्रीगणेशायनमः अथदेव्यपराधस्तोत्रप्रारंभः नमंत्रंनोयंत्रंतदपिचनजानेस्तुतिमहोनचाह्वानंध्यानंतदपिचनजानेस्तुतिक-
थाः नजानेमुद्रास्तेतदपिचनजानेविलपनंपरंजानेमातस्त्वदनुसरणंकष्टहरणम् १ विधेरज्ञानेनद्रविणविरहेणालसतयाविधेया-
शक्यत्वात्तवचरणयोर्याच्युतिरभूत् तदेतत्क्षंतव्यंजननिसकलोद्धारिणिशिवेकुपुत्रोजायेतक्वचिदपिकुमातानभवति २ जगन्मातर्मा
तस्तवचरणसेवानरचितानवादत्तंदेविद्रविणमपिभूयस्तवमया तथापित्वंस्नेहंमयिनिरुपमंयत्प्रकुरुषेकुपुत्रोजायेतक्वचिदपिकु-
मातानभवति ३ पृथिव्यांपुत्रास्तेजननिबहवःसंतिसरलाः परंतेषांमध्येविरलतरलोहंतवसुतः मदीयोयंत्यागःसमुचितमिदंनोतव-
शिवेकुपुत्रोजायेतक्वचिदपि० ४ परित्यक्तादेवाविविधपरिसेवाकुलतयामयापंचाशीतेरधिकमपनीतेतुवयसि इदानींचेन्मातस्तव
यदिकृपानापिभवितानिरालंबोलंबोदरजननिकंयामिशरणम् ५ श्वपाकोजल्पाकोभवतिमधुपाकोपमगिरानिरातंकोरंकोविहरतिचि
रंकोटिकनकैः तवापर्णेकर्णेविशतिमनुवर्णेफलमिदंजनःकोजानीतेजननिजपनीयंजपविधौ ६ चिताभस्मालेपोगरलमशनंदिक्प-
टधरोजटाधारीकंठेभुजगपतिहारीपशुपतिः कपालीभूतेशोभजतिजगदीशैकपदवींभवानित्वत्पाणिग्रहणपरिपाटीफलमिदम् ७
नमोक्षस्याकांक्षाभवविभववांछापिचनमेनविज्ञानापेक्षाशशिमुखिसुखेच्छापिनपुनः अतस्त्वांसंयाचेजननिजननंयातुममवैमृडा
नीरुद्राणीशिवशिवभवानीतिजपतः ८ नाराधितासिविधिनाविविधोपचारैःकिंरुक्षचिंतनपरैर्नकृतंवचोभिः श्यामेत्वमेवयदि
किंचनमय्यनाथेधत्सेकृपामुचितमंबपरंतथैव ९ आपत्सुमग्नःस्मरणंत्वदीयंकरोमिदुर्गेकरुणार्णवेशिवे नैतच्छठत्वंममभावयथा
क्षुधातृषार्ताजननींस्मरंति १० जगदंबविचित्रमत्रकिंपरिपूर्णाकरुणास्तिचेन्मयि अपराधपरंपरावृतंनहिमातासमुपेक्षतेसुतम्
११ इतिश्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमच्छंकराचार्यविरचितंदेव्यपराधस्तोत्रंसंपूर्णम् श्रीजगदंबार्पणमस्तु

॥ हें पुस्तक मुंबईंत बापुसदाशिवशेटहेगिष्टे शेट्ये श्रीवर्द्धनकर याणिं आपल्याछापखान्यात छापिलें· शके १७८० कालयुक्तनामसंव
त्सरे ज्येष्ठसितषष्ठ्यां ६ गुरुवासरेसमाप्तिमगात् ॥

इतिसप्तशतीसटीकासमाप्ता ·

[OrderDescription]
,CREATED=23.01.20 16:02
,TRANSFERRED=2020/01/23 at 16:13:43
,PAGES=95
,TYPE=STD
,NAME=S0002647
,Book Name=M-398-SATIK SAPTSHATI
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF

FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
,FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,FILE35=00000035.TIF
,FILE36=00000036.TIF
,FILE37=00000037.TIF

FILE38=00000038.TIF
,FILE39=00000039.TIF
,FILE40=00000040.TIF
,FILE41=00000041.TIF
,FILE42=00000042.TIF
,FILE43=00000043.TIF
,FILE44=00000044.TIF
,FILE45=00000045.TIF
,FILE46=00000046.TIF
,FILE47=00000047.TIF
,FILE48=00000048.TIF
,FILE49=00000049.TIF
,FILE50=00000050.TIF
,FILE51=00000051.TIF
,FILE52=00000052.TIF
,FILE53=00000053.TIF
,FILE54=00000054.TIF
,FILE55=00000055.TIF
,FILE56=00000056.TIF
,FILE57=00000057.TIF
,FILE58=00000058.TIF
,FILE59=00000059.TIF
,FILE60=00000060.TIF

FILE61=00000061.TIF
,FILE62=00000062.TIF
,FILE63=00000063.TIF
,FILE64=00000064.TIF
,FILE65=00000065.TIF
,FILE66=00000066.TIF
,FILE67=00000067.TIF
,FILE68=00000068.TIF
,FILE69=00000069.TIF
,FILE70=00000070.TIF
,FILE71=00000071.TIF
,FILE72=00000072.TIF
,FILE73=00000073.TIF
,FILE74=00000074.TIF
,FILE75=00000075.TIF
,FILE76=00000076.TIF
,FILE77=00000077.TIF
,FILE78=00000078.TIF
,FILE79=00000079.TIF
,FILE80=00000080.TIF
,FILE81=00000081.TIF
,FILE82=00000082.TIF
,FILE83=00000083.TIF

FILE84=00000084.TIF
,FILE85=00000085.TIF
,FILE86=00000086.TIF
,FILE87=00000087.TIF
,FILE88=00000088.TIF
,FILE89=00000089.TIF
,FILE90=00000090.TIF
,FILE91=00000091.TIF
,FILE92=00000092.TIF
,FILE93=00000093.TIF
,FILE94=00000094.TIF
,FILE95=00000095.TIF
,